అన్నమాచార్యుల

అమృతవర్షిణి

ముకుంద మూర్ధ్నా ప్రణిపత్యయాచే
భవంతమేకాన్త మియంతమర్థం
అవిస్మృతిస్త్వచ్చరణార విందే
భవే భవే మేఽస్తు భవత్ప్రసాదాత్

అభోగి - ఖండఏక

అన్నమాచార్యుల - యిన్ని కీర్తనల
అన్నిదిక్కులనీ - పండువయ్యె సుమా
అన్ని వేళల నీకు - నలమేలుమంగకు
బన్నించిన పెండ్లి - పండువయ్యె సుమా

యెన్నెన్నో పదముల - నింపుమీర నిను
మన్నింప నీ చెవుల - పండువయ్యె సుమా
అన్నమయ్య పాట - నలరించిన నిను
కన్నవారి కనుల - పండువయ్యె సుమా

అన్నమయ్యకు నీకు - నలరుబంధమ్మున
అన్ని రసమ్ముల - పండువయ్యె సుమా
అన్నమయ్య పల్కుల - రసజగతిని నీ
మన్నన తమ్మిచూలి - పండువయ్యె సుమా.

అన్నమయ్య కవితల - నలరి యలరి నీవు
నన్ను చిన్నబుచ్చకు - పండువయ్యె సుమా
చెన్నుల వేంకటాద్రి - శ్రీ సీతాపతి
నన్ను బ్రోవుమిపుడు - పండువయ్యె సుమా !

ముఖారి - ఆది

బ్రహ్మకడిగిన - పాదము
బ్రహ్మము తానెనీ-పాదము

చెలగి వసుధ కొలి - చిననీపాదము
బలి తల మోపిన - పాదము
తలకకగగనము - తన్నిన పాదము
బలరిపు గాచిన - పాదము

కామిని పాపము - కడిగిన పాదము
పాముతల నిడిన - పాదము
ప్రేమపు శ్రీసతి - పిసికెడి పాదము
పామిడి తురగపు - పాదము

పరమ యోగులకు - పరి పరి విధముల
వరమొసగెడి నీ - పాదము
తిరువేంకటగిరి - తిరమని జూపిన
పరమపదము నీ - పాదము

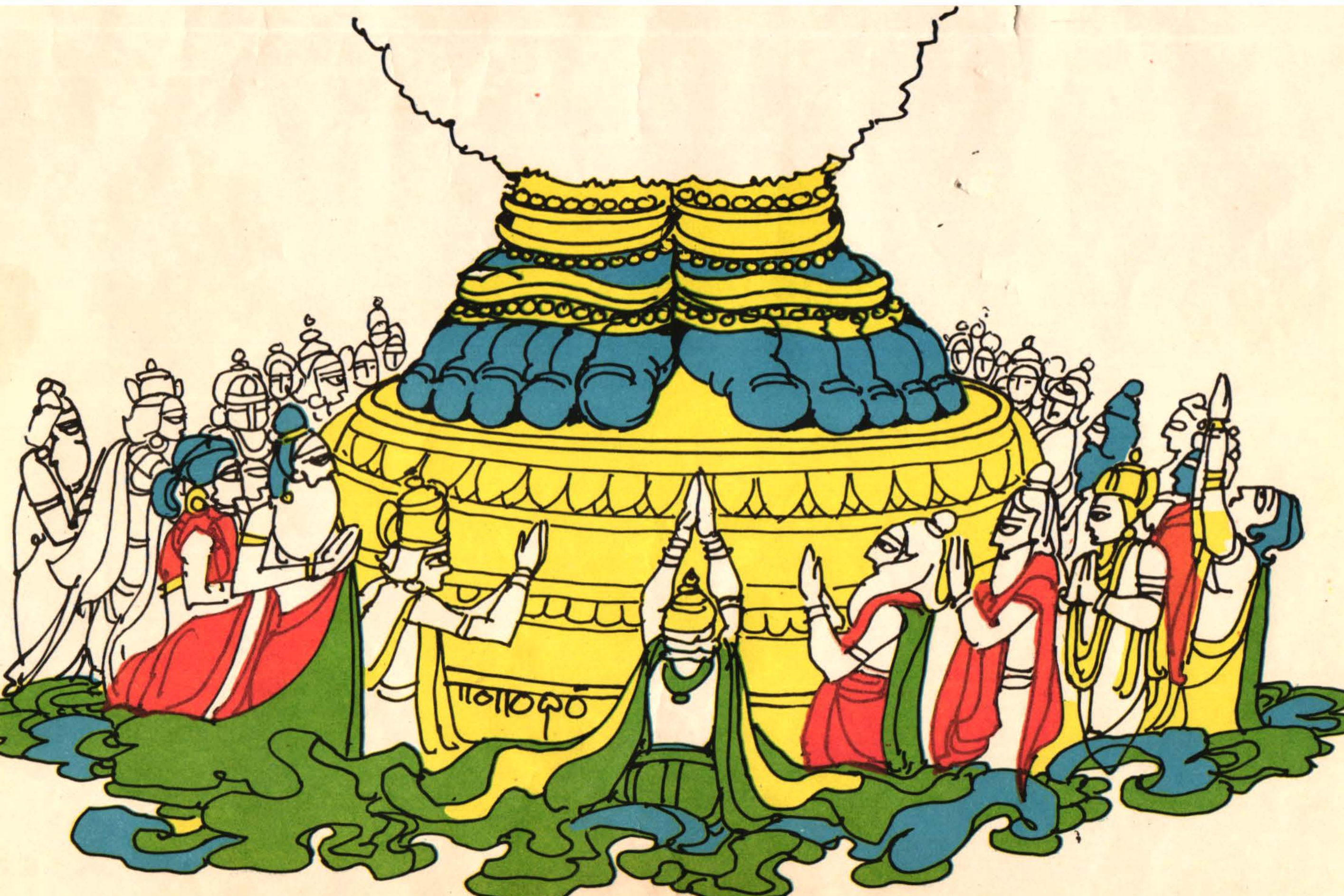

అది వామనావతార విజృంభణ వేళ. బలియిచ్చిన మూడడుగుల భూదానాన్ని మూడు అడుగులుగా భూమినీ సమస్తాకాంతరాళాన్నీ ఆక్రమించుకొంటూ పెరుగుతున్న విష్ణు పాదం సత్యలోకాన్ని చేరి, మించి, దాటిపోయే సమయంలో బ్రహ్మ విష్ణుపాదానికి అభిషేకమొనరించాడు. బ్రహ్మగడిగిన నీ ఆ పాదమే పర బ్రహ్మము. అని స్వామి పాద సంకీర్తనం చేశారు అన్నమాచార్యులు. తిరుమల వెళ్ళే బాటలో మొదటి మెట్టును అడిపిడి అంటారు. అక్కడ స్వామి పాదాలు ఉన్నవి.

భూమినంతా తానై కొలచిన నీ పాదము (అదే పరబ్రహ్మము) భూమి ప్రమాణం నీ పాదమని భావం. బలి తలపై మోపిన ఆ పాదమే పరబ్రహ్మము. సువిశాల గగన వైశాల్యాన్నీ, ఔన్నత్యాన్నీ లెక్కగొనక తన్నినది (ఆక్రమించినది) ఈ పాదము బలరిపుడైన యింద్రుని సంరక్షింప నవతరించిన శ్రీ వామను పాదమే ఇది.

కామినియైన అహల్య (కాముకయైనది కామిని) శాపపు దోషాన్ని తన స్పర్శ మాత్రంచే తొలగించిన శ్రీరామ శ్రీపాదమే ఇది. మడుగులోని పొగరుబోతు పాములరాజు కాళీయుని తలపై నృత్యమాడిన శ్రీకృష్ణుని ముద్దు పాదమే ఇది. ప్రేమ మెప్పిరిగొనగా శ్రీ మహాలక్ష్మి ఒత్తే శ్రీ మహావిష్ణు పాదమే ఇది. గరుత్మంతుని పై గుఱ్ఱమెక్కినట్టు అధిరోహించే పాదమిది. (పాము+ఇడి పామిడి— ఇడి శబ్దం అభావ సూచక వాచకం. ఉదాహరణ— ముక్కిడి. పాములను లేకుండా చేసేద గరుత్మంతుడు. ఈ పామిడి శబ్దం అన్నమయ్యగారి శబ్దాధికార సూచన)

పరమమునులకు, యోగులకు ఎన్నో విధాల, ఎన్నెన్నో వరాలిచ్చే నీ శ్రీ పాదమే తిరువేంకటగిరిని శాశ్వతానంద లబ్ధి కలదని చూపినది. ఆ శాశ్వతానంద పరమపదమే నీ శ్రీపాదము— అదే పరబ్రహ్మము అని చాటారు అన్నమాచార్యులు. ఈ సంకీర్తనలో 'పాదము' పైన అంత్యామ ప్రాస గమనించదగిన శబ్దాలంకారం. పోతనగారు వామనావతార ఘట్టంలో ఒక పద్యంలో ఇదే శబ్దానుప్రాస వాడారు.

> బలి దైతేయ కరాక్షతోక్షిత పవిత్రాంభః కణ శ్రేణికిన్
> జలజాతాక్షుడు సాచె మౌని సుమనస్సంప్రార్థిత శ్రీదమున్
> కలితానమ్ర రమాలలాట పదవీ కస్తూరికా శాదమున్
> నలినా మోదము రత్ననూపురిత నానా వేదమున్ పాదమున్' అని

ధన్యాసి ఖండఏక

షోడశ కళానిధికి - షోడశోపచారములు
జాడతోడ నిచ్చలును - సమర్పయామి

అలరు విశ్వాత్మకున - కావాహనమిదె సర్వ
నిలయున కాసనము - నెమ్మినిదే
అలగంగాజనకున - కర్ఘ్య పాద్యాచమనాలు
జలధి శాయికిని మ - జ్జనమిదే

వరపీతాంబరునకు - వస్త్రాలంకారమిదె
సరి శ్రీమంతునకు భూ - షణములివే
ధరణీధరునకు గం - ధపుష్ప ధూపములు
తిరమిదె కోటి సూర్య - తేజునకు దీపము

అమృత మధనునకు - నదివోనై వేద్యము
గమి చంద్రనేత్రునకు - గప్రవిడెము
అమరిన శ్రీవేంక - టాద్రి మీద దేవునికి
తమితో ప్రదక్షిణాలు - దండములు నివిగో

శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు షోడశ కళానిధి. చంద్రునికి 15 కళలే ఉంటాయట. 16వ కళ షోడశీ కళ పరమేశ్వరఫాలభాగాలంకారం. ఈ సంకీర్తనంలో 15 ఉపచారాలే చెప్పబడ్డవి. కర్పూర నీరాజనం అమ్మవారి పేర వేరే కృతిలో ఉన్నది.

శ్రీవిద్యాప్రకరణంలో పంచదశి, షోడశి మంత్రములున్నవి. షోడశి చెప్పుకొన్నవారు లమిత్యాది పంచపూజలూ, షోడశ, చతుష్షష్ట్యుపచారాలూ చేసేటప్పుడు 'పరికల్పయామి' అని అర్పిస్తారు. పంచదశీ సాధకులు 'సమర్పయామి' అని సమర్పిస్తారు ఆయా ఉపచారాలని. 'సమర్పయామి' అన్న క్రియాపదం ద్వారా అన్నమాచార్యులు ఈ విషయాన్ని సూచిస్తున్నారు. లమిత్యాది పంచపూజావిధి వస్తువుగా ఈ సంకీర్తనలో ధ్వనిస్తున్నది. 'ధరణీధరునకు గంధ పుష్పధూపములు' అన్నప్పుడు 'ఓంలంపృథివీతత్త్వాత్మనే శ్రీ వేంకటాచలపతయే గంధం సమర్పయామి' అన్న భావం, 'అమృతమథనునకు అదివో నైవేద్యము' అన్నచోట ఓం వం అమృతతత్త్వాత్మనే శ్రీ వేంకటాచలపతయే అమృతమహానైవేద్యం సమర్పయామి' అన్న ఊహ ప్రకటింపబడ్డాయి. ఈ 'సమర్పయామి' చివర 'నమః' చేర్చవలసి ఉంది. అన్నమాచార్యులు సర్వ స్వతంత్రులు గనుక 'నమః'ని తెలుగు చేసి 'దండములు నివిగో' అనగలిగారు. 'గీతం శ్రావయామి' అని ఈ సంకీర్తనం పాడి 16 ఉపచారాలూ చేసిన ఘనుడు అన్నమాచార్యులు. ఈ 'సమర్పయామి' అన్న క్రియాపదాన్ని ప్రతి ఉపచారం చివర తాళం చెడకుండా చెప్పవచ్చు. అన్నమాచార్యుల సంగీత సాహిత్య మంత్రశాస్త్ర పరిజ్ఞాన దేవతార్చనా విధాన సమ్మేళనా ప్రతిభా సామర్థ్యాలకు ఈ సంకీర్తన ఒక ఉదాహరణ.

పూర్వీకల్యాణి ఆది (ఖండగతి)

అటువంటి వైభవము - లమర జేసినదైవ
మిటువంటి యోగంబు - లిన్నియును జేసె

జలజాక్షి లావణ్య - జలధి నుప్పొంగించ
నలివేణి ముఖచంద్రు - డభ్యుదయ మాయె
కలికి వలరాయడను - కాలకూటంబుతో
తలకొన్న అధరామృ - తంబు జన్మించె

వనిత సౌభాగ్యంబు - వనధిలోపలదోచె
గొనకొన్న గుబ్బతైన - కుచపర్వతములు
తనివోని కోరికల - తగుతురంగములతో
ననువైన విరహబడ - బానలము గలిగె

భామయవ్వనమనెడి - పాలజలనిధిలోన
వామాక్షియైన య - వ్వన లక్ష్మిగలిగె
యీమంచి తిరువేంక - టేశ్వరుండిందులో
ప్రేమమున సుఖియించి - పెంపొందగలిగె

ప్రబంధ కవులెందరో శృంగార వర్ణనలు చేశారు. తమతమ నాయికల శృంగార సౌందర్యాలను ఆకాశానికెత్తి వర్ణించారు అందుకు అల్లసాని పెద్దన వరూధిని, భట్టుమూర్తి గిరికా ఉదాహరణలు. ప్రబంధ కవులు అనేక పద్యాలలో చేసిన అంగాంగ వర్ణనలన్నీ ఒక కీర్తనలోనే పక్కకునెట్టి, వైకుంఠమెక్కి, ఒక అపూర్వసౌందర్యగంగాలహరిని ఆవిష్కరించిన మహాకవి అన్నమాచార్యులు. ఈ సంకీర్తన అందుకు తార్కాణం.

ఆ దైవం అలాంటి వైభవములు అమరునట్లుగా సృష్టించాడు ఆ దైవమే యిటువంటి యోగాలు ఇన్నీ కూడా తానే ఒనరించాడు క్షీరసాగరం మధించగా (ఆ దైవం కూర్మమై మధింపజేయగా) అందులో లక్ష్మి ఆవిర్భవించి, ఆమెయే అలమేల్మంగ అయినది. తామరలవంటి కన్నులుగల ఆమె లావణ్య సముద్రాన్ని ఉప్పొంగించడానికి చంద్రుడు (ఆమె ముఖరూపుడై) తన చంద్రజన్మకన్న గొప్ప జన్మ అయిన అలమేల్మంగా ముఖ చంద్రుడైనాడు. స్త్రీ రూపం ధరించిన మన్మధుడనే కాలకూట విషంతోబాటు అలమేల్మంగ అధరామృతం కూడా ఇమ్మడిగా ఉద్భవించింది. (ఐహిక సుఖాలతో శరీరం శిధిలమౌతుంది గనుక మన్మధుడు విషతుల్యుడని భావన. ఐహిక విషయవిషాల చేదెరిగిన అన్నమయ్య ఆ తల్లి అమృతమయమైనముద్దుల రుచికూడా యెరుగును.

అలమేల్మంగ సౌభాగ్యం అపారమైనది, అనంతమైనది. మహాజలధివంటి ఆమె సౌభాగ్యం (మంగళసూత్రం) లోపల (వెనుక) లాత చూచుక శిఖర సంయుతమైన ఆమె స్తన పర్వతాలు దోబూచులాడినవి (అలమేల్మంగా స్తనంధయుడు అన్నమాచార్యులు కాని పక్షంలో ఇంత అందం ఇంత మాధుర్యం అన్నమయ్య పదాలలో వచ్చే అవకాశం లేదు.) మైనాకాది పర్వత పంక్తులు ఇంద్రుడికి వెరచి సాగరంలో దాగిన విషయం పురాణ గ్రధితం. తనివి తీరని కోరికలు అనే ఉచ్చైశ్రవాలు-జాతి అశ్వాలతోబాటు అలమేల్మంగా సౌందర్యమహా సాగరంలో విరహ బడబానలం (సముద్రంలో ఉండే అగ్ని) కలిగినది. బడబ అంటే ఆడు గుఱ్ఱం. బడబకు కల్గే విరహతాపం బడబానలము అని చమత్కరిస్తున్నారు.

అలమేల్మంగ యౌవనం అనే క్షీరవారాశిలో అలమేల్మంగా స్వరూపం అయిన ఆమె యవ్వన లక్ష్మి కలిగినది. పోల్చడానికి. పోల్చబడటానికి ఉపమలు లేని కారణంగా అలమేల్మంగ తనరూపమూ, తనసౌందర్య రూపంకూడా తానే ధరించింది. అనుపమ అయిన ఆమెనూ, అనుపమానమైన ఆమె సౌందర్యాన్నీ ఉపమించాలంటే ఆ అందాల అలమేల్మంగ రెండు రూపాలు ధరించవలసినదే తప్ప వేరే మార్గంలేదుట. ఇన్ని యేర్పాట్లు ఇలా జరిగాయి గనుకే మా తిరువేంకటేశ్వరుడు ఇందులో, ఈ సౌందర్య లావణ్య క్షీరసాగరంలో ప్రేమలలో శయనించి సుఖించవీలైంది. ఇది అంతా ఆ క్షీరజలధి శయనుడైన దైవమే ఒనరించినాడు. ఆ దైవమే ఆ క్షీరాబ్ధిలో శయనించి సుఖించాడు. భోజ్యమూ, భోక్తాకూడా ఆ స్వామియైనాడని అన్నమాచార్యుల అనన్వయాలంకార చర్చ.

ఆనందభైరవి - ఆది

రావేకోడల - రట్టడికోడల
పోవేపోవే అత్తయ్యా - పొందులు నీతోచాలును

రంకెలు వేయుచు - రాజులెదుటనీవు
గొంకు కొసరు లేని - కోడలా
పంకజముఖి నీవు - పలు దొడ్డవారిండ్ల
అంకెల దిరిగేవు - అత్తయ్యా

ఈడాడ పదుగురు - నేగురు మగలతో
కూడి సిగ్గు లేని - కోడలా
వాడకు పదుగురి - వలపించుకొని నీవు
ఆడాడ దిరిగేవు - అత్తయ్యా

బొడ్డున బుట్టిన - పూవనికేనిను
గొడ్డేరి తెస్తినే - కోడల
గుడ్డముపైనున్న - కోనేటి రాయని
అడ్డగించుకొంటి - వత్తయ్యా

అత్తా కోడళ్ళ జగడాలు లోక సామాన్యం. తను మోసి, కని, పెంచిన కొడుకుని నడుమంతరంగా వచ్చి కొంగున కట్టుకుంటుందని అత్తకూ, తన సర్వస్వాన్ని అర్పించి అర్థాంగి కాగా తన భర్తను పూర్తిగా తనకు కాకుండా చేస్తున్నదని కోడలికీ పరస్పరం ఈర్ష్యాద్వేషాలు పెరిగి, ఒకరినొకరు దుయ్యబట్టుకుంటూ ఉంటారు. ఒకరి శీలాల నొకరు శంకిస్తూ ఎత్తిపొడుస్తూ ఉంటారు. లక్ష్మి సరస్వతులు ఇక్కడ అత్తాకోడళ్ళు. జగడం వాళ్ళకూ తప్పలేదు. వాళ్ళ సంభాషణ, రణఘోషణ ఈ విధంగా ఉంది.

లక్ష్మి : రావమ్మా సంసారం రట్టు చేసే కోడలా

సరస్వతి : పోవమ్మా అత్తా. నీతో పొందులు (నీవిచ్చే ధనమూలక సుఖాలు) చాల్లే.

లక్ష్మి : రాజులెదురుగా నువ్వు రంకెలు వేస్తూ (రాజాశ్రయులైన కవి పండితుల ముఖవాణివై) ఏమాత్రం జంకూ, బిడియం లేకున్నావు.

సరస్వతి : అత్తయ్యా ! నువ్వు తక్కువదానవా ? డబ్బుగల పెద్ద పెద్ద వాళ్ళ యిళ్ళలో నువ్వు అంకెల్లో లెక్కలలో/సంఖ్యలలో తిరగటం లేదా ?

లక్ష్మి : ఇక్కడా, అక్కడ నువ్వు పదిమంది-పదిహేనుమంది మగవాళ్ళతో (మొగుళ్ళతో) తిరుగుతున్నావే సిగ్గులేని కోడలా (కృతి కన్య సరస్వతీ రూపం. కృతి భర్త కృతికన్యాభర్తగనుక సరస్వతికి మొగుళ్ళు అని లక్ష్మి చమత్కారం).

సరస్వతి : ఊరికి పదిమందిచేత వలపించుకొని నీవు ఒక్కదగ్గర స్థిరంగా ఉండక అక్కడా, అక్కడా తిరగటం లేదా ? (డబ్బున్నవాళ్ళు ఊరికి పదిమంది తప్పక ఉంటారు. వారందరూ నీ భర్తలే అని చమత్కారం).

లక్ష్మి : నా (భర్త) బొడ్డున పుట్టిన ఆ అమాయకపు (బ్రహ్మ) బిడ్డడికోసం నిన్ను తెచ్చుకున్నాను. గొడ్డేరి మోసపోయాను. నా కొడుకును వల్లో వేసుకున్నావు నువ్వు.

సరస్వతి : తల్లీ నువ్వు మాత్రం తక్కువ తిన్నావా. ఏడు కొండలపై నున్న కోనేటిరాయుణ్ణి మంత్రించి, అంతటివాణ్ణి చిన్నపిల్లవాడికివలె నీ ఒళ్ళో అడ్డంగా వేసుకుని కులకటంలేదా ? (వేంకటపతి నీకు పూర్తిగా కైవసమైన వాడేగా).

అన్నమయ్యగారికి కొంచెం సరస్వతీ పక్షపాతం ఉన్నట్లుంది. ఈ వాదులో సరస్వతినే గెలిపించాడు. సరస్వతి లక్ష్మిని గెలిపించింది. వేంకటేశుడు లక్ష్మికి ఓడినవాడై నాడు.

నీలాంబరి రూపకం

ఆనతియ్య గదవయ్య - ఆకడ నీకడ నీకు
తానకపు కానుకలు - దక్కెనో దక్కదో

మోవితేని బోనాలు - మోసునవ్వు మోనాలు
ఆవల చెలి యొకతె - అంపె నీకదే
కావి కంటి కుంకుమలు - కమ్మవూర్పు సురటులు
ఈవల నీకంపితిని - యెక్కెనో యెక్కదో

చేసన్న వీడేలు - చిమ్ముగోరి మేడేలు
పోసరించి వేరొకతె - పుత్తెంచె నీకు
యీసు జెమట పన్నీరు - యింపుగాకల రతులు
వాసిగ నీకంపితిని - వచ్చెనో రాదో

పలుకుల కప్పురాలు - భావరతి చప్పరాలు
యెలమి శ్రీవేంకటేశ - యిచ్చె నెవ్వెతో
బలు సరసపు మొక్కు - పాన్పుపై కూటమి చొక్కు
తలకక నీకిచ్చితిని - తనిసెనో తనియదో

శ్రీనివాసునికి ఇద్దరు భార్యలు. భూదేవి, శ్రీదేవి. కుడివైపు భూసతి, యెడమన శ్రీసతి అమరినారాయనకు. (శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు తానొక్కడే ఉంటాడు తిరుమలలో. సతులిద్దరూ శంఖ చక్ర సంజ్ఞగా మిగులుతారు. శంఖ చక్రాల మధ్య తిరునామ సంజ్ఞగా వెలసినవాడు స్వామి). ఈ భూదేవి-చక్రం-ఏమీ మాట్లాడదు. తిరుగుతూ తన పని తాను చేసుకుపోతూ ఉంటుంది. ఇక శంఖం శ్రీదేవి. (నవ నిధులలో ఒక నిధి శంఖం). మధుర రవాలు శంఖకంఠంలోనుండి వినబడుతూనే ఉంటాయి. చెప్పవయ్యా నీవు అటునుంచి, ఇటునుంచి నీకు ఆస్థానపు కానుకలూ, ఈ స్థానపు కానుకలూ దక్కుతున్నాయా లేదా ? అని ప్రశ్నిస్తున్నది. జవాబేమియగలడు శ్రీనివాసుడు ?

అధరామృతపు విందులు, సెలవినవ్వుల సంబరాలు అటువైపు చెలియ ఒక్కతె పంపినది నీకు (నేను చూశానులే అని ధ్వని సవతి పేరు చెప్పదు ఈర్ష్యా కషాయిత గనక) అందువల్ల ఎట్టిదైన నా కంటి చూపుల కుంకుమలూ రోషోద్విగ్నపు కమ్మని, వెచ్చని, నిట్టూర్పుల ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసాల వింజామరలూ యిటునుండి నేను పంపించాను. ముట్టినవా ? లేదా ?

చేతి సౌంజ్ఞల తాంబూలములు, కొనగోటి నొక్కుల సరసాలు అతిశయపు ఆత్మాహంకారం గల ఒకతె (నేనుగాని మరొకర్తె) నీకు పంపినది. యీసు వేడి మూలాన గల్గిన జెమట పన్నీరు, కోపపు వేడి ప్రేమలు ప్రతిష్టాకరంగా నీకు నేను పంపినదానను. అవి వచ్చినవా ? లేదా ?

కప్పురం వంటి పలుకులు మనోభావములోని రతి శృంగారానుభవాలు. శ్రీ వేంకటేశా నీ కెవ్వెతయో యిచ్చినది. ఆమెది మానసికమైన అలరింపు మాత్రమే. సరసపు మొక్కులతో, పాన్పుపై కలయికలచొక్కులు మనోవాక్కాయకర్మలా (త్రికరణశుద్ధిగా) నేను నీకిచ్చాను. శృంగార రససిద్ధి గల్గిందా ? లేదా ?

శ్రీనివాసునికి పెద్ద చిక్కే వచ్చింది. 'అవునంటే భూదేవి పరంగా', 'లేదు కాదు' అంటే తనపరంగా భావించగలదు శ్రీదేవి. తత్రాపీ తనను సాధించగలదు. అందువల్ల నిరుత్తరముఖుడయ్యాడు ఆ దక్షిణనాయకుడు. శ్రీ వేంకటేశ్వరుని నోట మాట రానీయని అందాల మాటల మూట అన్నమాచార్యుల ఈ పాట రసపు పూటల తేట.

వీణాధరి ఆది

నవ్వువచ్చీ నిన్నుజూచి - నాకు నేడు యీ
రవ్వలు నీకేచెల్లు - రాజసపు దేవుడా ॥

సతికుచములు మోవ - సాము జేసినటు వలె
సతముగా మోచేవు - శంఖ చక్రములు
మతకాన వేడుకొనే - మార్గమున నున్నట్లు
తతి నభయహస్తము - తప్పవు నీవిపుడు

కామిని నలమిపట్టే - గతి యలవాటుగా
యేమరవు కటిహస్త - మెంతైనా నీవు
నేమాననామెరాక - నిక్కిచూచే మతకాన
కోమలపు నీకునిల్వు - కొలువులే యిపుడు

అంకె వుపరి సురత - మలవాటు చెదకుండా
ఉంకువ శ్రీసతి - మోచే వురమున
అంకి శ్రీవేంకటాద్రి - నంది మమ్ముగాచేటి
పొంకపు మన్ననల చూపులు జల్లేవిదిగో ॥

అన్నమాచార్యులకు స్వామితో ఉన్న చనువు అపారమైనది. వారుభయులూ ప్రాణమిత్రులు. ఆ చనవుని, ఆమైత్రిని పురస్కరించుకొని అన్నమాచార్యులు స్వామితో ఆడిన పరిహాసం అలకించిన శ్రీవేంకటేశ్వరుని దరహాసం ఈ సంకీర్తనలో నిక్షిప్తమైనది

ఏమయ్యా ఎల్లప్పుడు ఈ శంఖచక్రములు మోస్తూనే ఉంటావు. సతికుచముల ముద్రలు నీపై పడేటందుకు సాము చేస్తున్నట్లుగా. (శంఖచక్రములు నీకు సహజ సిద్ధమైనవి. సతికుచముద్రలు సహజమైనవి కావు కదా. అందుకై సాము చేస్తున్నట్లు శంఖచక్రాల మోత) కుచముద్రల సిద్ధికై ఆమెను వేడుకుంటూ ఉన్నట్లు అభయ హస్తం తప్పవుకదా!

నీకు నీ సతిని పొదివి పట్టుకొనడం అలవాటయి ఆమె లేనప్పుడు కూడా ఆమెను పొదివి పట్టే భంగనులోనే నీ కటిహస్తం మానటం లేదు నీవు. ఆమెరాక కోసం నిరీక్షిస్తూ నిక్కిచూడడం అలవాటై కోమలమైన నీకు పాపం నిల్వు కాలువులయ్యాయి. నిల్చునేఉంటావెప్పుడూ.

నీవునిలబడే ఉండిపోతే ప్రియాప్రియక్రియాధీనుడైన నీకు ప్రియమైన పుంభావ రతి ఎలాగ? ఆ అలవాటు తప్పకుండా నీవు శ్రీదేవిని గుండెలపై (అన్వర్థ సంజ్ఞగా) మోస్తున్నావు. ఇదిగోనామాటనిజమని ఒప్పుకుంటున్నావు. శ్రీ వేంకటాద్రిపైనుండి మమ్ము రక్షించేటి (నన్నూ నావాళ్ళనీ నా ఈసంకీర్తన చదివే వినే వాళ్ళందరినీ రక్షించే) అందపు సెలవి నవ్వుల మన్ననల చూపులు జల్లుతున్నావు. ఈరవ్వరట్టులు రాజసపుదేవుడపు గదా నీకే చెల్లినవి. నాకు నిన్ను చూస్తే నవ్వు వస్తోంది. అంటూ అన్నమాచార్యులు స్వామితో ప్రియసరసచతుర సంభాషణ మొనర్చారు.

మధ్యమావతి ఆది

గుఱుతెఱిగిన దొంగ - కూగూగు వీడె
గుఱిలోన దాగిని - కూగూగు

నెలతల దోచీని - నీళ్ళాడగానె
కొలని దరిని దొంగ - కూగూగు
బలువైన ఉట్ల పా - లారగించీని
కొలది మీరిన దొంగ - కూగూగు

చల్లలమ్మంగ - చనుకట్టు దొడికీని
గొల్లెతలను దొంగ - కూగూగు
ఇల్లిల్లు తప్పక - యిందరి పాలిండ్లు
కొల్లలాడిన దొంగ - కూగూగు

తావుకొన్న దొంగ - తవిలిపట్టుండిదె
గోవులలో దొంగ - కూగూగు
శ్రీ వేంకటగిరి - **చెలు**వుడో యేమో
కోవిదుడు దొంగ - కూగూగు

అన్నమాచార్యుల పదకవితా సామ్రాజ్యంలో లేని ప్రక్రియ లేదు. దంపుళ్ళ పాటలు, జాజరలు, బావామరదళ్ళ పాటలు, ఉయ్యాల పాటలు, లాలిపాటలు, తుమ్మెద పదాలు, కూగూగులు, గొబ్బిళ్ళు ఎన్నెన్నో నభూతభవిష్యంగా వెలయించిన మహాప్రయోక్త ఆయన. చిన్నపిల్లలను మెడమీద ఎక్కించుకొని పాడే పాట కూగూగు. పెదతిరుమలయ్యనో, చినతిరుమలయ్యనో చిరుత ప్రాయంలో కూగూగు ఎక్కించుకొని, తిరుమల కొండ మెట్లెక్కుతూ ఈ సంకీర్తన అన్నమాచార్యులు పాడి ఉండవచ్చునని స్వానుభవం వల్ల నాక్కలిగిన అనుమానం. అన్యధా సాక్షాత్ శ్రీవేంకటేశుడే పసిబాలుని రూపంలో సాక్షాత్కరిస్తే ఆయనను బుజమెక్కించుకొని ఈ సంకీర్తన గానం చేసి ఉంటారు అన్నమాచార్యులు.

కూగూగు యెక్కిన ఈ కుంకదొంగ గుఱుతు ఎరిగినవాడట (శంఖ చక్ర సంజ్ఞల ధ్వని) పరమ యోగులకు లక్ష్యమై వారికి సైతం లక్ష్యసాధనలో చేజిక్కక అందందే దాగుడుమూతలాడే దొంగ ఈ కూగూగు యెక్కినవాడే.

గొల్లభామలు జలకాలాడుతుండగా వారి బట్టలు ఎత్తుకవెళ్ళిన దొంగ కూగూగు. వేపల్లె యిళ్ళ ఎత్తైన ఉట్లలో పాలన్నీ అరగించే పట్టవశంకాని దొంగకూగూగు వీడే సుమా (పట్టవశం కానిది పరమమునులకు సైతం అని పల్లవితో అన్వయం).

ముద్దుల పాపడని చంక నెత్తుకొని గొల్లెతలు చల్లపెరుగులమ్మబోగా వారి చనుకట్లు తడినినతుంట సుమా ఈ దొంగ కూగూగు. ఒక్క యిల్లు కూడా విడవక ఇందరు గొల్లయిల్లాండ్ర పాలిండ్లు (పాలు భద్రపరచే గదులు) కొల్లగొట్టిన దొంగ కూగూగు వీడే.

ఈ దొంగ యిప్పుడు తిరుమలపై తావుకొన్నవాడు. (స్థిర) నివాసం ఏర్పరచుకున్నాడు. (నివేశన స్థలం అద్దెకు పుచ్చుకొన్నవాడు వరాహస్వాముల వద్ద) గోవులలో దాగిన (బ్రహ్మను సైతం మాయజేసి మారాకు హత్తించిన) ఈ దొంగని తరిమి పట్టుకోండి. (భక్తులు, మునులూ సాధకులూ అందరూ) శ్రీ వేంకటగిరి వరుడుగదా ఇతడు కడు నేర్పరి. (చిక్కకుండా తప్పించుకొనేవాడు). బ్రహ్మాదులకు సైతం అలవికానివాడు ఈ దొంగ కూగూగు అంటూ అన్నమాచార్యులు ఈ కూగూగు పాటలో పరమేశ్వరుడైన హరి అనుపగతత్వాన్ని, సర్వోపగమత్వాన్ని ఉపగమించి అధిగమించారు.

ముఖారి ఝంప

ఎక్కువ తక్కువ లేవో - యెఱుగ మిద్దరిలోన
ఒక్కటై నీవురముపై - వున్నదిదె చెలియ

ఆకడ జలధి దచ్చి - అమృత మిచ్చితివీవు
ఆకెకైతే మోవిజిందీ - నమృతము
సైకపు పసిడి చీర - సరిగట్టితివి నీవు
మేకొని యీమెకైతే - మేనెల్ల బసిడే

నిగిడి కౌస్తుభపుమా - ణికము గట్టితివీవు
మగువకైతే నోరెల్లా - మాణికములే
బెగడి యాకసమెల్లా - పెద్దనేసి కొలచితివి
బిగిసే యీచెలికైతే - బిడికెడు నడుమే

పలుమారు జలధిలో - బవళించితివినీవు
కలికి గుణములోనే - ఘనజలధి
యెలమి శ్రీ వేంకటేశ - యిప్పుడు గూడితిగాని
జలజాక్షి యైతే నిన్ను - నన్నులనే గలసె

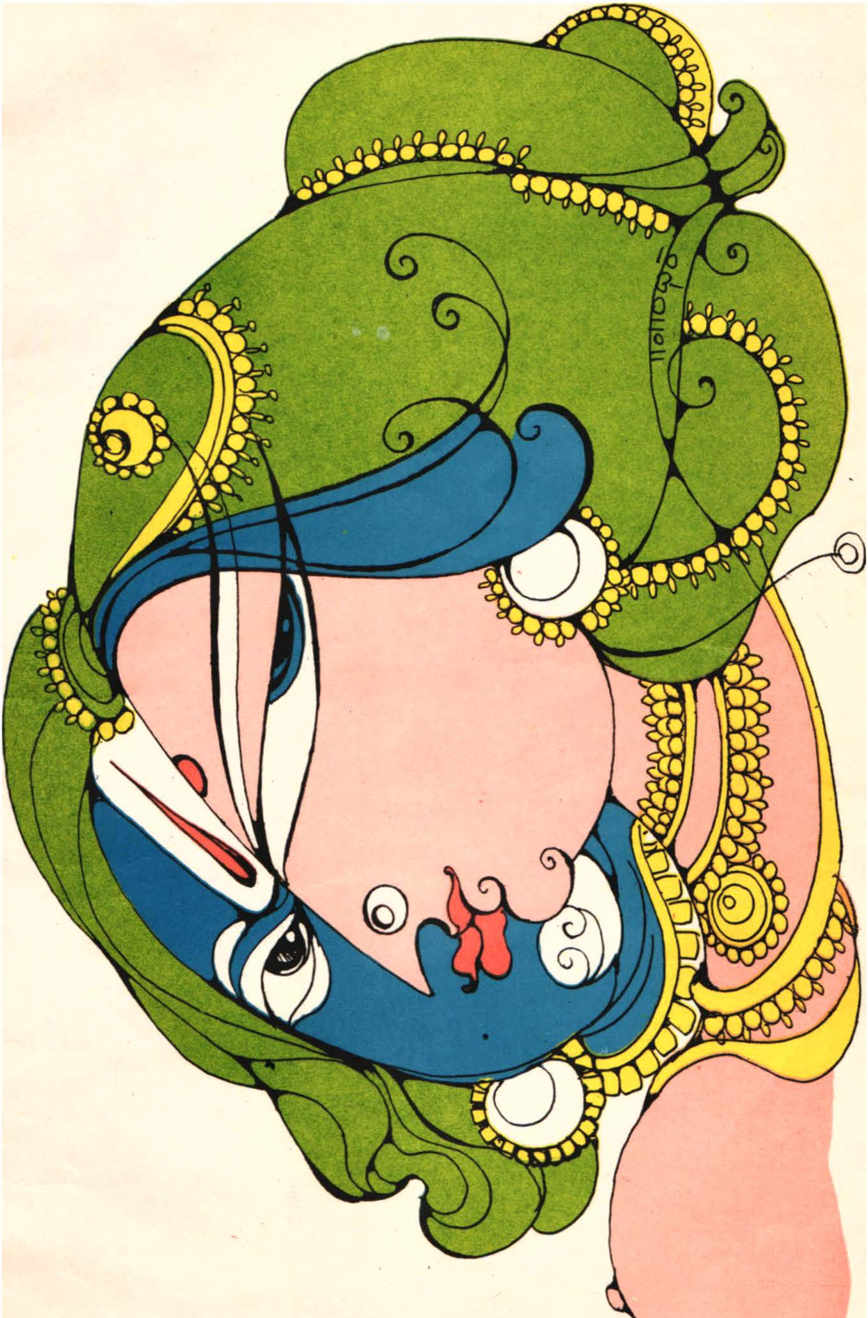

మనమొక ప్రాణమిత్రుడింటికి వెళ్తాం. అతని భార్య అతను ఉండగా ఉభయులతో సంభాషిస్తూ ఆమెను పొ డుతాము మన మిత్రుని కొంచెం ఎగతాళి చేస్తాము. 'శ్రీమహాలక్ష్మివి నీవు వరించబట్టి మనవాడు నారాయణమూర్తి అయ్యాడు. లేకపోతే దామోదరుడు గానే మిగిలేవాడు' అని మిత్రుడి పూర్వాశ్రమ పరాక్రమం గురించి చెప్పి నీవల్ల యింతవాడయ్యాడు ఇప్పుడు అంటాం ఆమెతో. అది మర్యాద. అది స్నేహమాధుర్యపు జున్నులో పొనగించిన మిరియపు పోపు. ఈ సంకీర్తనలో ఆ ధర్మమే వెలయించారు అన్నమాచార్యులు.

మీయిద్దరిలో ఎక్కువ తక్కువలు ఎలాగ నిర్ణయించటం ? ఇద్దరూ ఒక్కటయ్యారు. ఆమె నీ గుండెపైనే ఉన్నదికదా. తారతమ్యాలింక దేనికి ? అంటూనే చక్కని రస పరీక్ష చేస్తున్నారు అన్నమాచార్యులు

అప్పుడెప్పుడో (యుగారంభానికి ఆ చివరన) నువ్వు (కూర్మమై) జలనిధిని మధింపజేసి అమృతం తెప్పించావట. ఎంత కష్టపడ్డావు! ఈ అలమేల్మంగకైతే పెదవుల చివర చిందుతున్నది అమృతం. శరధి చిలికి అమృతం తెచ్చావా నీవు ? ఈమె సద్యోధరామృత వర్షిణి. బంగారు పోగుల జరీ అంచు బట్ట కట్టు కొన్నావా? గొప్పపనిచేశావులే! మా బంగారుతల్లి అలమేల్మంగకు ఒళ్ళంతా బంగారమే. నీవు కనకాంబరుడివే. ఆమె కనకాంగి.

కౌస్తుభమణి జగద్దర్శనంగా కట్టినట్టున్నావు. ఈవిడకైతే నోటినిండుగా మాణిక్యాలున్నాయి. ఆమె పలువరసమణుల వరుస. వామనుడవై పాదంతో ఆకాశ మంతా కొలిచేసి పెద్దగొప్ప అనుకుంటున్నావేమో ఆకాశమంతటినీ పిడికెడు నడుములో బిగించుకొన్నదియీ చెలి. నీపాదము ఆకాశ ప్రామాణ్యమైతే ఆకాశానికి ప్రామాణ్యం ఈమె నెన్నడుము.

ఎన్నో పర్యాయాలు నీవు సముద్రంలో శయనించావుట. గొప్పచాల్లే. ఈమె గుణములో మహాసముద్రము. శ్రీ వేంకటేశ్వరా నీవీమెను యిప్పుడు కలసినావు గాని ఈ అలమేల్మంగ నిన్ను ఇంతకు ముందెన్నడో సంజ్ఞాపురస్సరంగా కలసినది. అయినా మీరిద్దరూ ఒక్కటే. మీతారతమ్యాలు నాకేమితెలుసు అని తాను లౌక్యంగా తప్పుకుంటూ శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రియచతురసరసోక్తులు ఒలికించారు సంకీర్తనా చార్యులు.

(2)

ఆనందభైరవి-రూపకం

యింతి వుపచార పూజ - యిందే గలిగెనీకు
వంతుల జేకొని నీవు - వరమియ్యవయ్యా

ఆంగన నిన్ను జూచుటే - ఆవాహనము ఆమెకు
అంగవించి నీవు మతి - హత్తినదే అసనము
సంగతి నీపై చింతే - సదా ధ్యానము సుమ్మీ
అంగపు జొక్కు జెమట - లర్ఘ్యపాద్యాదులు

సరుస గన్నీళ్ళే ఆ - చమనము జలకము
అరవిరిప య్యెదయు - అంగ వస్త్రము
నిరతి మైకమ్మదావి - నీకు నిచ్చిన గంధాలు
పరగిన పులకలే - పలుపూజలు

దొమ్మివూర్పు విరహాగ్ని - ధూపము దీపమునాయె
సొమ్ములే మైమెఱుగులు - సోలి నీగేవే దండాలు
నమ్మిక శ్రీ వేంకటేశ - నైవేద్యమాయె మోవి
కమ్మర గాగిటి నవ్వే - కప్పురపు విడేలు

నిన్నే రూపముగా భజింతు మదిలో, నీ రూపు మోకాలొ, శ్రీ చన్నోకుంచమొ, మేక పెంటికయొ' అంటాడు ధూర్జటి మహాకవి శ్రీ కాళహస్తీశ్వర శతకంలో. ఏ రూపుగానైనా భగవదారాధన చేయగలరు మహాపురుషులు. కానీ సంభోగ శృంగారంలో షోడశోపచారపూజ నెరవేర్చినఘనత అన్నమయ్యకే చెల్లింది.

ఆమె నిన్ను వీక్షించినదే ఆవాహనం నీకు. ఆమె మనసులో ఉత్పన్నమై మది హత్తుకొన్న నీపై కోరిక నీకు ఆసనం. నీతో శృంగార భావనమే ఆమె నీకిచ్చే ధ్యానపూజ. మన్మదుని అరణి వల్ల జనించే చొక్కపు చెమటలే, నీకు అర్ఘ్యము పాద్యము. పునరర్ఘ్యమునూ. (నీవు చెంతరానందున) సరోషపు ఆమె కన్నీళ్ళే నీకు ఆచమనమూ, జలకమును, నగం జారిన ఆమె పయ్యెద నీకు వస్త్ర సమర్పణ. నిత్యమైన ఆమెమేని కమ్మని సుగంధపరిమళం నీకర్పించిన చందన గంధం. మిక్కుటమై ఆమె మేన పొడమే పులకాంకురములే నీకు బహువిధసుమ పూజలు.

విరహ తాపంలో ఆమె వెదలించే ఊర్పుల వేడి అగ్ని నీకు దూపము, దీపము. ఆమె శరీర సువర్ణకాంతులే నీకు హిరణ్యాభరణాలు. అవశయై నీ మేన వ్రాలుటే దండాలు. ఆమె అధరామృతం నీకు పంచామృత నైవేద్యం. తన సర్వస్వమూ నీ కర్పించి, బిగి కౌగిట ఆమె నవ్వే నవ్వులే నీకు కర్పూర తాంబూలాలు. ఈ యింతి అలమేల్మంగ షోడశోపచార పూజలు ఈ విధంగా నీ కొనర్చినది. క్రమ క్రమంగా ఈ పూజలన్నీ స్వీకరించు. ఆమె కోరిన జగత్కల్యాణపు వ˙ మియ్యవయ్యా శ్రీ వేంకటేశ్వరా అంటూ స్వామికి ఉద్బోధిస్తున్నారు అన్నమాచార్యులు. షోడశ కళానిధికి అన్న సంకీర్తనమూ, ఈ సంకీర్తనమూ తులనాత్మకంగా చూస్తే అన్నమాచార్యుల భావుకత ఎంత ఉత్కృష్టమైనదో తెలుస్తుంది.

చారుకేశి - రూపకం

ఏమొకో చిగురు టధరమున - యెడనెడ కస్తురినిండెను
భామిని విభునకు వ్రాసిన - పత్రిక కాదు గదా

కలికి చకోరాక్షికి కడ - కన్నులు కెంపై తోచిన
చెలువ మిప్పుడిదేమో - చింతింపరె చెలులు
నలువున ప్రాణేశ్వరుపై - నాటిన యాకొన చూపులు
నిలువున పెరుకగ నంటిన - నెత్తురు కాదుగదా

పడతికి జనుగవ మెఱుగులు - పైపైపయ్యెద వెలుపల
కడు మించిన విధమేమో - కనుగొనరె చెలులు
ఉడుగని వేడుకతో విభు - డొత్తిన నఖశశిరేఖలు
వెడలగ వేసవి కాలపు - వెన్నెల కాదుగదా

ముద్దియ జెక్కుల కెలకుల - ముత్యపు జల్లుల జేర్పుల
ఒద్దిక లాగు లివేమో - ఊహించరె చెలులు
గద్దరి తిరువేంకటపతి - కామిని వదనాంబుజమున
అద్దిన సురతపు జెమటల - అందము కాదుగదా

తెనాలి రామకృష్ణుడు చాలా సరసపు కవి. అతని పాండురంగ మహత్మ్యంలో అగస్త్యుడిని స్తుతించడం ఇలా ఉంటుంది.

సీ॥ చులుకాకృతులు లేవె జలరాశి నిశ్శేష
శోషణ క్రీడకు జొరవు గాక

జాఠరాగ్నులు లేవె జటిలాపి వాతాపి
తను దాహమును దీర్ప దగవుగాక

హుంకారములు లేవె ఉపపురందరహతో
త్పాటనమునకు పాల్పడవుగాక ।

అన్నమయ్యను దృష్టిలో ఉంచుకొని అగస్త్యునికి అలంకారాలొనరించాడు రామకృష్ణుడు అనుకుంటే ఆశ్చర్యమేమీకాదు. ఎందుకంటే ఉపమలు ఎన్ని లేవు సాహిత్యంలో ? అన్నమయ్య ఉపమలతో ఉపమించరావుగాని, ఉత్ప్రేక్ష లెన్ని లేవు అన్నమయ్య ఉత్ప్రేక్షలను ఉత్ప్రేక్షించలేవుగాని, పదకవిత లెన్ని లేవు. అన్నమయ' పదకవితాపద పదపీఠికను స్పృశించలేవుగాని 'నా ఋషిః కురుతే కావ్యం. ఋషులందరూ కవులైతే అగస్త్యమహర్షి అన్నమాచార్యుడు కావాలి. అన్నమాచార్యుల అనన్య కల్పనా వైచిత్రి అట్టిది. సాహిత్యంలోనే అపూర్వమైన ఉత్ప్రేక్షను శ్రీమచ్ఛంకరులు తమ సౌందర్యలహరిలో వెలయించారు. ఆఉత్ప్రేక్ష సౌందర్య లహరిలో 86వ శ్లోకంలో ఉన్నది.

మృషా కృత్వా గోత్ర స్ఖలన మథ వైలక్ష్య నమితం
లలాటే భర్తారం చరణ కమలే తాడయతితే
చిరాదన్తశ్శల్యం దహన కృత మున్మూల తపతా
తులాకోటిక్వాణైః కిలికిలిత మీశానరిపుణా.

ఒక నాయికవద్ద వేరొక ప్రియురాలి పేరుతో నాయికను పిల్వటం గోత్ర స్ఖలనం. కావాలని పార్వతిని ఉడికించాలని ఈశ్వరుడు వేరొకతె పేరు పలకగా ఆమె కోపించి, లజ్జిత ముఖుడైన హరుని నుదుట తన మృదు చరణ పద్మంతో తన్నినది. అప్పుడు ఆమె చరణాలంకార మంజీరపు కలరవం చిరకాలంగా శివుని నుదుట అగ్నిపై నున్న తన పగ భవాని ఒనర్చిన శివలలాట తాడనం వల్ల చల్లారగా మన్మధుడు కిలకిల నవ్వినట్లుగా ఉందట. ఎంత ఉత్ప్రేక్ష !

శంకరులు కనకధారా స్తవంలోని మొదటి పది శ్లోకాలూ, సౌందర్యలహరిలో 9 శ్లోకాలూ అమ్మవారి శుభదృష్టిపైనగావించారు. ఈ సంకీర్తనమూ, శంకర శ్లోకాలూ సమదర్శనం చేస్తే శ్రీమదాదిశంకరులే అన్నమాచార్యులై ఉంటారని అనుమానం కలిగి, పెనుభూతమై దృఢ విశ్వాసం కాక మానదు. ఆది శంకరులే అన్నమాచార్యులన్న ప్రతిష్ఠా చర్చ తర్వాత చేద్దాం. ఈ సంకీర్తనలో అలమేల్మంగ వడకటింటి శృంగారపు గుట్టు చెలులు తమ ఉత్ప్రేక్షలలో జగద్వ్యాప్తం చేసి రచ్చ కెక్కించిన వైనం రమ్యంగా చిత్రీకరించబడింది. చెలులన్నారు— ఈ అలమేల్మంగ ఎఱ్ఱని అధరాలపై అక్కడక్కడ కస్తూరి అంటినది. ఎఱ్ఱని పత్రంపైన ఈమె విటునికి వ్రాసిన నల్లని అక్షరాల ప్రేమలేఖ కాదుగదా యిది?

ఈ చకోరాక్షికి కంటి కొనలు ఎఱ్ఱగా ఉన్న కారణమేమి ? ప్రాణేశ్వరుని మేన వ్రాలి, ఆ మేను చెలువులు నలచి, నలచి, దేహాంతరాళంలోనికి చొచ్చుకొని నాటుకొన్న ఆమె చూపులు, ఆ చూపులను అకస్మాత్తుగా నిలువునా పెరికివేస్తే ఆ చూపుల కొనలను అంటిన నెత్తురు కాదా ఇది ? చెలులారా ఊహించండి. ఇదీ అన్నమాచార్యుల అసామాన్యోత్ప్రేక్ష.

ఈ అలమేల్మంగకు చన్నుల కాంతులు పైపైకి, పయ్యెదదాటి ప్రాకుతున్నవి. తద్రహస్యమేమో కనిపెట్టండి, తనివి తీరని తమకంతో స్వామి ఆమె కుచకుంభ పాళిపైజేసిన నఖక్షతపు నెలవంకలు వెలువరిస్తున్న వేనవికాలపు వెన్నెలేగాదా యిది ?

ఈ ముద్దులమూట చెక్కు శ్శ అంచులలో ముత్యపుజల్లు పడినట్లు ఉన్నది. ఈ సౌందర్య రహస్య విచారణ చేద్దాం. చెలులారా ! శ్రీవేంకటపతి ఈమెని అలమిపట్టి రతుల నలయించి, అద్దిన రతిశ్రమజపు చెమటల అందమేగదా యిది- అని చెలులు నాయికను ఆటపట్టించారు. ఆ ఆటపట్టింపులో అనన్యమూ, అద్వితీయమూ, అపురాపరసంభవమూ అయిన ఉత్ప్రేక్షను ఆవిష్కరించారు అన్నమాచార్యులు, ఈ 'కంటికెంజాయ చూపుల' గూర్చి వేరొకచోట ఆయనే 'కావి కంటి కుంకుమలు' అంటారు. ఆ ఉత్రేక్ష రూపం ఈ కోపకి చెందినదే కానీ

నలువున ప్రాణేశ్వరుపై-నాటిన ఆ కొన చూపులు

నిలువున పెరుకగ నంటిన-నెత్తురు కాదుగదా'

అన్నంత జాజ్వల్యమానంగా తోచదు.

ఈ సంకీర్తన విని యిందులోని అందానికి అచ్చెరువు ముచ్చెరువై నాటి రాయలు సాళ్వ నరసింగరాయలు 'ఇటువంటి పదమే నాపైన చెప్పు'మన్నాడు. అన్నమాచార్యులు 'హరి హరి' యింత నీచపు మాట నాతో ఎలా అనగలిగావు ? అని దిగ్గున లేచిపోబోగా రాయలు బతిమాలి మళ్ళీ అదే అడిగాడు. అన్నమాచార్యులు ధాటిగా తిరస్కరించారు.

లలిత - ఆది

తలగరో లోకులు - తడయకురో మము
కలిగినదిది మా - కాపురము

నరహరి కీర్తన - నానిన జిహ్వ
నొరుల నుతింపగ - నోపదు జిహ్వ
మురహరు పదముల - మొక్కిన శిరము
పరుల వందనకు - బరగదు శిరము

శ్రీపతినే పూ - జించిన కరములు
చోపి యాచనకు - జొరవు కరములు
యేపున హరికడ - కేగిన కాళ్ళు
పాపుల యిండ్లకు - బారవు కాళ్ళు

శ్రీ వేంకటపతి - జింతించు మనసు
దావతి నితరము - దలచదు మనసు
దేవుడతని యా - ధీనపు తనువు
తేవల నితరా - ధీనము గాదు

జనులందరూ దారి తొలగండి మాకు. మమ్ము వేధించకండి. మాకు సిద్ధించిన జీవన విధానమింతే.

నరహరి కీర్తనలో నానిన మా నాలుకలు పరులనుతింపజాలవు. నరసింహుని కీర్తించే మా రసనం నరులను కీర్తింపదు. మురహరుని చరణాల వ్రాలి మ్రొక్కే మా తల పరుల పాదాలకు వ్రాలదు, వంగదు.

శ్రీపతినే మా హస్తాలు అభ్యర్థించగలవు. శ్రీరమణుని పూజించే మా చేతులు యాచనకు దిగజారవు. శ్రీమహావిష్ణువంతటివాడు మేమొసర్చిన షోడశోపచార పూజలు స్వీకరిస్తాడు. అప్పుడు గూడా మా చేయి పైనే ఉంటుంది. అటువంటి మా చేతులు యాచనకై నరుల ముందుకు సాగుతాయా? సాగవు. పరమోత్సాహంతో హరి వద్దకు భూలోకవైకుంఠమైన తిరుమలపై వెలసిన శ్రీనివాసుని వద్దకు పరుగు పెట్టే మా పాదాలు పాపుల యిళ్ళ దిక్కుగా ఒక అడుగు కూడా వేయవు.

శ్రీవేంకటేశ్వరుని అహర్నిశమూ 'పానీయంబులు ద్రావుచున్ కుడుచుచున్, భాషించుచున్ హాసలీ, లానిద్రాదులు సేయుచున్ ఏయే వేళల ఏయే కర్మలొనరిస్తే ఆయా వేళల ఆయా పూజలవి శ్రీహరికి కాగలవని, చింతించే మనసు ఇతర విషయాసక్తికి లోనుగాజాలదు. పరమేశ్వరుడైన ఆ తిరువేంకటేశ్వరుని అధీన మైన మాదనమానప్రాణమనోవాక్కులన్నీ ఆ స్వామికే ఏనాడో సమర్పితం. అటువంటి తనువు ఇతరుల అధీనం ఎన్నటికీ కాదు. ఎవరికీ మాపై అధికారంలేదు. అన్న అన్నమాచార్యుల ఈ సంకీర్తన విని రాయలు ఆగ్రహించి మూరురాయరగండ ముద్రగల సంకెల వేయించి ఆచార్యులవారిని మొగసాలలో కూర్చోబెట్టాడు.

ఆ రాజు పాపం అజ్ఞాని.

> విశ్వేశ్వర మజం దేవం జగతః ప్రభుమవ్యయం
>
> భజన్తియే పుష్కరాక్షం నతే యాన్తి పరాభవం
>
> నతేయాన్తి పరాభవం ఓంనమన్నతి'

అనీ, విష్ణు భక్తులకు పరాభవం ఉండదనీ అప్పటికింకా అతనికి తెలియలేదు.

శుభపంతు వరాళి - రూపకం

ఆకటి వేళల - అలపైన వేళల
తేకువ హరినామమే - దిక్కు మరిలేదు

కొఱమాలి యున్న వేళ - కులము చెడిన వేళ
చెఱవడి యొరులచే - జిక్కిన వేళ
నొఱపైన హరినామ - మొక్కటే గతిగాక
మఱచి తప్పిననైన - మఱిలేదు తెఱగు

ఆపద వచ్చినవేళ - యాఱడి బడినవేళ
పాపపు వేళల - భయపడిన వేళ
ఓపినంత హరినామ - మొక్కటే గతిగాక
మాపుదాకా బొరలిన - మరిలేదు తెఱగు

సంకెల బెట్టినవేళ - చంప బిలిచిన వేళ
అంకిలిగా నప్పులవా - రాగిన వేళ
వేంకటేశు నామమే - విడిపించ గతిగాక
మంకుబుద్ధి బొరలిన - మరిలేదు తెఱగు

శృంఖలా బద్ధుడైన అన్నమాచార్యులు తన బాల్య మిత్రుడైన సాళ్వ నరసింగరాయలు ఆగడానికి ఖిన్నుడై పలికిన సంకీర్తనం ఇది.

ఆకలియైనపుడు అలపు మిక్కిలియైనప్పుడు ఓదార్పు తరణోపాయము హరినామమేతప్ప వేరొక గతిలేదు. నిష్ప్రయోజకుడుగా ఉన్నప్పుడు-కులాచార భ్రష్టత కల్గినప్పుడు ఇతరుల చేజిక్కినప్పుడు శరణ్యమైన హరినామస్మరణ మాత్రమే గతి· పొరపాటునగూడా వేరొక మార్గంలేదు.

ఆపదలు వచ్చినప్పుడు ఆవేదనలు కల్గినప్పుడు పాపం మిక్కిలియై చరించేటప్పుడు- ధన మాన ప్రాణ భయాలు కల్గినప్పుడు యథా శక్త్యనుసార హరినామ సంకీర్తన మొక్కటేగాని, ఉదయాస్తమయందాకా ఎంత గింజుకొన్నా మార్గాంతరం లేదు.

సంకెళ్ళు తగిలించినవేళ-చంపకొనిపోయేవేళ—అప్పులవాళ్ళు వేచి వున్న వేళల్లో శ్రీవేంకటేశుని నామమొక్కటే విడిపించగలిగిన గతి. అది ఒక్కటే విమోచనకారి. మూర్ఖంగా ఇతరత్రా ఎంత అన్వేషించినా మరొక దారిలేదు అని ఈ సంకీర్తనం పాడగానే ఆచార్యుల చేతులకు వేసిన మూరురాయరగండ సంకెల తెగి కిందపడింది. ఈ అద్భుతం చూసి భయపడ్డ భటులు పరుగుపెట్టి రాయలకు ఈ సంగతి నివేదించగా రాయలు తానే స్వయంగా వచ్చి అన్నమాచార్యులతో 'నీ కనికట్టు విద్య నా ముందర పారదు. అంత మహిమగలవాడవైతే ఏదీ మళ్ళీ పాడు. ఈసారి ఈ సంకెల విడిపించుకో చూద్దాం'అని తన ఎదురుగా మళ్ళీ సంకెల వేయించారు. తన మిత్రుని అజ్ఞానానికి చిరునవ్వు చిందించారు అన్నమాచార్యులు.

తోడి - రూపకం

నీదాసుల భంగములు - నీవు జూతురా
యేదని చూచేవు నీకు - నెచ్చరించ వలెనా

పాల సముద్రము మీద - పవళించి నట్టి నీకు
బేలలై సురలు మొర - బెట్టిన యట్లు
వేళతో మామనవులు - విన్నవించితిమి నీకు
యేల నిద్దిరించేవు మ - మ్మిట్టే రక్షించరాదా

ద్వారకా నగరములో - తగనెత్త మాడేనీకు
చీరాన ద్రౌపది మొఱ - బెట్టిన యట్టు
ఘోరపు రాజసభల - కుంది విన్నవించితిమి
యేరీతి పరాకు నీకు - నిక రక్షించరాదా

యెనసి వైకుంఠములో - నింపెర గూడున్న నీకు
పెనగి గజము మొర - బెట్టిన యట్టు
చనవుతో మాకోరికె - సారె విన్నవించితిమి
విని శ్రీ వేంకటేశుడా - వేగ రక్షించరాదా?

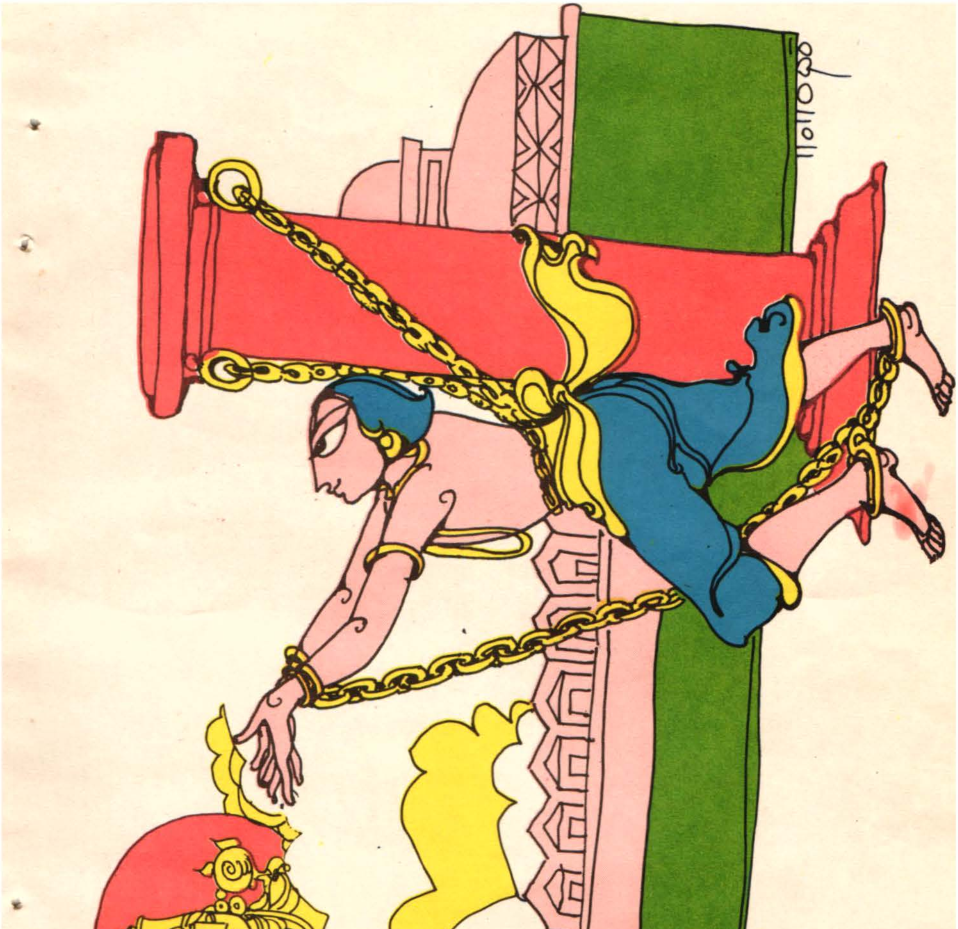

అన్నమాచార్యులు మళ్ళీ పాడారు.

నీ దాసుల పరాభవంచూడ నిచ్చగించావా నీవు. యింకా యేమి చూస్తున్నావు నీవు ? నిన్ను హెచ్చరించాలా నేను.

క్షీరసాగరశాయివైన నీకు రాక్షసుల బాధలు భరించలేక దీనులై దేవతలు మొరబెట్టుకొన్న విధంగా. అవసరార్థం మా మనవులు విన్నవించాము నీకు. నిద్రపోతున్నావెందుకింకా, అవలీలగా మమ్మ రక్షించవచ్చుగదా.

భార్యలతో ద్వారకానగరంలో పరియాచకాలు ఆడుతున్న నీకు భీరువై ద్రౌపది మానరక్షణార్థం మొరబెట్టినట్లుగా రాజ సభలలో ఘోరమైన అవమానం పొంది, కుంది ఖిన్నులమై విన్నవించాముగదా నీకు ? నీకు పరాకెలా వస్తోంది ? యిప్పుడే రక్షించవచ్చుగదా మమ్మ ?

'అలవైకుంఠ పురంబులో నగరిలో నామూల సౌధంబుదా
పల మందార వనాంతరామృత సరః ప్రాంతేందు కాంతోపలో
త్పల పర్యంక రమా వినోదియగు నాపన్న ప్రసన్ను' నకు వి
హ్వల నాగేంద్రము పాహి పాహి యని' మొరబెట్టినట్లు

నీకూ మాకూ ఉన్న చనువూ, మైత్రీ పురస్కరించుకొని మా కోరిక విన్నవించాము. ఇకనైనా అది విని శ్రీవేంకటేశ్వరా ! మమ్ము వేగమే రక్షించరాదా' అన్న ఈ సంకీర్తనం సంకీర్తనాచార్యులు పాడగానే సంకెల బందులు విరిగి నడలి, వదులై భూపతనం చెందాయి. రాయలు ఆచార్యులకు సాష్టాంగపడి 'అపరాధిని ఆచార్యా అనుగ్రహింపు'మన్నారు. హరిదాస ద్రోహం, హరిద్రోహంకన్నా మహా పాపమని రాయలకు హితవుచెప్పి, అన్నమాచార్యులు ఈ నరారణ్యంలో ఉండరాదని తిరుమలకు తరలిపోయారు.

మలయమారుతం - ఝంప

ఇదిగాక సౌభాగ్య - మిదిగాక తపము మరి
యిదిగాక వైభవం - బికనొకటి గలదా

అతివ జన్మము సఫల - మై పరమ యోగివలె
నితర మోహాపేక్ష - లిన్నియును విడచె
సతికోరికలు మహా - శాంతమై యిదె చూడ
సతత విజ్ఞాన వా - సనవోలె నుండె

తరుణి హృదయము కృ - తార్థత బొంది విభుమీది
పరవశానంద సం - పదకు నిరవాయె
సరసిజానన మనో - జయమంది యింతలో
సరిలేక మనసు ని - శ్చల భావమాయె

శ్రీ వేంకటేశ్వరుని - జింతించి పరతత్వ
భావంబు నిజముగా - బట్టె చెలియాత్మ
దేవోత్తముని కృపా - దీనురాలై యిపుడు
లావణ్యవతికి ను - ల్లంబు తిరమాయె

అన్నమాచార్యులు అద్భుత సౌందర్యలహరులుగా వెలయించిన సంకీర్తనలు ఎన్నో. పరమానందసిద్ధి పొందిన పరమయోగిలో శృంగార నాయికనూ, ఆ నాయికలో యోగినీ పరస్పరం ఆపాదించి, వారుభయులకూ అభేదమేర్పరచి, శ్రీయోగ విద్యా తంత్రపరంగా, శృంగార వేదాంతాలని పరాకాష్టకు చేర్చిన ఈ ప్రక్రియ ఆంధ్ర సాహిత్యంలోనే కాదు మరే భాషా సాహిత్యంలోనూ లేదనడం స్వభావోక్తియే.

నాయిక అలమేల్మంగ శ్రీవేంకటపతితో రతికేళిని చొక్కి వివశయై ఉన్నది. ఆమె జన్మ సఫలమై పరమయోగికివలె, ఇతర మోహాపేక్షలన్నీ త్యజించినది. శ్రీవిద్యాపరంగా యిక్కడ త్రైలోక్య మోహన చక్రం. ప్రథమావరణం, శృంగార రసం, మూలాధారచక్ర ప్రకృతీ సూచితం. ఆమెకోరికలు అన్నీ తీరి శాంతించినవి. (సర్వాశా పరిపూరక చక్రం సూచితం). ఆ శాంతస్థితి సతతమైన విజ్ఞాన వాసన వలె ఉన్నదట. 'ఈశ్వరానుగ్రహాత్ పుంసామద్వైత వాసనా 'జ్ఞానాదేవతు కైవల్యం అన్నవి ప్రమాణ వాక్యాలు. చిచ్ఛక్తి అజ్ఞాన తిమిరాన్ని తొలగించే దీపం గనుక ఇక్కడ స్వాధిష్ఠాన చక్రం సూచితం.

తరుణి హృదయము కృతార్థత పొందినది. విభునిమీది పరవశానంద సంపదకు ఆమె యెద భాండారమైనది. లక్ష్మీ హృదయంలో విష్ణునియెడ పరవశానంద సంపద ఉండటం ధర్మం. ఆమె ప్రకృతి. ఆయన పురుషోత్తముడు. లక్ష్మీ హృదయవాసి శ్రీనివాసుడు. శ్రీవిష్ణు హృత్కమలవాసిని విశ్వమాత. ఇక్కడ 'హృదయం'లో అనాహత చక్రం సూచితం. పరవశానంద సంపద అన్నపుడు విశుద్ధ చక్ర సూచన.

సరసిజానన మనోజయమందినది. ఆమె జిత మనోవస్థ ఉపమించరాని దైనంతలో కేంద్రీకృత శ్రీవేంకటేశ్వరైక భావనమై మనసు నిశ్చలమైనది. సరసిజానన మనోజయమందినది అనడంలో గూఢార్థం ఉన్నది. మనస్తత్వం గలది ఆజ్ఞా చక్రం. ఆజ్ఞాచక్రం భ్రూమధ్యంలో ఉంటుందని తంత్రం. ఆజ్ఞా చక్రాన్ని దాటితే సహస్రదళ కమలం యోగులకు కన్పట్టుతుంది. ఆ సహస్రదళ పద్మంలో లక్ష్మీనారాయణులు విహరిస్తూ ఉంటారు. తత్కమల దర్శనం సిద్ధించిన వారికి

సహస్రదళ కమలో పరివాసియైన చంద్రుడు (మామూలు చంద్రునికన్న అన్యుడు) నిత్య అనే కళ గలిగి సాధకులపై బిందువు బిందువుగా అమృతాన్ని చిలికిస్తాడట. తత్సహస్రార పద్మ దర్శనాన్ని సూచించడానికి 'సరసిజానన' అన్నారు అన్నమాచార్యులు. (త్యాగరాజుస్వామి ఎందరో మహానుభావులు కీర్తనలో 'చందురు వర్ణుని అందచందమును హృదయారవిందమున జూచి బ్రహ్మానంద మనుభవించువా' రన్నప్పుడు ఇదే అర్థం. శ్రీరాముడు చందురు వర్ణుడు కాడుగదా మరి) ఆ సుధా బిందు నిష్యంద ప్రాప్తియే బ్రహ్మానంద సిద్ధియని సమయాచార తత్పరజనులూ పాతంజలీత్యాది యోగివరేణ్యులూ ఉద్ఘోషించారు.

ఆమె నిర్మోహ, నిష్కామ నిష్కళంక నిరంజన నిర్వికల్ప నిరంతర స్థితిలో—శ్రీవేంకటేశ్వరుని నిశ్చలైకభావంతో చింతించినందున పరతత్వభావమును సొంతం చేసుకొన్నది చెలి యాత్మ. (ఇందుకు ప్రమాణం హంస మంత్రం. 'హంసశ్శివస్సోహం, సోహం హంసశ్శివః' అని. తానే ఆ స్వామిలో ఒదిగి ఆయన కృపాధీనురాలైనది. ఆయన కృపయే తానైనదని ధ్వని. అప్పుడు కడు చంచలయైన లక్ష్మీ లావణ్యవతికి చాంచల్యం పోయి స్థిరమైన శ్రీవేంకటేశ్వర దయాకారయై ఆమె తన సర్వస్వాన్నీ స్వామికి అర్పణం చేసిన త్యాగగుణంవల్ల అమృత తత్వాన్ని పొందినది. **'త్యాగే నైకేన అమృతత్వ మానశుః' అని శ్రుతి వాక్యం (త్యాగంవల్ల మాత్రమే అమృతత్వం కలుగగలదు). ఈ సంకీర్తనలోని శ్రీవిద్యా విషయానికి ఆధారం శ్రీమచ్ఛంకరుల సౌందర్యలహరిలోని 9వ శ్లోకం.**

మహీం మూలాధారే కమపి మణి పూరే హుతవహం
స్థితం స్వాధిష్ఠానే హృది మరుత మాకాశము పరి
మనోఽపి భ్రూ మధ్యే సకలమపి భిత్వాకుల పథం
సహస్రారే రమ్యే సహరహసి పత్యా విహరసే

శ్లోకతాత్పర్యమిది : ఓ శ్రీదేవీ మూలాధార చక్రంలో భూమి తత్వాన్ని, మణిపూర చక్రంలో ఉదకాన్ని, స్వాధిష్ఠాన చక్రంలో అగ్నితత్వాన్ని. అనాహత చక్రంలో వాయు తత్వాన్ని, ఆజ్ఞా చక్రంలో మనస్తత్వాన్ని, ఈ కులపథ సకలమునూ అధిగమించి, (ఛేదించి) నీవు సహస్రదళ పద్మంలో పతితోగూడ నిత్యవిహారము చేస్తుంటావు.

మరి ఇంతకన్న సౌభాగ్యం, ఇంతకంటే తపము, ఇంతకన్న వైభవం మరెక్కడైనా కలవా ? లేవు. భాగ్యంలో తపంలో వైభవంలో యిదే మలిమాట.

శంకరాచార్యులే అన్నమాచార్యులన్న భావం, నమ్మిక ఈ సంకీర్తన అమృతమును మధించేవారికి కలుగుతుంది.

ఈ సంకీర్తనకు ఈ వ్యాఖ్య చాలదు. వలసినవారు దర్శించవలసిన గ్రంథాలు

1. శ్రీమచ్ఛంకరుల సౌందర్యలహరి. (లొల్ల లక్ష్మీధర దేశికుల లక్ష్మీధర వ్యాఖ్యతో) 33 నుండి 7 శ్లోకాలు ప్రత్యేకంగా.

2. ముత్తుస్వామి దీక్షితుల నవావరణ కీర్తనలు.

3. వేదాంత దేశికుల దయా శతకము.

ఈ కీర్తన అలమేల్మంగా శృంగారలక్ష్మీహృదయ మన్త్రం. ఋషి మంత్రద్రష్ట అన్నమాచార్యులు. ఖండగతి పదకవిత ఛందం శ్రీవేంకటేశ్వరుడు అధిష్ఠాన దేవత. మధుర భక్తి బీజం. సరస వక్రోక్తి కీలకం. ఆధ్యాత్మిక శృంగార విజ్ఞాన పరిపాకం శక్తి. అలమేల్మంగా సహిత శ్రీవేంకటేశ్వర ప్రసాద రూప రస సామ్రాజ్య ప్రాప్త్యర్థం జపము వినియోగం. గానాభినయ తాళద్రుత కరణాలు అంగన్యాస కరన్యాసాలు. అన్నమాచార్య పదగానప్రియ హరి పదకమలకాంతి ధ్యానం, ధాతుమాతు పునరావృత్తియే పునశ్చరణ.

కన్నడగౌళ - ఝంప

కామయాగముజేసె - గలికితన
ప్రేమమే దేవతా - ప్రీతిగాను

పొలు పలర సురతతాం - బూలరస పానంబు
నలినాక్షి సోమ పా - నంబు గాను
కల కలంబుల మంచి - గళరవమ్ముల మ్రోత
తలకొన్న వేద మం - త్రములు గాను

పడతి తన విరహ తా - పమున బుట్టినయగ్ని
అదరి దరికొన్న హో - మాగ్నిగాను
ఒదబడిక సమరతుల - నుదయించిన జెమట
దడియుబేయది యవ భృ - ధంబు గాను

తనరకుచముల రుచులు - దంతాక్షత క్రీడ
ననుపైన పశు బంధ - నంబు గాను
యొనసి శ్రీ తిరువేంక - టేశ్వరుని పొందు
ఘనమైన దివ్య భో - గంబుగాను

కాముని జన్నము చేసినది ఆ కలికి అలమేల్మంగ ఆ మన్మథ యజ్ఞములో దేవతాప్రీతి రూపమైనది ఆమె ప్రేమ. నాయికా కృతమైన వైదిక ప్రక్రియగా సంభోగ శృంగారాన్ని నెలకొల్పారు అన్నమాచార్యులవారు. వేదంలో సహితము రతిక్రియ ఇలాగే హోమ ప్రక్రియగా వర్ణింప బడ్డది. సాహిత్యంలో స్మరయాగ సంప్రదాయాన్ని వెలయించినది అన్నమాచార్యులే. ఈ సంకీర్తనలో నాయిక తన శృంగారపు, సౌందర్యపు సామగ్రిని యజ్ఞోపయుక్త వస్తువులు చేసి వైదికక్రమం పాటించడము విశేషం.

కలికి చేసిన కామయాగంలో ఒడికమైన సురతపు తాంబూల రసపానమే సోమరసపానమై, తద్యజ్ఞ కర్మ నిర్వహింపబడినది. ఆమె శృంగార సంరంభ కల రవాలూ, రతికూజితధ్వనులూ, పూత్కారాలూ - అన్నీ స్మరయజ్ఞ విధికి వేద మంత్రాలై ఒనరినవి.

తన విరహతాపంవల్ల జనించిన కామాగ్ని రగులుకొని రాజుకొన్న హోమాగ్నిగా ప్రేల్చినది ఆమె. పరస్పరం అంగీకృతమైన సమరతుల శ్రమచే జనించిన చెమటలో తడిసి, తన కాముని యజ్ఞాని కామె అవభృధ స్నానం ఆచరించినది అవభృధం యజ్ఞాంతంలో చేసే పుణ్యావాహన పవిత్రీకరణ స్నానం.

ఆమె తన స్తనములమెఱుగులు పలుగాట్ల గుర్తుల విరియించు ప్రక్రియ యజ్ఞ కర్మ అయిన పశుబంధనం లాగున నిర్వర్తించినది. శ్రీ వేంకటేశ్వరుని తోడిపొందు దివ్య భోగమైన యజ్ఞ ఫలప్రాప్తి అయినది ఆమెకు. అకంతు క్రతువులో పశు బంధనం ఉన్నదేగాని పశుబలి ఎక్కడాలేదు ఈ కీర్తనలో. స్త్రీలొనరించే యాగాలలో పశు బలిదానాలు నిషిద్ధం . వైదిక ధర్మప్రకారం స్త్రీలకు బలిఇచ్చే అధికారం లేదు. (ఒక్క వామాచారంలోతప్ప కౌల వామాచారులు శ్రుతిబాహ్యులని వైదికుల, సమయాచారుల మతం) ఈ వైదిక ధర్మౌచిత్యాన్నే పాటించారు అన్నమాచార్యులు.

పరాళి-ఆదితాళం (ఖండగతి)

వెలయునీకల్యాణ - వేదిగా మతినుండి
కలికి జవ్వనపు యా - గము జేసెనతడు

మలయు నీనాభి హో - మపు గుండమునను
నెలకొన్న విరహాగ్ని - నిండాబోసి
పొలయు నీ నిట్టూ - ర్పుల విసరుచును
ఒలుకు జెమటల నా - హుతివోసె నతడు

కదిసి నీ నెన్నడిమి - గగనము నందు
పొదలిన యాఅనే - పొగ నిండగా
మదిరాక్షి నీ మంచి - మానపు బసువు
నదనెఱిగి వేలిచె - నతివ నీకతడు

కాటుకకన్నుల నిన్ను - గడు నలయించి
బూటకముల చిటి - పొటి సిగ్గుల
గాటపు కరుణ వేం - కటగిరి విభుడు
కోటి హోమము సేసె - కూడి నిన్నతడు

ఇక (శ్రీవేంకటగిరి) నాయకుడు చేసిన కామయాగం. ఇదీ వైదికకర్మాను సారమే. యజ్ఞద్రష్ట, ఉద్గాత అన్నమాచార్యులు. యాజి శ్రీ వేంకటవిభుడు. యజ్ఞ పశువు అలమేల్మంగ అనాఘ్రాత సుమత్వం. ఆమె సౌందర్య యౌవనానుభవమే యజ్ఞఫలం. హవిర్భాగాలు సర్వదేవతాస్వరూపులైన అలమేల్మంగా శ్రీవిభులకు చెరిసగంగా అతిశయించినవి. ఉద్గాత సంకీర్తనాచార్యులు అలమేల్మంగకు విన్నవిస్తున్నారు నిత్య కల్యాణ స్వరూపమైన నీమనస్సు కల్యాణవేదికగా, తనువు యజ్ఞవాటికగా నీవిభుడు జవ్వనపు జన్నము ఆడినాడమ్మా. నీ గంభీరనాభి అనే హోమగుండాన ఇన్నాళ్ళ ఎడబాటుల నిప్పులు (విరహాగ్ని) నిండించి రస శృంగారో ద్ధృతమైన నీ నిట్టూర్పుల గాలిచే (ఆ నిప్పుల మంటలను) విసరుతూ తదుష్ణ జాత ఘర్మాజ్యాన్ని ఆహుతి చేసినాడమ్మా తిరుమలేశుడు.

ఆకాశం వలె మిక్కిలి దిక్కైన నీ నడుమునడుమ యిటు పొదలిన రోమావళి అనే పొగ అలముకోగా (మరన మద ఘూర్ణిత నేత్రవై నీవున్నపుడు) నీ మంచి కన్యాత్వమనే పశువు అసువులను సమయమెరిగి హరించి యజ్ఞవిధి నిర్వహించినాడు.

కాటుక కన్నులతో నలరు నిన్ను మోగమోటపు మాటలతో, ప్రగల్భాలతో, ప్రధమ సమాగమపు చిరు సిగ్గుల నిన్ను గాఢమైన కృపతో శ్రీవేంకటపతి మిక్కిలిగా అలపు చెందించి, నిన్ను కంతుకేళి గలసి చౌశీతి రతి బంధానుష్ఠానంగా పునః పునః కృతంగా కోటి హోమము, అఖండమైన హోమం ఆచరించాడు గదమ్మా అని ప్రధమ సమాగమపు సంభోగ శృంగారాన్ని వైదిక కర్మగా తీర్చిదిద్దినారు అన్నమాచార్యులు. సంభోగ శృంగారానికి ఉపకరణాలుండవు. 'క్రియాసిద్ధిః సత్వే భవతి మహతాం నోపకరణైః' అన్నది ప్రమాణంగా రత్యుపకరణాలన్నీ రతియజ్ఞోపకరణాలైనవి.

యజ్ఞంలో సామవేదతంత్రం నడిపేవాడు ఉద్గాత. సామవేదజం సంగీతం. సంగీతాంగం సంకీర్తనం. సంకీర్తనాచార్యులు తాము గనుక అన్నమయ్య ఈ శృంగార సంకీర్తనాయౌవనయాగద్రష్టా, ఉద్గాతా అయినారు.

ఖమాస్ ఆది

ఇందరికి నభయంబు - లిచ్చు చేయి
కందువగు మంచి బం - గారు చేయి

వెలలేని వేదములు - వెదకి తెచ్చిన చేయి
చిలుకు గుబ్బలి క్రింద - జేర్చు చేయి
కలికియగు భూకాంత - గౌగిలించిన చేయి
వలనైన కొనగోళ్ళ - వాడి చేయి

తనివోక బలిచేత - దానమడిగినచేయి
ఒనరంగ భూదాన - మొసగు చేయి
మొనసి జలనిధియమ్ము - మొనకు దెచ్చిన చేయి
యెనయ నాగేలు ధరి - యించు చేయి

పుర సతుల మానముల - పొల్లజేసిన చేయి
తురగంబు బరపెడి - దొడ్డ చేయి
తిరువేంకటాచలా - ధీశుడై మోక్షంబు
తెరువు ప్రాణులకెల్ల - దెలిపెడి చేయి

స్వామి అభయహస్త సంకీర్తనమిది. శ్రీ మహావిష్ణువు జగద్రక్షణా వర్తిష్ణువు. పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతం ఎల్లరకూ అభయమిచ్చే సంకేతం స్వామి దక్షిణకరం. అభయ వరదానమిచ్చే ఆ చేయి గుణయుతైన మంచి సంపదలకు నిలయమై శరణాగతులకు అభయంతోపాటు అభీష్ట వరాలిస్తున్నది.

లోక రక్షణకై మున్నెన్నో బృహత్కార్యాలు ఒనర్చినది ఆయన చేయి. యుగాదిలో అమూల్యమైన వేదసంపద సోమకాసురునిచే తస్కరింపబడగా మీనావతారమైన విష్ణుకరము వేదాలను వెదకి తెచ్చి యిచ్చినది. దేవదానవులు సాగరమథనంలో హతాశులు కాగా కరుణించి కూర్మమై, మందరగిరి సముద్రంలో మునిగిపోనీక తేల్చిన చేయి, (లక్ష్మీ. కామధేనువూ, కల్పతరువూ, అమృతమూ ఆవిర్భవించడానికి ఆధార హేతువైనది కూర్మావతార విష్ణుకరం). అదే హిరణ్యాక్షుని వలన బాధలు భరించలేక సముద్రంలో క్రుంగనున్న భూ చక్రాన్ని పైకెత్తి ఉద్ధరించిన వరాహావతార విష్ణుహస్తము. ప్రహ్లాద రక్షణార్థం స్తంభంలో అవతరించిన శ్రీమన్నృసింహుని పొడవైన కొనగోళ్ళతో అతిశయించి, హిరణ్యకశిపుని గుండెలు చీల్చి చెండాడిన (సుదర్శన చక్రధారను సొంతం చేసుకున్న గోళ్ళగల) పదునుగల చేయి అది. త్రివిక్రముడుగా బలి చక్రవర్తిని మూడడుగుల నేలను దానమడిగి (చరాచర జగమంతా ఆక్రమించి) అలరిన చేయి అది. భూమినంతా బ్రాహ్మణులకు దానమిచ్చిన పరశురాము హస్తమది. శరాగ్రంతో శరధిని చక్కజేసిన శ్రీరామ దివ్య హస్తమది. హలము ధరించిన బలరాముని కేలిది. గొల్లెతల సౌందర్య తారుణ్య లక్ష్మిని కొల్లలాడిన కృష్ణావతార శృంగార రసామృతాకర కరమది. పాప భీకరమై, కలికలుష విధ్వంసకరమైన కల్కిరూప విష్ణుని విజయాకర కరమది.

నేడు తిరువేంకటేశ్వరుడైన శ్రీవిష్ణుడు, ప్రాణులందరికీ మోక్షసాధనకు మార్గం ఇదే అని తెలుపుతూ తన పాదాల దిశ సూచిస్తున్న సంజ్ఞా పురస్సరమైన జగన్మంగళకరమైన తిరుకరమిది' అంటూ స్వామి అభయహస్త భంగిమను దశావతార వైభవంగా, హృదయంగమంగా వర్ణించారు ఆచార్యులు.

ఆనందభైరవి - ఆది

కంటి శుక్రవారము - గడియలేడింట
అంటి అలమేల్మంగ - అండనుండే స్వామిని

సొమ్ములన్నీ కడబెట్టి - సొంపుతో గోణముగట్టి
కమ్మని కదంబము - కప్పు పన్నీరు
చెమ్మతోన వేష్టువలు - రొమ్ముతల మొల జుట్టి
తుమ్మెద మై చాయతోన - నెమ్మదినుండే స్వామిని

పచ్చకప్పురమె నూరి - పసిడి గిన్నెల నించి
తెచ్చి శిరసాదిగ - దిగనలది
అచ్చెరపడిచూడ - అందరికన్నులకింపై
నిచ్చమల్లె పూవువలె - నిటుతానుండే స్వామిని

తట్టుపునుగు కూర్చి - చట్టలు జేరిచి నిప్పు
పట్టి కరగించి వెండి - పళ్యాల నించి
దట్టముగ మేనునిండ - పట్టించి దిద్ది
బిట్టు వేడుక మురియుచుండే - బిత్తరి స్వామిని ॥కంటి॥

శుక్రవారాభిషేకం స్వామికి విశేషమైన సేవ. అన్నమాచార్యుల కాలంలో ఈ సేవ ఇలా జరిగేది. ఆపాదమస్తకం స్వామికి పునుగు తైలపుటభ్యంజనం చేసి, కుంకుమ పూవు మొదలైనవాటి మెత్తని పొడులతో నలుగుపెట్టి, పన్నీటితో శుద్ధోదకంతో స్నానమాడించి, తుడిచి, సర్వాంగముల చెమ్మలుఆరగా గర్పూరధూళి చల్లి మేదించి, దానిపైన పల్చపల్చగా పునుగు సుగంధతైలం రాచి, ముత్యాల తిరునామము, మంగతాళి మొదలైన దివ్యాభరణాలు, పట్టువస్త్రాలు, పుష్పహారాలూ అలంకరించేవారు.

తిరుమజ్జనవేళ అన్నమాచార్యులు స్వామిచెంత నలుగుపాటలు, అభిషేక కీర్తనలు పాడటమూ, అభిషేకానంతరం ఒక అభిషేకపు పన్నీటి చెంబూ, తాంబూల చందనాది సత్కారాలు స్వీకరించడం రివాజు. తిరుమజ్జనోత్సవం శాశ్వతంగా ఇలా జరుగుటకై అన్నమాచార్యులూ, తత్సుతులూ, స్వామికి కొన్ని అగ్రహారాలు కైంకర్యం చేశారు.

ఈనాడు తిరుమజ్జనోత్సవం ఇలా జరుగుతున్నది. పునుగు తైలంతో అభ్యంజనము, క్షీరఘటాభిషేకము, కుంకుమపూవు, కస్తూరి, కర్పూరం కలిపి నూరి బంగారు గిన్నెలలో పల్చగా జేసిన ద్రవ్యంతో నలుగు, స్వల్పంగా జలాభిషేకమూ జరుగుతాయి. అనుకు నలుగుతో కలసిన ఆ తీర్థం స్వామి పాద తీర్థంగా సేకరించిన తర్వాత విరివిగా జలంతో అభిషేకం జరుగుతుంది. తలతడి ఆరేటట్లు పొడిబట్ట పిడిచుట్టు కట్టి (పిడప కట్టి) దివ్యమంగళ విగ్రహమంతా పొడి బట్టతో తుడిచి ముఖముపై నీటిపూతగానూ తక్కిన సర్వాంగములపైనా దూమెరుగుగా పునుగు తైలము పూసి. ముఖమున కర్పూర చూర్ణంతో తిరునామము సాతుతారు. (ఆ కర్పూర చూర్ణమే తిరునామం మళ్ళీ వారం తీసివేసినప్పుడు శ్రీవారి మహాప్రసాదంగా సేకరించబడి, పంచబడుతుంది.) ఆ నామానికి మధ్య కస్తూరీ తిలకం దిద్దుతారు.

తిరుమజ్జనోత్సవాన్ని అన్నమాచార్యులు తత్పుత్రులూ అతి మనోహరంగా అభివర్ణించారు. అభిషేక దర్శనం చేసిన సమయంలో అన్నమాచార్యులు ఆవిష్కరించిన ఆనందపుటందాల అతిశయపు కీర్తనమిది. శుక్రవారాభిషేక దర్శన భాగ్యం ఈ సంకీర్తనా గానంవల్ల తప్పక లభిస్తుంది.

ఈ వ్యాఖ్యకు శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి 'అన్నమాచార్య చరిత్ర' పీఠికా, తాళ్ళపాక తిరువేంగళనాథుని పరమయోగి విలాసమూ, అన్నమాచార్యుని యితర అభిషేక కీర్తనలూ ఆధారాలు. వారికి కృతజ్ఞతాపూర్వక నమస్సులు.

ఖరహరప్రియ - ఆది

ఒకపరి కొకపరి కొయ్యారమై
మొకమున కళలెల్ల - మొలచినట్లుండె

జగదేకపతిమేన జ - ల్లిన కర్పూరధూళి
జిగిగొని నలు వంక - జిందగాను
మొగి చంద్రముఖి నుర - మునవిలిపెగనుక
పొగరు వెన్నెలదిగ - బోసినట్లుండె

పొరిమెరుగు జెక్కుల - బూసిన తట్టు పునుగు
కరగియిరుదెసల - కారగాను
కరిగమనవిభుడు - గనుక మోహమదము
తొరగి సామజసిరి - దొలకినట్లుండె

మెరయు శ్రీవేంకటేశు - మేన సింగారముగాను
తరచైన సొమ్ములు - ధరియించగాను
మెరుగు బోడి అల - మేలు మంగయుదాను
మెరుపు మేఘముగూడి - మెరసినట్లుండె

శుక్రవారాభిషేక సమయంలో స్వామి దర్శనం ఎంతో మనోరంజకంగా చిత్రించారు ఈ సంకీర్తనలో అన్నమాచార్యులు ఆ స్వామి దర్శనానందం ఎలా ఉన్నది? ఒకసారి చూసినదానికన్నా రెండవసారి ఆయన ముఖదర్శనం అధికతర సుందరంగా ఉంది. స్వామి ముఖంలోనే కళలన్నీ పుట్టుక వచ్చినట్లున్నది.

ఆ జగదేకపతి దివ్యమంగళవిగ్రహంపైన జల్లిన కర్పూర మూళి రాలి కొంత నలుగడలా చిందినది. ఆ విశేషం స్వామి తన వక్షస్థలంపైన ఆ చంద్రునివంటి ముఖంకల శ్రీభామను నిలుపుకొన్నందున, ఆమె ముఖచంద్రుడు దట్టమైన వెన్నెలలు దిగబోసినట్లు, వర్షించినట్లు ఉన్నది.

స్వామికి మెరుగు జెక్కులపై పూసిన తట్టుపునుగు (సుగంధతైలం) యిరు వైపుల జెక్కులనుండీ కరగి జారుతున్నది. అది ఆ స్వామి గజగమనవైభవం గలవాడు కాబట్టి, మోహపు మదం అతిశయించి యిరుగడలా స్రవించే గజరాజు చెలువు ఒప్పినది.

శ్రీవేంకటేశ్వరుని మేను పునుగుతైలపు పూతతో జల్లిన కర్పూరగంధవాడితో నిగనిగలాడుతున్నది. ఆ సమయాన (స్వామికి) అలంకరించిన సింగారపు సొమ్ములు, అలమేల్మంగ హారం (మంగతాళి) ఇత్యాదులు ధరించగా వెలుగులు చిమ్ముతున్న ఆ దివ్యవిగ్రహముతాను. ప్రకాశకాంతివంతమైన కనకాంగి అలమేల్మంగతో కలసి, విద్యుల్లతా మేఘములు (మెరుపు మేఘము) ఒకదానితోనొకటి మేళవించి మెరస్తున్నట్లునదట.

శుభపంతు వరాళి - ఆది

ఏకులజుడైన నేమి - యెవ్వడైన నేమి
ఆకడ నాతడె - హరినెరిగిన వాడు

పరగిన సత్య సం - పన్నుడైన వాడే
పరనింద సేయ త - త్పరుడు గానివాడు
అరుదైన భూతద - యానిధి యగువాడె
పరులు తానేయని - భావించు వాడు

నిర్మలుడై ఆత్మ - నియతి గలుగువాడె
ధర్మ తత్పర బుద్ధి - తగిలిన వాడు
కర్మమార్గములు - గడవని వాడె
మర్మమై హరిభక్తి - మరువని వాడు

జగతిపై హితవుగా - జరియించు వాడె
పగలేక మతిలోన - బతికిన వాడు
తెగి సకలము నాత్మ - దెలిసిన వాడే
దగిలి శ్రీ వేంకటేశు - దాసుడైన వాడు

తన సంకీర్తనలలో ఉపనిషత్తులనూ, బ్రహ్మంత్రాలనూ ఇమిడించి 'ఆంధ్రవేదం' అన్న మాటను తన సాహిత్యానికి పర్యాయపదంగా ప్రతిష్టించిన పదకవితాపితా మహుడు అన్నమాచార్యులు. ఈ సంకీర్తనలో భగవద్గీత రెండవ అధ్యాయంలో శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడు ఉద్బోధించిన స్థితప్రజ్ఞుని లక్షణం నిర్వచితమైనది. భగవద్గీత పంచమవేదమైన భారతాంతర్గతం. వేదాలన్నిటినీ తనలో ఇముడ్చుకొన్న ఆంధ్రవేదం అన్నమాచార్యులది.

జన్మవల్ల ఎవరికీ ఉత్కృష్టత కలగదు. కర్మపరిపాకంవల్ల మాత్రమే ఔదాత్యం కలుగుతుంది. ఏకులంలో జన్మించినా జీవనోపాధికై ఏ వృత్తి అవలంబించినా చివరకు పరమేశ్వరత్వాన్ని జ్ఞానమార్గంలో తెలిసికొని, ఆ తత్వ సారాన్ని ఆకళింపు జేసుకోగలవాడు, హరిభక్తి అనే ఆలంబనగలవాడు, అతడే స్థితప్రజ్ఞుడు. అతని లక్షణాలివి.

1. సత్యభాషణ 2. పరనిందా పరాఙ్ముఖత్వం 3. అపారభూతదయ 4. 'ఆత్మవత్సర్వభూతాని' తనవలె జగత్సర్వాన్ని దర్శించే లక్షణం 5. శమదమాది ఆత్మ సంయమనం 6. ధర్మతత్పరత 7. వైదిక నిత్యకర్మానుష్టానం 8. హరిచరణకమలా విస్మరణ 9. రాగద్వేషరాహిత్యం 10. జగద్ధితప్రవృత్తి 11. అంతర్ముఖదృష్టిచేత కలిగే జ్ఞానసిద్ధి ఈ లక్షణాలన్నీ కలిగినవాడే స్థితప్రజ్ఞుడు. శ్రీవేంకటేశ్వరచరణ దాసుడుకానివాడు స్థితప్రజ్ఞుడు కాలేడు. ఈ సంకీర్తనలో చెప్పబడ్డ స్థితప్రజ్ఞుడు అన్నమాచార్యులేనని కొంచెం లోతుగా ఈ విషయాన్ని చర్చించినవారికి అవగత మౌతుంది.

పాడి-ఆది

అంటి నిన్ను బాయలేని - దాపె తలనేవేగేనా
వెంట వెంట దిరుగరా - వెలదు లెల్లాను

తలకొని నీమోము - తప్పక చూచితేను
వలవరా యెటువంటి - వనితలైనా
సెలవుల నేపాటైనా - చిరునవ్వు నవ్వితేను
మొలవవా పులకలు - మోపుల కొలదులు ?

చనవున నీతోను - సరసములాడితేను
మనసులు కరగరా - మగువలెల్లా
యెనసి నీతోగన - యేపాటి మాటాడినాను
తనుదానె కాగిళ్ళు - తగులు కోకుండునా

నివ్వటిల్లు తమకాన - నీమేను సోకితేను
నివ్వెరగు బొందరా - నెలతలెల్లా
రవ్వగా శ్రీ వేంకటేశ - రతి నలమేలుమంగ
యివ్వల కూడినందుకు - హెచ్చవా వేడుకలు

అన్నమాచార్యులు అద్వైతి. వేంకటేశ్వర పదచర్చకై పరమాత్మ జీవాత్మ లిద్దరు ఏర్పడాలి గనుక ద్వైతం ఆయన పదాలలో సాక్షాత్కరించింది.

'అవామే వామార్థే సకలము భయాకార ఘటనాత్
ద్విధా భూతం రూపం' అన్నట్లుగా పరమేశ్వరుడు ఒక్కడే. ప్రకృతి పురుషు లిద్దరు రససిద్ధికి ఇద్దరూ ఉండాలి. రస రసాస్వాదు లిద్దరూ ఏకత్వంనుండి ద్వైతం' అనేకత్వం కలగటంగూర్చి మయూరమహాకవి చెప్పిన చక్కని శ్లోకం ఉన్నది సూర్యశతకంలో

ఏకంజ్యోతిః దృశౌద్వే త్రిజగతి గదితాన్యబ్జ జాస్యై శ్చతుర్భిః
భూతానాం పంచమం యాన్య లమృతుషు తథాషట్సు నానావిధాని
యుష్మాకం తాని సప్తత్రిదశ ముని మతాన్యష్ట దిగ్భాంజి భానో
ర్యాంతి ప్రాహ్ణే నవత్వం దశ దధతు శివం దీధి తీనాం శతాని'

అది ఒకే వెలుగు రెండు (కన్నుల) చూపులుగా మూడులోకములలో నాలుగు ముఖాల బ్రహ్మచేత అయిదు భూతాల రూపమై ఆరు ఋతువుల కాల విధానమై ఏడుగురు మహర్షుల నతులు స్వీకరిస్తూ, ఎనిమిది దిక్కులనూ కాంతింపజేస్తూ ప్రభాతవేళ నిత్యనవమైన (తొమ్మిదియైన) రవి అరుణోదయ కాంతులు మీకు పది నూఱుల శుభములు ఒనర్చుగాక' అని స్థూలార్థం. ఒక వెలుగే ఇన్ని అయినది.

నిరతిశయమైన ప్రేమ శృంగారరసానికి స్థాయీభావం. దానికేరతి అని వ్యవహారం.(రతి అంటేసామాన్యార్థంలో తెలిసే స్త్రీ పురుష శారీరక సంగమ సుఖం అన్న అర్థం ఇక్కడ నిరర్థకం) రసమంటే ఏమిటి? రసమే బ్రహ్మం అనిశ్రుతి రసోవైసః రసగ్గ్ హ్యేవాయగ్ం లబ్ధ్వానందీ భవతి' అని తత్ప్రమాణం. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు రసపరమబ్రహ్మ. ఆయనను జగమంతా వెతుకుతూ ఉంటుంది. జగమంతా ఆయన నిండి ఉన్నా జగత్తులోని ప్రత్యంశమూ ఆయన అయి, ఆనందాన్ని పొందుదామని ప్రయత్నిస్తుంది. ద్వైం-అద్వైతమౌతుందన్నమాట. అనేక రూపమైన సృష్టి పరమానంద స్థితిలో పరమేశ్వరునితో ఐక్యం చెందుతుంది. ఆ ఆనందమే బ్రహ్మ. ఆ కారణంగానే భూతాదులన్నీ ఉద్భవించి, వసించి, లయి

స్తున్నాయి అని తైత్తిరీయోపనిషత్తు (ఆనందం బ్రహ్మేతివ్యజనాత్ ఆనందాయేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయంతి యేనజాతాని జీవంతి-భృగువల్లి) ఆనందాన్వేషులై తపిస్తూ పరతత్వాన్ని చేరే జగత్తంతటికి ప్రాతినిధ్యం వహించేవారు మునులు, యోగులు, భక్తులు, సాధకులు. ఈ జగత్ప్రతినిధులకు ప్రాతినిధ్యంవహించేవారు అన్నమాచార్యుల శృంగార నాయికలు. వారిలో ముఖ్య ప్రతినిధి అలమేల్మంగ. ఆమె గుణస్వరూప స్వభావాలే అన్నమాచార్యుల మధుర భక్తితత్వస్వరూపస్వభావం. ప్రకృత సంకీర్తనలో అన్నమాచార్యుల భక్తితత్వం అతిప్రౌఢమై, అలమేల్మంగయై పరమేశ్వరాన్వేషియైన చరాచరజగత్తంతటికి ప్రాతినిధ్యం వహించింది.

శ్రీవేంకటేశ్వరునితో యితర నాయికలందరూ (మునులు, యతులు, గోపికలు) అన్నమాటలివి. నిన్ను ముట్టి నిన్నువిడచి ఉండలేనితనం ఆమెలో మాత్రమే ఉదయించినదా? నిన్ను విడజాలక స్త్రీలంతా (జగత్తంతా) నీ వెంట తిరగటంలేదా? (మూలాధార చక్రధ్వని.)

నీ ముఖపద్మం జూడగలిగితే ఎంతటివారైనా సమ్మోహితులుకారా? వారి కోర్కెలు నీ ముఖదర్శనంవల్ల తీరుతాయని భావించరా? (మణిపూర చక్రం అని ధ్వని). నీవు చిన్న చిరునవ్వు నవ్వితే ఆ దీప్తికి వారి మేన పులకలు మోపులుగా పొడమవా? (చిరునవ్వు దీప్తి స్వాధిష్ఠానచక్రమని సూచన).

నీతో చనవుతో సరస క్రియలు చేస్తే వారి ఎదలు కరగిపోవా? (అనాహత చక్రం) నీతో యేమాత్రపు సంభాషణ నెరపినా నీ కౌగిలిలోకి తమంత తాము బంధింప బడరా (విశుద్ధ చక్రం)

ఉధృతమైన ప్రేమతో నీ మేనిస్పర్శ గలిగితే దిగ్భ్రాంతి చెంది చేష్టలు దక్కరా? (ఆజ్ఞాచక్రం జితమనోపస్థ). శ్రీవేంకటేశ్వరా! భక్త జగత్ప్రతినిధియైన అలమేల్మంగ నిన్ను కూడితే, నీవామెను కలసితే అనుపమానమైన ఆనందం జగత్తుకే కలుగదా? (త్యాగరాజస్వామి పంచరత్న కీర్తనలో జగదానందకారక జయజానకీ ప్రాణనాయక అన్న సంబోధన భావమిదే. జానకీ ప్రాణనాయకు (అలమేల్మంగను గలిసినాడుగనుక) డైనాడు గనుక, ఆ జానకి జగద్రూపగనక ఆయన జగదానంద కారకుడైనాడు. అలమేల్మంగయే జానకి. సీతాపతియే శ్రీనివాసుడు. అన్నమాచార్యులే త్యాగరాజస్వామి. ఈ కీర్తనలోని క్రియావాచక

పదాలు వెంట వెంట తిరుగుట, మోము చూచితే వలచుట, పులకలు మొలచుట, మనసులు కరుగుట ఇత్యాదులు అన్నీ భక్తుడైన యోగికీ, 'ప్రేమాస్పదయైన శృంగార భామకూ సమానం.

'ఇదిగాక సౌభాగ్యమిదిగాకతపము' అన్న సంకీర్తనవలె ఇందుకూడా యోగ తంత్ర విషయాలైన షట్చక్రాలు సూచింపబడ్డవి. షట్చక్రాల ఉనికి యోగి శరీరానికి, నాయిక దేహానికి సమానం. పరబ్రహ్మానంద పదాన్ని, షట్చక్రాలని తనకుంతలినిచే అధిగమించి పొందుదామన్న యోగి జ్ఞాతప్రయత్నమూ, శ్రీవేంకటేశ్వరుని ఎదునిగా పొందుదామని శృంగార రసపరాకాష్టకై నాయికలు చేసే ముగ్ధయత్నమూ సమ తౌల్యాలు. సహస్రారకమల స్థితికి వచ్చేటప్పటికి, శ్రీవేంకటేశ్వరునితో రతిగూడిన అలమేల్మంగ రూపు నాయికకూ యోగికీ సిద్ధించింది. వారిరువురకూ అభేదమేర్ప డింది. ఆ యోగియే అన్నమాచార్యులు. ఆ నాయిక అలమేల్మంగ. అలమేల్మంగయే అన్నమాచార్యులు. అన్నమాచార్యులే అలమేల్మంగ అయ్యారు. ఆ స్థితిలో వారు— ఏకాకృతినొందిన యోగుల నాయికల ప్రతినిధియై, ఆయారూపుల తనలో ఐక్యం చేసుకొన్న అలమేల్మంగ రూపు పొందిన అన్నమాచార్యులు స్వామిలో లీనమయ్యారు. స్వామికి సంతోషమైనది. జగత్తుకు ఆనందం కలిగి బ్రహ్మానుభవమైనది అద్వైతంలో ఆరంభమైన ద్వైతం అద్వైతంలో అంతర్లీనమైనదని, ద్వైతాద్వైతాలు పరస్పరాశ్రయాలు అని అద్వైతాన్ని ఆవిష్కరించారు అన్నమాచార్యులు.

హిందోళ - రూపకం

నీమహిమో నాలోన - నిండిన వలపు జాడో
యేమిసేతు నన్నెప్పుడు - నెడయకు వయ్యా

యెనసి నీతో నేను - యెంతవడి మాటాడినా
తనియదు నామనసు - తమియెట్టిదో
వినయముతో రెప్పలు - వేయక జూచినాను
నినుపులై మమతలు - నిచ్చకొత్తలు

చలపట్టి నీతోను - సారె సారె బెనగిన
నలయదు నామేను - ఆసయెట్టిదో
కొలువులో నీవద్ద - కూచుండి యెంత నవ్వినా
తలపులో కోరికలు - తరగని ధాన్యాలు

కదగి యందాకా నిన్ను - కౌగలించు కుండినాను
విడువవు చేతులు - వేడుకెట్టిదో
అదరి శ్రీవేంకటేశ - అలమేల్మంగను నేను
తొదరి యేలితివి ర - తులు తీపులు

ఈ సంకీర్తనంలో అన్నమాచార్యులు అలమేల్మంగ అమ్మవారైనారు. తన మనస్తత్వాన్ని అలమేల్మంగ అమృతపు పలుకులలో కులికించారు. మాట అలమేల్మంగమ్మది. ఆమాట వెనక తలపు వలపు తేనె తేట అన్నమయ్యది. ఈ సంకీర్తనమే అన్నమాచార్యుల మనస్తత్వం.ఇందులో ధాతుమాతువులు అన్నమాచార్యులూ అలమేల్మంగా.

అన్నమాచార్యులు అంటున్నారు అలమేల్మంగ పలుకుతున్నది. ఒకేమాట.... స్వామీ! ఇదేమో తెలియరావడం లేదు. కేవలం నీమహిమయో. నీపై నాకు హెచ్చిన మోహమో ఇదమిత్థమని నిర్ణయింపలేని నిస్సహాయ స్థితిలో ఉన్నాను. నన్నెప్పుడూ విడువకయ్యా!

నీతో యెంతసమయం నేను సంభాషించినా తనివి తీరదే. తీరని ఈ తనివి ఇది యేమో? ఎంతదాకా అనిమేషదృష్టితో నిన్ను వీక్షించినా నాకు నీపైగల మమతలు నిత్యనూతనంగా అతిశయిస్తున్నవే గాని తగ్గడం లేదు. ఇదేమి మమతో తెలియరాదు. (నన్ను విడవ వద్దు సుమా.)

నీతో యెన్ని పర్యాయాలు రతిపట్లు పట్టినా (ఎన్ని సేవలు నీకు చేసినా) నాశరీరం అలపు జెందదు. ఇది యెక్కడి ఆశ? తీరదేమి? నీచెంత కొలువుదేరి, ఆనందంతో యెంత నవ్వినా, ఆనందపుటందాన్ని ఎంత ఆవిష్కరించినా నా మనసులో కోర్కెలు మాత్రం తీరటం లేదు. ఇదియేమిటి? ఈ తీరని కోరికలు అక్షయరాశిలోని ధాన్యాలా?

ఎంతదాకా నిన్ను కౌగలించుకొని ఉన్నా తనివితీరని నా చేతులు నిన్ను విడచిపెట్టలేక పోతున్నాయి. ఇదేమి చేడుక? తనివి తీరదు, మమతలు నిత్యనూతనాలు. అలపురాదు, ఆశ తీరదు. కోరికలు అక్షయాలు. నా మనోవాక్కాయ కర్మలు నిన్ను విడిచి ఇతర మపేక్షించవు. ఇదేమి చోద్యం? శ్రీవేంకటేశ్వరా నేను అలమేల్మంగను (నేను అన్నమాచార్యుడను). ఇంతదాకా నన్ను నిరతిశయ ప్రేమతో లాలించావు. పాలించావు. ముందెన్నడూ నన్ను విడువకు(కృతజ్ఞుడను.)

స్వామి వద్ద అలమేల్మంగగా అన్నమాచార్యులు గునిసిన గారపు గుసగుసలు ఈ సంకీర్తన రసవుపసలు.

కాంభోజి జంపె

నిన్ను బాసిన యట్లు - నెలతకు వియోగ దశలు
యెన్నడును దోప - విదియేమొ గానీ

నిను దలచి లలితాంగి - నీరూప మాత్మలో
గనిసీపు సవి బయలు - కౌగిలించినది
తనర నాకాశ త - త్వము నీ మహత్వమని
వనిత యెవ్వరిచేత - వినెనొగానీ

నిను బొగడి నీరూపు - కనుదోయి కెదురైన
తనివి దీరక బయలు - తగజూడ దొడగె
మునుకొన్న సర్వతో - ముఖుడవనగ నిను
వెనకకే బావమున - వినెనొగానీ

తలపునను వాక్కునను - తలపదలపగ నీవు
కలసి యాకమలాక్షి - గౌగిలించితివి
తెలిసితిమి వేకకటా - ధిపతి నీవిన్నింట
గలవనెడు మాట ని - క్కంబులో గానీ

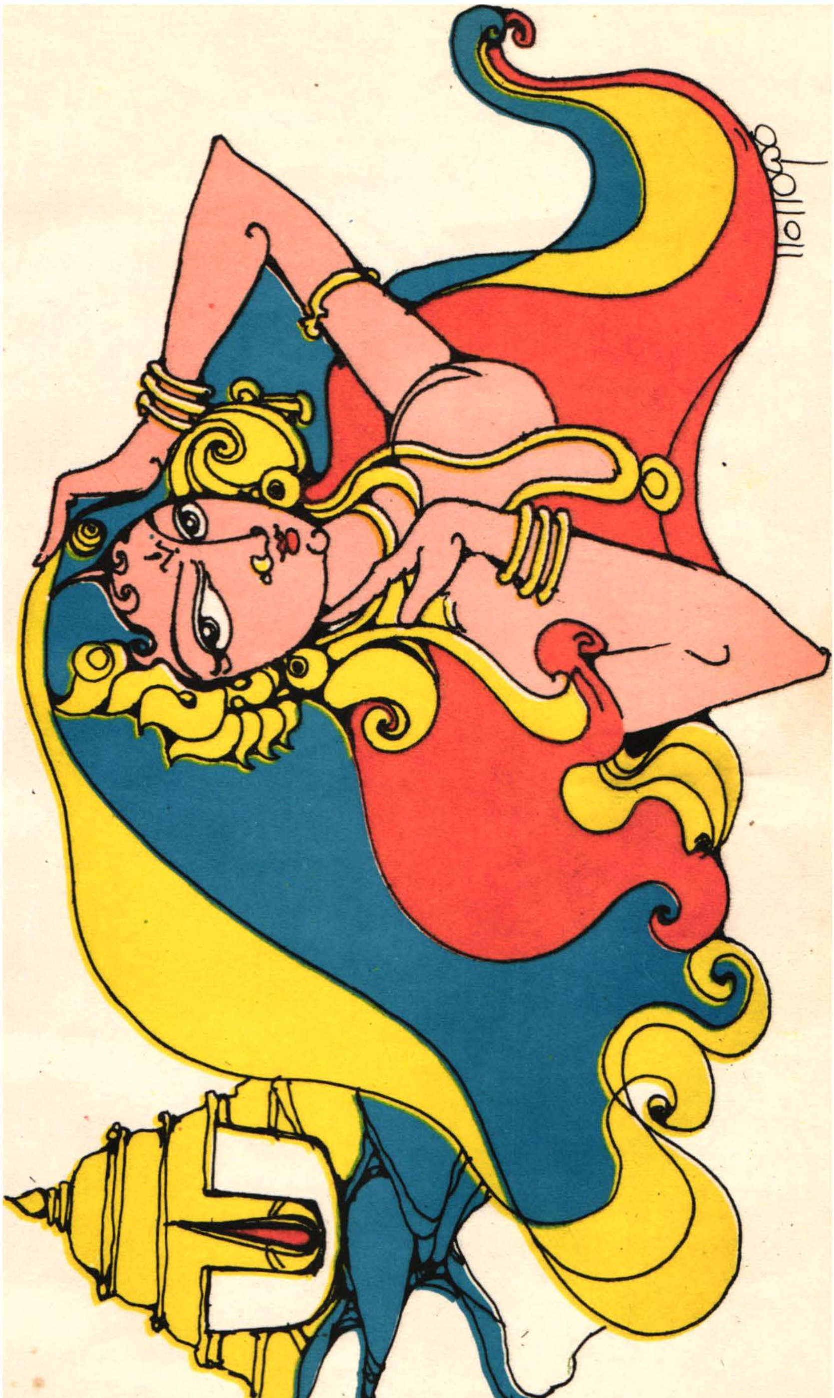

అధి భౌతికానుభవాలలో దానెక్కువగా భావించిన శృంగారాన్ని అధ్యాత్మిక హిమాద్రి శృంగాల కెక్కించిన మహాపురుషుడు అన్నమాచార్యులు. "ఆయన రచించిన శృంగార పదాలు ఒక విశాల విశ్వం వంటివి. వాటి అసాధారణ సౌందర్యం ప్రత్యేకంగా చర్చించ వలసింది. ఈపదమొక్కటి గమనిస్తే తరువాత శృంగార కవులకన్న అతడెంత యెత్తులో ఉన్నాడో గ్రహింపగలము". (రాళ్ళపల్లివారు)

అలమేల్మంగా వేంకటేశ్వరులకు విరహం నిత్యం. కొండపై స్వామివారు. కొండక్రింద అమ్మవారు. అయినా ఆమెయందు విరహపు ఛాయలు ఏమీ కనబడలేదట అన్నమయ్యకు. ఇదేమి విచిత్రం అని చూస్తే ఆయన రసదృష్టికి గోచరించిన రమణీయ సత్యం ఇది.

"నారాయణ పరోధ్యాతా ధ్యానం నారాయణః పరః
అంతర్బ హిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్యనారాయణ స్థితః"

ఆమె స్వామిని తలచినంతనే ఆయనామెకు మనసులో సాక్షాత్కరించాడు. ఆయనే అన్న భావంతో ఆమె ఆకాశాన్ని ఎదకు హత్తుకున్నది. ఆకాశ తత్వం ఆయన మహత్వమే అనీ ఆ ఆకాశరూపుడి సంగతి ఆ ఆకాశరాజ పుత్రిక ఎవ్వరిచేత విన్నదో?

స్వామిని ఆమె పొగడినంత స్వామి రూపం ఆమెకు ప్రత్యక్షమైనది. అంతర్ముఖ దృష్టిచేత జరిగిన ఆ దివ్యమంగళ విగ్రహ సౌందర్యాస్వాదనలో తనివి తీరక ఆమె తనదృష్టిని బహిర్ముఖం చేసి బయలుకేసి అనిమేష దృష్టులు సాదించినది. 'అంతర్ముఖ సమారాధ్యా బహిర్ముఖ సుదుర్లభా!' అని లలితా సహస్రం. ఎటు చూసినా ఆమె చూపును స్వామిరూపు పలుకరిస్తున్నది సర్వతోముఖుడని ఆయన గూర్చిన రహస్యం మునుపు ఏవిధంగా తెలుసుకొన్నదో యీ అలమేలుమంగ.!

నిను దలచి, నిను బొగడి మనోవాక్కర్మలొ నరిస్తే నీవు ఆమెను కాయకంగా కౌగిలించావు. ఈ మీశృంగారానికి త్రికరణశుద్ధి ఏర్పడ్డది. శ్రీ వేంకటాధిపతీ! నీవు సర్వాంతర్యామి వన్నది నిజమే నన్నమాట. ఈమె చేష్టలు చూస్తేగాని మాకు తెలియలేదు సుమా. ఇప్పుడు తెలిసింది! అంటూ అన్నమాచార్యులు ఈ విరహిణి అవస్థని వైకుంఠపు ఎత్తులకు చేర్చారు.

చంద్రికా హిందోళం ఖండ ఏక - ఝంప తాళం

పుడమినిందరి బట్టె - భూతము కడు
పొడవైన నల్లని - భూతము

కినిసివోద మిం - గెడి భూతము
పునుక వీపు పెద్ద - భూతము
కనలి కవియు జీ - కటి భూతము
పొనుగు సింగపు మోము - భూతము

చేటగాళ్ళ మిం - చిన భూతము
పోటు దొరలపెద్ద - భూతము
గాటపు జడల బిం - కపు భూతము
జూటరి నల్లము - సుగు భూతము

కెలసి బిత్తలే తిరి - గేటి భూతము
పొలుపు దాంట్ల పెద్ద - భూతము
బలుపు వేంకటగిరి - పయి భూతము
పులుగు మీది మహా - భూతము

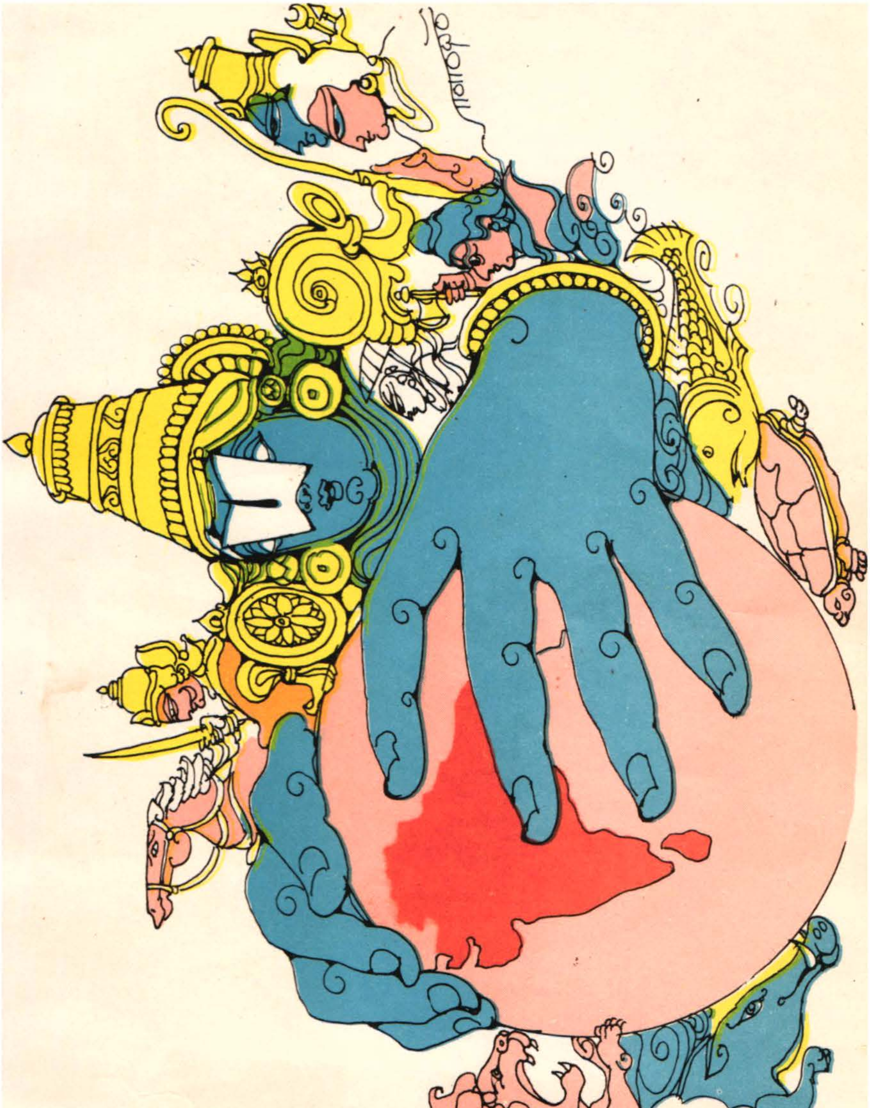

దశావతారాలను దశవిధాలుగా వర్ణించారు అన్నమాచార్యులు. శ్రీవేంకటేశ్వరునితో ఆయనకున్న చనవు అపారమైంది. ఆ చనవుతో స్వామిని ఒక భూతంగా మార్చి అపూర్వమైన అపరమైన ఈ సంకీర్తన వెలయించారు. శ్రీవిష్ణువును భూతం అంటే ఏమి దోషం? సహస్రనామస్తోత్రంలో మొదటి శ్లోకంలోనే భూత శబ్ద సంబంధంగలవాడుగదా ఆ శ్రీమహావిష్ణువు.

ఓం విశ్వం విష్ణు ర్వషట్కారో భూతభవ్య భవత్ప్రభుః

భూతకృత్ భూతభృత్ భావో భూతాత్మా భూతభావనః

పంచభూతములూ తనయందు ఆవిర్భవించే భూతము అది. పంచభూతాశ్రయమైనది ప్రపంచం. పంచభూతాకారంగా ప్రపంచాన్నంతటినీ పట్టిన భూతం, తన మాయా తిమిరాకృతి జగత్తు నంతటినీ ఆవరించిన పొదవైన నల్లని భూతం అట ఆ శ్రీవేంకటాచలేశ్వరుడు.

ఓడలు మింగగల పెద్ది చేప భూతం - మీనావతారం.

పునుక లేనంత పెద్ద వీపుగల భూతం - కూర్మం.

కనలికవియు చీకటి భూతం - వరాహావతారం

పొనుగు సింగపు మోము - భూతం నృసింహావతారం.

చేటగాళ్ళ మిం - చిన భూతం - మూడు పాదాలతో విక్రమించిన వామనావతారం.

పోటు దొరల పెద్ద భూతం - రాజులందరినీ హతమార్చిన పరశురామావతారం.

గాటపు జడల బింకపు భూతము - పధ్నాలుగు సంవత్సరాల వనవాసపు బింకపు వట్టుదలలో జుట్టు జడలు గట్టిన శ్రీరామావతారం.

జూటరి నల్ల ము - సుగు భూతం శ్రీకృష్ణావతారం.

కెలని బిత్తలే తిరి - గేటి భూతము. బుద్ధావతారం - బౌద్ధులకు శిరోముండనం సంప్రదాయం

పొలుపుదాంట్ల పెద్ద - భూతము - గుఱ్ఱానెక్కి దూకించే కల్క్యావతారం.

పులుగు మీద మహా - భూతము - గురుడాధి రూఢుడైన మహావిష్ణువు.

చక్రవాకం రూపకం

విన్నపాలు వినవలె - వింతవింతలూ
పన్నగపు దోమతెర - పైకెత్తవేలయ్య

తెల్లవారె జామెక్కె - దేవతలు మునులు
అల్లనల్ల నంత నింత - నదివోవారే
చల్లని తమ్మిరేకు - సారస్యపుగన్నులు
మెల్ల మెల్లనే విచ్చి - మేలుకొనవేలయ్యా

గరుడ కిన్నరయక్ష - కామినులు గములై
విరహపు గీతముల - వింత తాళాల
పరివరి విధములను - బాడేరు రాగాల విన్నదివో
సిరిమొగము దెఱచి - చిత్తగించవేలయ్య

పొంకపు శేషాదులు తుం-బురు నారదాదులు
పంకజభవాదులు నీ - పాదాలు చేరి
అంకెలనున్నారు లేచి - అలమేలుమంగను
వేంకటేశుడా రెప్పలు - విచ్చి చూచిలేవయ్యా

యోగనిద్రలోనున్న శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామికి సుప్రభాత సేవా పురస్సరంగా ఈ మేలుకొలుపుల సంకీర్తనం సమర్పించారు అన్నమాచార్యులు. ప్రభూ! నీ శేష తల్పపు దోమతెర అయిన ఆదిశేషుని పడగని ఇంక పైకి ఎత్తు. ఎన్నో. ఎన్నెన్నో విన్నపాలు వింతవింతలైన సరళులలో నీకిప్పుడు విన్నవించనున్నాము.

తూర్పున సంధ్యారాగాలు తగ్గి, తెల్లపొద్దు తెలిదాయలలముకొన్నవి. జాము గడచింది. నీ సేవాకైంకర్యాలకు నిర్జరులూ, ఋషులూ జంటజంటలుగా నీ అభ్యంతరమందిరం అంతటా నిండి ఉన్నారు. మెల్లమెల్లగా నీ చల్లనైన జలజాత దళాయత నేత్రాలు విచ్చి మేలుకో స్వామీ, నీకిదే మేలుకొలుపు.

గరుడయక్షకిన్నర కాంతలు ఇంపైన గొంతులతో, శ్రుతిపక్వంగా, లయ బద్ధంగా, విరహ గీతాలను, నీ శృంగార సంకీర్తనలను తమతమ బయగారపు విన్నాణం తెల్లంగా, బహుముఖాలుగా, వింత వింత తాళరీతులతో రాగ మంజరులలో మధురగానం చేస్తున్నారు. నీ శ్రీముఖాన్ని విచ్చి, నీ సుప్రభాత స్తోత్ర గానాన్ని ఆలకించు.

శేషముఖ్యులైన నాగులు, సంగీత సామ్రాజ్య చక్రవర్తులు నారద తుంబురాది గాయకులూ, బ్రహ్మాది దేవతలూ అంతా నీదర్శనార్థం వేచి ఉన్నారు. రెప్పలువిచ్చి శ్రీవేంకటేశుడా అలమేల్మంగను చూచి లేవయ్యా.

భూపాల - ఆదితాళం ఖండగతి

పొలయలుక నిద్దురలు - భోగించ దొరకొంటి
వలరివడి మేల్కొనవె - అఖిలేశ్వర

1. తరుణిమైనపుడె పరి - తాప సూర్యుడు వొడిచె
పరుస జెలి కన్నుగలు - వలు మొగిచెను
మరుని సాయకపు తా - మరలు వడి వికసించె
కరుణతో మేల్కొనవె - కమలేశ్వరా ....

2. కాంత నిట్టూర్పులను - గాలియును నగ్నియును
వంత చెమటల వాన - వరుణుండును
వింతలుగ నిన్ను సే - వింతుమని యున్నారు
పంతమున మేల్కొనవె - పరమేశ్వర ....

3. మెలుత పెనుదురుమనెడి - మేఘ మండలములో
నలుగడలఁ జెలగె సుమ - నస పంక్తులు
కులికి పూవుల వాన - కురియంగ నున్నదిదే
చలముడిగి మేల్కొనవె - సర్వేశ్వరా ....

4. కదిసి పులకల సృష్టి - కదలేక పొదమించు
మదనుదను మానసక - మలభవుదును
ముదితకోపపుహరుడు - మొనసియున్నారిదే
నిదుర మేల్కొనవె జల - నిధి శయనుడ ....

5. ఒడికముగ జెలిలోన - నుదయరాగము వొడమె
వెడలె నవె పలుకుఁ గో - విలరవములు
పడతి గూడితివి రతి - పరవశంబికనైన
కడగి మేల్కొనవె వేం - కట రమణుడ ....

నిద్రబోయేస్వామికి మేలుకొలుపు చూశాము క్రిందటి సంకీర్తనలో. ప్రణయపు టలుకల దొంగనిద్ర పోతున్నవానికి ఈ సానునయపు మేలుకొలుపు.

దొంగ యలుకల నిద్ర నటిస్తూ కులుక దామనుకుంటున్నావు గానీ అఖిలేశ్వరా అతి త్వరగా లే. ఈ విచిత్రాలు తిలకించు సమయం మించిపోగలదు.

పరితాపం అనే సూర్యుడు తరుణి దేహాన ఉదయించాడు. ఆమె కన్ను కలువలు ఆ అరుణోదయం తాళలేక ముడుచుకొన్నవి. నీ వామెపై వేసిన మన్మథ బాణపు తామరలు మిక్కిలిగా వికసించినవి. (చెలియకై) కరుణతో మేల్కొనవయ్యా! కమలేశ్వరా.

ఈ సుందరి నిట్టూర్పులోని గాలి, వేడి అనే వాయ్వగ్నులూ, నీతోడి జగడాల పొడమిన ఘర్మవర్షమవే వరుణుడూ, వింతరీతులలో (ఈమె నిట్టూర్పులూ, చెమట వానల ద్వారా) నిన్ను సేవించ పంతగించియున్నారు. ఈ విధంగా వారి సేవ లందుకొనేటందులకై పరమేశ్వరా మేలుకో.

మేఘమండలంవలె నున్న రమణి నెరికొప్పులో విరితురుములు అలరి ఉన్నవి. నీపై యిప్పుడు పూలవాన కురియబోతున్నదయ్యా కుహనాకోపం చాలించి సర్వేశ్వరా లేవయ్యా.

ఒడికముగ (మనోహరంగా, ఇంపుగా) ఈమెలో ఉదయరాగము ఉత్పన్న మైనది. ఆమని ఈమెను ఆశ్రయించింది. తార్కాణంగా ఆమెకు కోకిల కూజిత రవములు పలుకులై వెడలినవి. మునుపు ఆమెతో కలసి రతి పారవశ్యమందినాడవు. ఇప్పుడు కర్తవ్యమూ అదే. జాగు సేయకు. మేల్కొనవయ్యా ! వేంకటరమణుడా.

అంతులేని పులకరింతల సృష్టికర్త మనసు దామరలో జనించిన మన్మధుడను బ్రహ్మ, ఈ తరుణి కోప రూపం ధరించిన శివుడూ, నీకై వేచి ఉన్నారు. జలనిధి శయనుడా ! నిదుర మేల్కొనవయ్యా.

అన్నమాచార్యుల శృంగారాధ్యాత్మిక విషయ సమ్మేళనపు మనోజ్ఞ రసజ్ఞ వైభవానికి అత్యద్భుత నిదర్శనం ఈ సంకీర్తనం. ఇందుగల అందం 'నభూతో న భవిష్యతి'.

కీరవాణి త్రిపుట

ఎంత మాయల వాడు - ఎంచి చూడగ వీడు
యింతియాతని రూపము - ఎవ్వరెరుగుదురు

తెలుపు జలములలోన - తెప్పవలె దేలినే
తలకి పాతాళమున - దాగియుండేనే
కెలని తనకన్నులను - కెంపువలె జేసినే
నెలత భీకరముగా - నేడు నవ్వినే

ఒరపుగా భూదాన - మొకరిని దానడిగినే
తరుణి భూమొక్కరికి - ధారవోసినే
మరలి పద్మజుని మను - మనినైన జంపినే
పరచు దనమున వృధా - పాలు మాలినే

పలుమారు తనసిగ్గు - బయటబడ జేసేనే
కలికితనమునను తాను - గడవబాసినే
వెలది వేంకటగిరి - విభుడు నాకౌగిట
తొలగక జెమటల - దొప్ప దోచినే ॥

ఒకే భావాన్ని పలురకాలుగా వ్యక్తీకరించటంలో ఆధ్యాత్మిక శృంగార సంకీర్తనలుగా సంతరించటంలో అన్నమాచార్యులు కడు దిట్ట. శ్రీవేంకటేశ్వరుని మాయకాని తనాన్ని చెలికత్తెతో అలమేల్మంగ వివరించే సమయంలో దశావతారముల మాయపనుల పరామర్శ జరిగింది. పాపం ఇంతటి మాయలాడు కూడా ఆమె కౌగిట ఇరుక్కుపోయి, చెమటల ప్రణయాంబుధిలో ప్రళయాంబుధిలో వటపత్రశాయివలె దొప్పదోగినాడు. దశావతారాల శృంగార కీర్తనమిది. అష్టవిధనాయికలలోని స్వాధీనపతికకు ఈ శృంగార పదం లక్షణం.

తెలుపు జలములలోన - మీనావతారం.

పాతాళమున దాగి - కూర్మావతారం.

కెలని తన కన్నులను కెంపుగా - హిరణ్యాక్షుదని సూచనాపరంగా వరాహావతారం.

భీకరముగా నేడు నవ్వినే - నృసింహుని అట్టహాసపు కహకహల సూచన

భూదానమొకరినిదానడిగినే - మూదడుగులనేల బలిని యాచించిన వామనుడని సూచన

భూమొక్కరికి దారవోసినే - భూవలయాన్ని బ్రాహ్మణులకు దానమిచ్చిన పరశురాముడు

మరలి పద్మజుని మనుమనినైన జంపినే బ్రహ్మమనుమడు రావణుని చంపిన శ్రీరాముడు

పరచుదనమున వృధా పాలు మాలినే - బలరాముడని ధ్వని

పలుమారు తననిగ్గు బయట బడజేసేనే - శ్రీకృష్ణావతారం

కలికి తనమున దాను గడవబాసినే - కల్క్యవతారం

అభేరి ఝంపె

వలుకు తేనెల తల్లి - పవళించెను
కలికితనమునవిభుని - కలసినదిగాన

నిగనిగని మోముపై - నెఱులు కెలకుల చెదర
పగలైనదాక చెలి - పవళించెను
తెగని పరిణతులతో - తెల్లవాఱినదాక
జగదేకపతితోడ - జట్టిగొనె గాన

కొంగు జాఱిన మెఱుగు - గుబ్బలొలయగతరుణి
బంగారు మేడపై - పవళించెను
చెంగలువ కనుగొనల - సింగారములు దొణక
అంగజగురుని తోడ - నలసినదిగాన

మురిపెంపు నటనతో - ముత్యాల మలగుపై
పరవశంబున తరుణి - పవళించెను
తిరువేంకటా చలా - ధిపుని కౌగిట గూడి
అరవిరై నునుజెమట - నంటినదిగాన

ప్రపంచంలోని ఏ సంస్కృతిలోనూ లేని విశేషం మన సంస్కృతిలో ఉంది. శృంగారాన్ని ఆధ్యాత్మిక దృష్టితో చూడడం అన్నది ఇతర దేశాల వాఙ్మయ చరిత్రలలోనే లేదు. ఈ ప్రక్రియకు రసవన్నాందీ ప్రస్తావన చేసినది శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యులవారు. వారి కనకధారా స్తవంలోని ఈ శ్లోకం అందుకు తార్కాణ:

ఆమీలితాక్ష మధిగమ్య ముదా ముకుందం

ఆనందకందమనిమేష మనంగ తంత్రం

ఆకేకర స్థిత కనీనిక పక్ష్మనేత్రం

భూత్యై భవేన్మమ భుజంగ శయాంగనాయాః

తనువు వివశమై, అనితర సురతుల ఆనందలహరిలో అలసి అలరినహరిని అనిమషదృష్టులతో చూచేసరికి సిరికి కడుసిగ్గయింది. కనులు మూసికొన్నది.కాని తనివి తీరక కనులరమూసి కనుగొనల కనుపాపలమరగా హరిని తిలకించు ఆ సిరి కడగంటి చూపులు (నాపై ప్రసరించి) నాకు ఐశ్వర్యము కలుగజేయుగాక'అని సంభోగవివశ శృంగారానికి అద్దంపట్టారు శంకరులు.

ఈ సంకీర్తన శంకరుల శ్లోకానికేమీ తీసిపోలేదు. విభునితో శృంగారంలో అలసిన అలమేల్మంగ పవళించిన సొబగులు తన పలుకు తేనెలలో చిందించినాడు అన్నమయ్య. స్వామి జగదేకపతి అతనితో కంతుపంతాలు ఎంత శ్రమదాయకం! అందుకే అలమేల్మంగ అలసి సొలసి పవళించినది.

తన సువర్ణహర్మ్యంలో ఆమె వివశయై ఒడలెఱుగక, కొంగు జాతి, అలసిన తన కుచరోచులు బయల్పడగా పవళించినది. నిజమేమరి. ఎఱ్ఱకలువలబోలిన తన కనులకొనల శృంగారాలు తొణికిసలాడగా, మన్మధుని కన్నతండ్రితోడి కంతుకేళిలో అలసినదికదా ఆమె!

నిద్రలోసైతం లాస్యముద్రల ఒయ్యారంతో, ముత్యాల పందిరిపై పరవశయై పవళించినది. తిరువేంకటపతి కౌగిట నలిగి, అరవిరియై చెమట చిత్తడినంటి అలసినది కదామరి.

కురంజి – ఆది

ముద్దుగారే యశోద - ముంగిటి ముత్యము వీడు
దిద్దరాని మహిమల - దేవకీ సుతుడు

ఇంత నింత గొల్లెతల - యరచేతి మాణిక్యము
పంతమాడే కంసుని - పాలి వ్రజము
కాంతుల మూడు లోకాల - గరుడ పచ్చపూస
చెంతల మాలోనున్న - చిన్నికృష్ణుడు

రతికేళి రుక్మిణికి - రంగు మోవి పగడము
మితి గోవర్ధనపు గో - మేథికము
సతమై శంఖ చక్రాల - సందుల వైడూర్యము
గతియై మమ్ము గాచే - కమలాక్షుడు

కాళియుని తలలపైన - గప్పిన పుష్యరాగము
ఏలేటి శ్రీ వేంకటాద్రి - యింద్రనీలము
పాల జలనిధిలోన - బాయని దివ్యరత్నము
బాలునివలె దిరిగె - వద్మనాభుడు

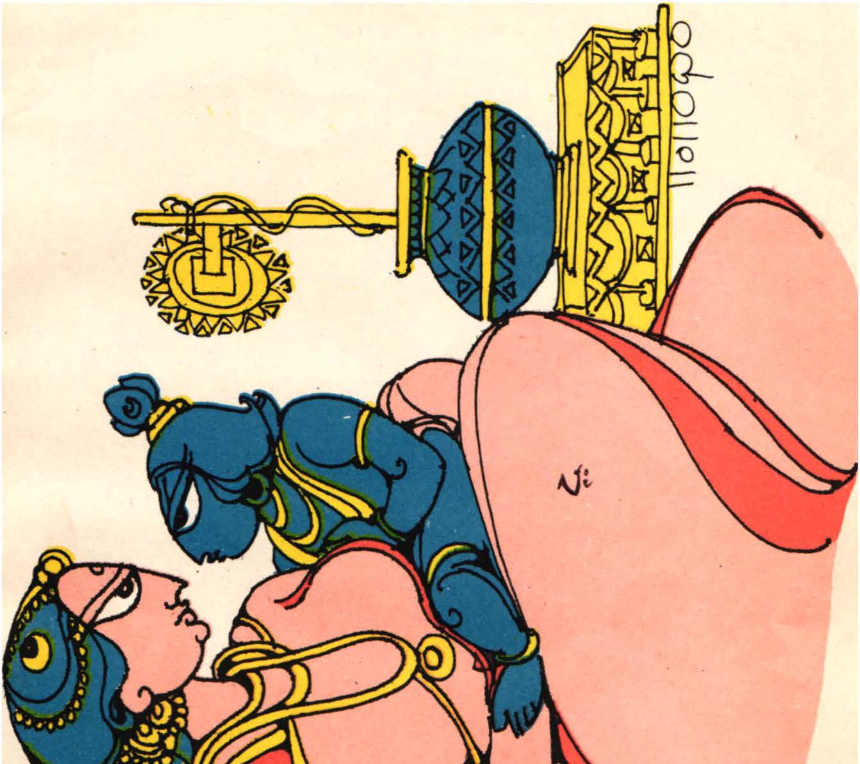

ఇది తన పలుకు నవరత్నాలతో అన్నమాచార్యులు కూర్చిన నవరత్న సంకీర్తనం. నవరత్నత్వాన్ని శ్రీ వేంకటేశ్వరునకు ఆపాదించడం విశేషం. యశోద ముంగిటి ముత్యం, గొల్లెతల అరచేతి మాణిక్యం, కంసుని పాలిటి వజ్రం, ముల్లోకాలకు కాంతులిచ్చే పచ్చపూస-మరకతం, రతి సమయంలో రుక్మిణికి శోణితాధర విద్రుమం-పగడం, గోవర్ధనమెత్తిన గోమేధికం, శంఖ చక్రాల సందున మెరసే వైడూర్యం, కాళియుని తలలపైన గప్పిన పుష్యరాగం, శ్రీ వేంకటాద్రిపై యింద్రనీలం, క్షీర జలధిలో నిత్య నివాసియైన పద్మనాభ దివ్యరత్నం ఆట శ్రీ వేంకటాచలపతి. ఇందులో కొన్ని జ్యోతిష రహస్యాలున్నవి. గ్రహదోషా నివారణార్థం ఆయా గ్రహ రత్నాలను ఉంగరంలో, ఆభరణంలో ధరించడం లోకసామాన్యం. నవగ్రహ శాంత్యర్థం నవరత్నధారణ ప్రసిద్ధం. ముత్యంనుండి మొదలై ఈ నవరత్నాలూ ఏ క్రమంలోఉండాలి అన్నది ఈ సంకీర్తనంలో చెప్పారు అన్నమాచార్యులు. ఏ గ్రహానికైనా ఆ గ్రహపు రాయిని ధరించేటప్పుడు ఆ రాయి లగ్న, పంచమ, భాగ్యాధిపతులైన గ్రహాలకు మాత్రం ఆ క్రమంలో ధరించవలె. 'లగ్న లగ్నేశ సంబంధౌ, తద్బలాని ప్రబలాని' అని సూత్రం. కానీ ఏ జాతకుడికైనా శని లగ్న-పంచమ-భాగ్య స్థానాధిపతి అయినప్పటికీ ఇంద్రనీలం ధరించరాదు. ఇంద్రనీలాన్ని ధరించగల సమర్థుడు ఒక్క శ్రీ వేంకటేశ్వరుడేనని 'శ్రీ వేంకటాద్రి యింద్రనీలము' అని స్పష్టం చేశారు అన్నమాచార్యులు. ఇందుకు సాహిత్యంలో ఆధారం శంకరాచార్యుల కనకధారలోని 'బాహ్వాన్తరే మురజితః శ్రిత కౌస్తుభేయా హారావళీవ హరినీలమయి విభాతి' అన్నచోట గోచరిస్తుంది. జాతి వైడూర్యం దాని 'ధార' వల్ల తెలియబడుతుంది. శంఖ చక్రాల మధ్య నున్న వైడూర్య 'ధార' శ్రీవారి తిరునామం. అసలు విషయం-నవగ్రహ శాంతికై నవరత్నాల ఉంగరం ధరించనక్కరలేదు. రోజూ ఒకసారి ఈ నవరత్న సంకీర్తన గానం చేస్తే చాలు.

నవగ్రహాలు		నవరత్నాలు	
చంద్రుడు	శుక్రుడు	ముత్యం	వజ్రం
రవి	శని	మాణిక్యం	ఇంద్రనీలం
కుజుడు	రాహువు	పగడం విద్రుమం	గోమేధికం
బుధుడు	కేతువు	పచ్చ-మరకతం	వైడూర్యం
బృహస్పతి		పుష్యరాగం	

(5)

అమృతవర్షిణి - ఆది

విన్నవించితిమి నీకు - వేడుక వేళ
కన్నెను నీవు దయ - గాచేటి వేళ

1. మచ్చికలు దయివారె - మనసెల్ల జైవారె
వచ్చె జవ్వనానకు - వసంతవేళ
చొచ్చి నిన్ను బాసి తాప - సూర్యుడెండగాయగా
విచ్చల విడిగా దోచె - వేసగి వేళ

2. సిగ్గులు మొలువజొచ్చె - చెమట లేరులు హెచ్చె
కగ్గు లేక వచ్చె వాన - కాలపు వేళ
వెగ్గళించి నెలవుల - వెన్నెలలు చూపట్ట
ఒగ్గి శరత్కాలము - ఒదిగీ నీవేళ

తత్తరపు చలి మించె - తలపోత మంచు మించె
యెత్తి అలమేల్మంగకు - హేమంత వేళ
ఒత్తితో శ్రీ వేంకటేశ - పైకొని కూడితి విట్టె
చిత్తజు కాకలు దీరె - శిశిర వేళ

స్వామికది మన్మథ విలాస వేళ. అన్నమయ్య అలమేల్మంగను స్వామితో శోభనవేళకు అప్పగింతలు పెట్టేవేళ. ఆ వేళ షడ్ఋతువులూ ఆమెలో విలసిల్లినవి. ఋతు సుదర్శనుడు ఆ వేంకటపతి. 'ఋతు స్సుదర్శనః కాలః'అని విష్ణు సహస్రనామ స్తోత్రం జీవులకు ఉచ్ఛ్వాస నిచ్ఛ్వాస క్రియచే ప్రాణశక్తి పరిణామం చెంది, వారి వారి జీవన కాల ప్రమాణం హరింప బడుతూ ఉన్నందున కాలప్రభావం తెలుస్తున్నదని కావ్యకంఠ వాసిష్ఠ గణపతి ముని ఉవాచ. అలమేల్మంగ నిత్యయౌవన కాలరహిత. కాలస్వరూపుడు స్వామి. దిక్కాలాదుల ప్రభావం వారి కంటదు.

'దిక్కాలా ద్యనవచ్ఛిన్నానంత మూర్తయే
స్వానుభూత్యేక మానాయ, నమశ్శాన్తాయ తేజసే' అంటాడు భర్తృహరి కాలాకాశాదులచేత అనవచ్ఛేద నీయమూ, అనంతమూ అయి స్వానుభవం అనే కొలతకు మాత్రమే కొలవవచ్చే శాంతాకార తేజోకృతి యైన కేవలజ్ఞాన మూర్తికి నమస్కారం అని భావం. కాలప్రభావం అలమేల్మంగను అంటరాదు కానీ అదే జరిగిందంటున్నారు అన్నమాచార్యులు.

1. అలమేల్మంగ సౌందర్యముతో నెచ్చెలితనం నిగిడించిన ప్రకృతికి మనసు నిలువరాక, ఆమనిగా అలమేల్మంగను అలంకరించిన వేళ-వసంతర్తువు.

2. అలమేల్మంగ నిత్యవిరహిణి. స్వామి దూరమైన కారణాన విరహతాప సూర్యుడు ఎండలు మండించగా ఆమెలో ప్రస్ఫుటమైనది వేసవివేళ - గ్రీష్మర్తువు.

3. ఆమెలో సిగ్గుల పంటలు మొలకలెత్తినవి. చెమట వానలు హెచ్చినవి. ఏమాత్రం వసివాడని ఆమెను అతిశయించిన వానకాలం ఆశ్రయించిన వేళ - వర్షర్తువు.

4. అలమేల్మంగ కళాస్థానాలలో దర్శనమిచ్చి తమ వెన్నెలల విభవాలన్ని ఆమెలో ఒదిగించి, శరజ్జ్యోత్స్నలు అలరిన వేళ -శరదృతువు

5. ప్రథమ సమాగమంలోని జంకు, వణుకులలో, చల్లని తెల్లని మదురోహల మంచులు మించి ఆమెను ముంచెత్తినవేళ హేమంతర్తువు.

6. శ్రీవేంకటేశ్వరుడామెతో గూడి, మరుకుంపటి వద్ద చలిగాగినవేళ అది - శిశిరర్తువు.

అలమేల్మంగ ప్రకృతికాంత. స్వామి పురుషోత్తముడు అందుకే ఆయనకై ఆమెలో షడృతువులూ ఏకకాలమందు పరిఢవిల్లినవి. అనంత వసంతాల సంతత రసామృతవర్షిణీసంకీర్తనం అన్నమాచార్యులది.

యదుకుల కాంభోజి - ఆది

కొలని దోపరికి - గొబ్బిళ్లో యదు
కుల స్వామికిని - గొబ్బిళ్లో

కొండగొడుగుగా - గోవులగాచిన
కొండొక శిశువుకు - గొబ్బిళ్లో
దుండ గంపు దై - త్యులకెల్లను తల
గుండు గండనికి - గొబ్బిళ్లో

పాపవిదుల శిశు - పాలునితిట్టుల
కోపగానికిని - గొబ్బిళ్లో
ఏపున కంసుని - ఇదుమల చెట్టిన
గోపబాలునకు - గొబ్బిళ్లో

దండివైరులను - దరిమిన దనుజుల
గుండె దిగులునకు - గొబ్బిళ్లో
వెండి పైడియగు - వేంకటగిరిపై
కొండలయ్యకును - గొబ్బిళ్లో

అన్నిప్రక్రియలూ అన్నమాచార్యులు తమ పదాలకెక్కించి, వాటిని వైకుంఠ మెక్కించారు. దంపుళ్ళ పాటలు, జాజరలు, జోలలు, ఉయ్యాల పాటలు - ఒకటేమిటి అన్ని ఆయన పదాల నలంకరించాయి. ఇది గొబ్బిళ్ళ పాట

ప్రతి పనీ పరమేశ్వరార్పణగా, సంచరించే హరిభక్తి సంప్రదాయం ఈకీర్తనలో యింపారుతున్నది. సంక్రాంతి పండుగ ముందరి రోజుల్లో కన్నెపడుచులు గోమయంతో గొబ్బెళ్ళు చేసి తీర్చిన రంగవల్లులలో ఉంచి ఆ గోమయగోళాలను అలంకరించి, వాటిచుట్టు నృత్యశైలిగా చక్రవలయంలో తిరిగే ఆట గొబ్బెళ్ళ ఆట. పాడే పాట గొబ్బిళ్ళపాట. యదుకుల స్వామికి కైంకర్యమైన పాట. భక్తులకు వెండి బంగారాలైన శ్రీవేంకటాద్రిపైన కొలువై యున్న కొండలయ్యకు సమర్పితంగా ఈ గొబ్బిళ్ళ పాట మధురమనోజ్ఞంగా అన్నమయ్య నోట నలరినది.

రంజని - ఆది

నగుబాట్ల బడే - నా జిహ్వ
పగటున నిదివో - పావనమాయె

ఇల నందర నుతి - యించి పెంచువలె
నలినలియైనది - నా జిహ్వ
నలినోదరుశ్రీ - నామముదలచిన
ఫలమున కిదివో - పావనమాయె

భ్రమపడి మాయపు - పడతుల తమ్మల
నమలి చవులుగొనె - నాజిహ్వ
అమర వంద్యుడగు - హరిని నుతించగ
ప్రమదముచవిగొని - పావనమాయె

నెలతల పలుయో - నిద్రవనదులను
నలుగడ నీదిన - నాజిహ్వ
అలసి వేంకటన - గాధిప యనుచును
పలికిన యంతనె - పావనమాయె

నా నాలిక ఉన్నదే అది నవ్వుల పాలైంది. పంచభూతాలూ నన్ను చూసి నవ్వుతున్నాయి అపహసిస్తున్నాయి. సంకీర్తనం వల్ల యిప్పుడు నా జిహ్వ పావన మైనది.

ప్రపంచములో ఎందరినో నరులను నుతించటం వల్ల నా రసనం రసహీన మైనది. పంచభూతాత్మక మైన ప్రకృతి నా అవస్థనుగని పరిహసిస్తున్నది. కమల నాభుడి శ్రీనామాలను స్మరించినంత మాత్రనే తత్పుణ్యఫలవశాత్ నాజిహ్వ పావన మైనది. రసపుష్టమైనది.

సంసారమనే మాయలో భ్రమించి, మోహవశాత్ కాంతల యెంగిలి తాంబూల చర్వణం తమకంతో ఒనర్చి నా నాల్క అపవిత్రమైంది. దేవాళినుతుడైన హరి సంకీర్తనం చేసినందున, హరినామ సంకీర్తనల రుచి మరగినందున యిప్పుడు నా నాల్క పవిత్రమైనది.

ఎన్నెన్నో జన్మలలో ఎందరెందరో స్త్రీల గర్భకుహరాల్లో నివసించి వారి దేహాలలోని ద్రవములు ఆహారంగా స్వీకరించి మలినమైనది నా జిహ్వ. ఈ పునః పునర్జన్మల శ్రమచే అలసి 'వేంకటాచలపతీ' అన్నంతనే నాజిహ్వ పావనమైనది. అని అన్నమాచార్యులు రసన పవిత్రీకరణ మంత్రాన్ని ఉద్బోధించారు. హరినామ సంకీర్తనమే అపరిశుద్ధమైన మన నాల్కలకు పారిశుద్ధ్య ప్రక్రియ. శ్రీవేంకటేశ్వర స్తోత్రవచన పచనమే మన జిహ్వలకు శుచీకరణం. పుణ్యాహవాచనం.

ఆహిరి - ఆది

వననిధి గురిసిన - వానలివి మతి
పనిలేని పసుల - భారములు

అడవుల వెన్నెల - లారడి బదుకులు
తడతాకుల పరి - తాపములు
వొడలొసగిన హరి - నొల్లక యితరుల
బడి బడి దిరిగిన - బంధములు

కొండల నునుపులు - కొన కొన మమతలు
అండలకేగిన - నదవదలు
పండిన పంటలు - పరమాత్ము విడిచి
బండయి తిరిగిన - బడలికలు

బచ్చన రూపులు - పచ్చల కొలువులు
నిచ్చల నిచ్చల - నెయ్యములు
రచ్చల వేంకట - రమణుని గొలువక
చచ్చియు చావని - జన్మములు

హరిభక్తి లేనివారి జన్మ వ్యర్థం నిరర్థకం అని చాటారు అన్నమాచార్యులు ఈ కీర్తనలో,

హరిభక్తి రహితుని జన్మ నిష్ప్రయోజనం. సముద్రంలో కురిసిన వర్షం వంటిది. మతిలేని, పనిలేని పనులవలె అత్యంత శ్రమదాయకం.

జన్మనిచ్చిన జగన్నాథుని విస్మరించి, నేను నావాళ్ళు అనుకొని తిరిగే బంధాలు మృగతృష్ణలు. అటువంటి జన్మలు అడవిని గాచిన వెన్నెలలు,

పండిన పంటగా నున్న పరమేశ్వరుని విడచి మూర్ఖంగా ప్రాకులాడే జన్మలు నిరర్థకం. ఆ ప్రాకులాటలు తాపత్రయాలు దూరపు కొండల నునుపులు. ఆధారం కొఱకై ఆకాశాన్ని పట్టుకొనే ప్రయత్నం వంటివి.

లక్ష్మీనివాసస్థలాలు, హిరణ్యవర్ణాలు, నిత్యత్వమైత్రీ సంధాయకమైన శ్రీవేంకటేశ్వర పదచర్చలు మాని యితరాన్ని వెదికే జన్మ జీవచ్ఛవపు జన్మ అంటున్నారు అన్నమాచార్యులు. ఈ కీర్తన వంటిది భాగవతంలో ఒక పద్యం పోతనగారిది ఉన్నది.

అంధేందూదయముల్ మహా బధిర శంఖారావముల్ మూకస

ద్గ్రంథా ఖ్యాపనముల్ నపుంసక వధూకాంక్షల్ కృతఘ్నావళీ

బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుబ్ధద్రవ్యముల్ క్రోడస

ద్గంధంబుల్ హరిభక్తి వర్జితుల రిక్తవ్యర్థ సంసారముల్

నరజీవనకు సార్థకతను సంతరించేది నారాయణ నామస్మరణ సంకీర్తనమే నని పోతనగారి ప్రహ్లాదు దన్నమాట. అదే అన్నమయ్యగారి పాట.

భైరవి-ఆది

వీడెవో యిదె - వింత దొంగ
వేడి పాలు వెన్న - వెరజిన దొంగ

వెలయనీట జొప్ప - వేసేటి దొంగ
తలగాననీక - దాగు దొంగ
తలకక నేల - దవ్వేటి దొంగ
తెలిసి సందెకాడ - దిరిగేటి దొంగ

అడుగుకింద లోక - మడచేటి దొంగ
అడరి తల్లికినైన - నలుగు దొంగ
అడవిలో నెల - వై యున్న దొంగ
తొడరి నీలికాసె - తోనుండు దొంగ

మోసమింతుల జేయు - ముని ముచ్చు దొంగ
రాసి కెక్కిన గు - ఱ్ఱంపు దొంగ
వేసాల కిటు వచ్చి - వేంకటగిరిమీద
మూసిన ముత్యమై - ముదమందు దొంగ

వెన్నదొంగ చిన్నికృష్ణుడు ఆటలో అరటిపండుగా వేంకటగిరిపై శ్రీవేంకటేశ్వరుడైనాడు. ఆ చిన్ని వెన్నదొంగ, దశావతారుడైన దొంగల దొంగ. అన్నమాచార్యుల ఈ కీర్తనలో శ్రీకృష్ణుడు=వింతదొంగ=శ్రీవేంకటేశ్వరుడు. దొంగ దశావతారాలెత్తినవాడని చమత్కృతి.

ప్రళయ జల వలయపుటలలో తేలియాడిన దొంగ (మీనం). మందరపర్వతం క్రింద దాగిన దొంగ (కూర్మం). నీటినుండి భూమిని కోరతో త్రవ్వి తీసిన దొంగ (వరాహం). పగలూ, రాత్రీ కాక సంధ్యాకాలంలో స్తంభంలో ఆవిర్భవించే దొంగ (నరసింహం).

పాదముక్రింద జగత్తునంతటినీ అదిమిన దొంగ వటువు వామనుడు. తల్లిమీద అలిగిన పరశురాముడు. అడవిలో కాపురమున్న దొంగ శ్రీరాముడు. నీలాంబర ధారియైన దొంగ బలరాముడు.

గోపస్త్రీలను వంచించిన మునిముచ్చు దొంగ శ్రీకృష్ణుడు. అశ్వాధిరూఢుడైన దొంగ కల్కి. లీలావిలాసంగా ఇప్పుడు శ్రీవేంకటాద్రిపైన మందిరంలో మూసిన ముత్యంలాగ దాగుడుమూతలాడుతున్న దొంగ పరమేశ్వరుడు. అని మనోజ్ఞ సుందరమైన దశావతార సంకీర్తనం సంతరించారు ఆచార్యులు.

కళ్యాణి - ఆది

ఏమని పొగడుదు - మే యిక నిన్నును
ఆమని సొబగుల - అలమేల్మంగ

తెలిగన్నుల నీ - తేటలే కదవే
వెలయగ విభునికి - వెన్నెలలు
పులకల మొలకల - పొదులివి గదవే
పలుమరు పూవుల - పానుపులు

తియ్యని నీ మోవి - తేనెలే గదవె
వియ్యపు రమణుని - విందులివి
ముయ్యక మూసిన - మొలక నవ్వు గదె
నెయ్యపు కప్రపు - నెరి బాగాలు

కైవస మగు నీ - కౌగిలే కదవే
శ్రీవేంకటేశ్వరు - సిరి నగరు
తావుకొన్న మీ - తమకములే కదె
గావించిన మీ - కళ్యాణములు

సంతత వసంత కోకిల నిత్యయౌవన అలమేల్మంగ. ఆమె ఆమని సొబగులు వర్ణింపతరమా ? అంటూ ఆమెను సంబోధిస్తూ అలమేల్మంగ అందాలకి అద్దం పట్టుతున్నారు అన్నమాచార్యులు.

నీ కన్నుల తేట తెల్లని కాంతులు కదమ్మా విభునికి వెలసిన వెన్నెలలు. నీ మేన ఏర్పడే పులకాంకురపు అక్షయపు తావులే శ్రీవరునకు పూలశయ్యలు. (అలమేల్మంగ సుమ కోమలాంగి)

నీ అదరామృతపు తేనెలేగదా ఆ అమృతమథనునకు విందారగింపులు. నీ సిగ్గు నిగ్గుల నెలవి నవ్వులేకదా కప్పురపుమైదూశివానికి కర్పూర తాంబూలముల వక్కపలుకులు.

మీరుభయులూ పరస్పరాశ్రయులు. నీవాయనకు కైవసం ఆయన నీకు కైవసం. శ్రీవిష్ణు పరిష్వంగ నిత్యవాసినివి నీవు. లక్ష్మినివాస హృత్కమలుడాస్వామి. ఆ తిరువేంకటేశ్వరు సిరినగరు ఏది ? నీ కౌగిలేనమ్మా ఆయనకు వైకుంఠం.

నెత్తావులు వెదజల్లే మీ నెమ్మి మీరిరువురకూ నిత్యకళ్యాణమేర్పరచినది. నీవు నవోఢ ప్రకృతి కాంతవు. ఆ స్వామి పురుషోత్తముడు. మీ యిరువురి కలయికా, ఉద్వాహమూ, జగన్మంగళదాయకము, జగన్మంగళ కారణమూనమ్మా అంటూ అలమేల్మంగా సౌందర్య దర్పణ సంకీర్తనం సాయిందారు అన్నమాచార్యులు.

సింధుభైరవి - ఆది

పాపినైన నా - పాలగలిగి త్రోవ
జూపమన్న నెందు - జూపరు

ధృతి మాలి జగమెల్ల - తిరిగివేసరితి
యితరాయములకేగి - వేసరితి
గతిమాలి పరులపై - గనలి వేసరితి
మతిమాలి కులవిద్య - మాని వేసరితి

విసిగి యాచారంబు - విడిచివేసరితి
పసచెడి ప్రియములు - పలికి వేసరితి
కొసరి ద్రవ్యంబుపై - గోరి వేసరితి
కసుగందిలోలోన - కాగి వేసరితి

కోవిదులగు వారి - గొలచి వేసరితి
దైవములందరి - దగిలి వేసరితి
శ్రీవేంకటేశుని - సేవమాని వట్టి
సేవలన్నియును నే - జేసి వేసరితి

అసంతృప్తుడైన జీవుని వేదన ఈ సంకీర్తనలో పెనువెల్లువయై పరవళ్ళు తొక్కుతున్నది. పూర్వాశ్రమ వృధా జీవన చర్యలను పశ్చాద్విమర్శాబుద్ధితో కావించే యోగి గతకాలస్మృతులూ, పూర్వజన్మ జ్ఞానంగల్గి దైవాంశ సంభూతుడై, త్రికాలవేదియైన పరమహంస పరివ్రాజకాచార్యుల పరమార్థాన్వేషణలోని అనిత్యవస్తు తిరస్కరణా, నిత్యవస్తు ధ్యాన పునశ్చరణా ఇందులో ధ్వనిస్తున్నాయి. అన్నమాచార్యుల మనోవేదన ఈ సంకీర్తన రూపమైనది. సంకీర్తనాచార్యుల ఆత్మశోధన సంకీర్తనగా అవతరించింది.

పాపవశాన జన్మించాను. నాకెవరూ దారి ఇది అని చూపలేదు. మార్గదర్శకులై ఎవరూ ఇంత పుణ్యం కట్టుకోలేదు అని ఆచార్యుల ఉవాచ.

దారిగానని కారణాన అధైర్యం కలిగి జగమంతా దారిగానక తిరిగి తిరిగి ఆయాసపడ్డాను. జన్మసాఫల్యానికై ప్రయత్నించక అప్రస్తుతమైన విషయాల వెంటపడి శ్రమపడ్డాను. నా లక్ష్యమేమో, గతి యేదో యెరుగక, అన్యులపై ఆగ్రహించాను. ఆ ఆగ్రహంవల్ల అశాంతి జెందాను. ఆ అశాంతివల్ల మతిహీనుడనై కులవిద్యను తాతలనాటినుండి వస్తున్న సంప్రదాయాన్ని విడిచిపెట్టి వెంగలినయ్యాను. (ఇక్కడ కులవిద్య స్మార్తబ్రాహ్మణ్యం. అన్నమాచార్యులు నందవరీక నియోగ బ్రాహ్మణుడు జన్మరీత్యా.)

కులవిద్య మానిన తర్వాత మతం మారింది. అద్వైతి విశిష్టాద్వైతి అయినాకగూడ ఆ మార్పులవల్ల వచ్చిన చిత్తక్షోభ తగ్గలేదట ఆయనకు. అప్పటికింకా రాజాశ్రయం తప్పలేదేమో. వనచెడి-మనసు విగువులేని కారణాన-ప్రియములు-రాజ రాజ్యాధికార ప్రియభాషణలు పల్కుటంచేత. ఆచార్యులవారికి అత్యధికమైన ఆత్మాఒసహిష్ణుత కలిగింది. ధనాదులపై లోభమోహేచ్ఛలు కలిగినవి. తన వివేకభ్రష్ట వినిపాతవైఖరిని తిలకించిరే ఆయన ఆత్మవస్తువు గాయపడి, కడు నొచ్చుకొన్నది. తన జీవనగతి గమనవేగాలను ఆయన స్వకీయమైన తర్కంతో, విచికిత్సా విశేష బుద్ధితో తను తనకన్న వేరైనట్లు, అన్యదృష్టితో అవలోకించ గలిగారు. ఆత్మవిమర్శ చేయగలిగారు. భర్తృహరి చెప్పిన సుభాషిత త్రిశతిలోని

'శిరశ్శార్వం స్వర్గా త్పశుపతి శిరస్తః క్షితిధరం
మహీధ్రా దుత్తుంగా దవని మవనిశ్చాపి జలధిం
అధోగంగా సేయంపదము పగతాస్తోక మధవా
వివేక భ్రష్టానాం భవతి విని పాతః శతముఖః

అన్న శ్లోకాన్ని తనకు తానే అన్వయించుకోగల మహామనీషి ఆయన. (తాత్పర్యం : గంగ ఆకాశం నుండి శివుని శిరంమీదకూ, అందునుండి హిమవత్పర్వతాలకూ, అటనుండి భూమికీ, భూమినుండి సముద్రానికీ, అక్కడనుండి గాలికూడా చొరని పాతాళానికి ప్రవహిస్తూ పతనం చెందుతున్నది. అదే విధంగా వివేకం వినాశనమైనవారికి పతనం ఒక్కరీతిగా ఉండదు. నూరు విధాలుగా వాటిల్లుతుంది).

ఈ స్థితిలో ఆయన కోవిదులు, పండితులు అనుకోబడేవారిని ఆశ్రయించి, సేవించి, అదికూడా వ్యర్థ యత్నమేనని గ్రహించి, నిరాశ చెందారు. ధూర్జటి అంటాడు ఈ పండితుల-కోవిదుల-అయ్యవార్ల- గురించి ఒక మాట.

అయవారై చరియింపవచ్చు, దనపాదాంభోజ తీర్థమ్ములన్
దయతో గొమ్మనవచ్చు, సేవకుని యర్థ ప్రాణదేహాదుల
న్నియునా సొమ్మనవచ్చుగాని సిరులన్నిందించి, నిన్నాత్మని
ష్క్రియతన్ గానగరాదు పండితులకున్ శ్రీకాళహస్తీశ్వరా

ఇటువంటి కుహనా కోవిదులవల్ల, దొంగ పండితులవల్ల వచ్చే ప్రమాదం ఏదో కూడా నిర్ణయించాడు ధూర్జటి మహాకవి.

'చదువుల్నేర్చిన పండితాధములు స్వేచ్ఛా భాషణ క్రీడలన్
వదరన్ సంశయ భీకరాటవుల ద్రోవ ల్తప్పి వర్తింపగా
మదన క్రోధ కిరాతులందుగని భీమ ప్రౌఢిచే దాకినన్
చెదరున్ చిత్తము చిత్తగింపగదవే శ్రీకాళహస్తీశ్వరా ।

ఈ పండితులు చదువులు నేర్చారుగానీ పరమేశ్వరాను సంధాన విద్య నేర్వ లేదు. వారి మాటలు విని అగమ్యగోచరాలైన సందేహాలు కలిగి, ఆ సంశయపు టడవులలో తిరుగుతుంటే, కామ క్రోధ లోభ మోహ మదమాత్సర్య స్వరూపులైన

బోయవాడు నిల్వరించరాని మెరుపుదాడి చేయగా నాచిత్తం చెదరి చంచలమౌతున్నది. చిత్తగించవలె నన్నాడు.అన్నమాచార్యులకు అదే అవస్థ దాపురించింది. శ్రీమన్ శఠగోపయతి మంత్రరాజం ఆచార్యులవారికి ఉపదేశించిన తర్వాత పరిస్థితి చక్కబడి ఉండాలి.

ఇతరములన్నీ దైవమని కొలిచి, ఆయానపడి అలసిపోయారు ఆచార్యులు శ్రీవేంకటాచల విభుని సేవలుకాని యితరకార్యము లన్నీ ఆయనకు నహింపరాని వయ్యాయి. తైత్తిరీయావనిషత్తులోని భృగువల్లికి అన్యాపదేశంగా అలరుతున్నవి ఈ సంకీర్తనలోని ఉపక్రమణ పరాకాష్ఠలు. 'ఓం భృగుర్వైవారుణిః వరుణం పితర ముపససార అధీహిభగవో బ్రహ్మేతి తగ్ంహోవాచ తపోబ్రహ్మేతి సతపోతప్యతా సతపస్తప్త్వా' భృగుమహర్షికి వరుణి అనే పుత్రుడున్నాడు. అతడు తండ్రిని సమీపించి 'బ్రహ్మర్షీ నాకు బ్రహ్మమును తెలియజేయ'మన్నాడు. తండ్రి భృగుమహర్షి అన్నాడు "తపమాచరించు అందువల్లమాత్రమే బ్రహ్మజ్ఞానం సిద్ధిస్తుంది" అని.

వరుణి తపమొనర్చాడు. అన్నం బ్రహ్మమనుకొన్నాడు. అన్నంవల్లనే పాంచభౌతికసృష్టి ఏర్పడుతుంది. తద్రాహిత్యంవల్ల సృష్టి సంహారక్రియ కల్గుతున్నదని భావించి, తండ్రికి విన్నవించాడు. భృగుమహర్షి అన్నాడు 'తపోబ్రహ్మేతి' అని. తిరిగి వరుణి తపమొనర్చాడు. ఈసారి ప్రాణం బ్రహ్మమనుకున్నాడు. తండ్రి మళ్ళీ తపస్సు చేయమన్నాడు. ఈ పర్యాయం మనస్సు బ్రహ్మమని భావించాడు. తండ్రి మళ్ళీ తపమొనర్చుమన్నాడు. ఈమారు విజ్ఞానం బ్రహ్మమనుకొన్నాడు. తండ్రి అంగీకరించలేదు. తిరిగి తపమొనర్చాడు వరుణి.

ఈ తడవ ఆనందమే బ్రహ్మమని వరుణి తెలుసుకొన్నాడు. 'ఆనందం బ్రహ్మేతివ్యజానాత్, ఆనందాయేన ఖల్విమాని భూతాని జాయంతి, యేన జాతాని జీవంతి' ఆనందంవల్లనే సృష్టి స్థితిసంహార క్రమక్రియలు ఏర్పడుతున్నవి. భృగుమహర్షి ఇదివిని మౌనంతో అంగీకారాన్ని తెలిపారు. 'సైషాభార్గవీ వారుణీ విద్యా'ఇది భృగువల్లి.

ఈ సంకీర్తనలో అన్నమాచార్యులు పొందుపరచిన తార్కికుని వివేచనా, తాత్త్వికుని ఆలోచనా ప్రరోచనా అపూర్వమైనవి. తార్కికులు చేసే పూర్వపక్షీకరణం Doctrine of Reductio ad absurdum- 'దీనివల్ల వేనినాను అందుచేత ఇది నిష్ప్రయోజనకారి' అన్న భావపు మాటలకూర్పు పరివ్రాజకాచార్యులు, పరమహంసులు పాటించే బ్రహ్మం ఇది కాదు-నిత్యం-ఇదీ కాదుఅన్న నేతిప్రకార తత్త్వదర్శననిరూపణా విధానమూ - అనన్యసామాన్యం. 'ఏది ఆనందదాయకం ఈ దుఃఖభాజనమైన జీవనంలో అన్న Scientific Enquiry 'శ్రీవేంకటేశ్వర చరణ కమల సేవ మాత్రమే' అన్న సంశోధిత నమాధానమూ అన్నమాచార్యుల చిచ్ఛక్తికి తార్కికమైన ఆధ్యాత్మిక తత్త్వ చింతన (Rational Aesthetism)కూ తార్కాణలు.

పాడి - ఝంప

తొల్లి కలవే యివియు - తొల్లి తాను గలదే
కల్లయును గాదు యిది - కడు నిజము గాదు

కను దెరచినంతనే - కలుగు వీ జగము
కను మూసినంతనే - కడు శూన్యమౌను
కనురెప్ప మరుగుననె - కలిమియు లేమియు
తన మనో భావనల - దగిలి దోచీని

తలచినంతనె యెంత - దవ్వైన గాన్పించు
తలపు మరచిన మదికి - దట్టమౌ తమము
పొలసి మతి మరుగుననె - పుట్టుటలు పోవుటలు
పలు చంచల వికార - భావమీ గుణము

ముందు తాగలిగితే - మూడు లోకములు గల
వెందు తా లేకుంటె - యేమియు లేదు
అంది శ్రీ వేంకటేశు - నాత్మలో ననె వీడె
కందువల నీతని సం - కల్ప మీ పనులు

నర పరంగా, నారాయణ పరంగానూ శబ్దంలోని అర్థశ్లేషా భేదాలచే ఏర్పడిన మహా సూక్ష్మ సంకీర్తనమిది. నర పరంగా అర్థం ఇది. ముందు జీవుడున్నాడా? జీవుడున్నప్పుడు ఉన్న ఈ వస్తు విషయ వ్యామోహాదులు జీవుడు లేనప్పుడు ఉన్నవా? ఇది నిజమా, అసత్యమా? అని ప్రశ్న. ఇది అసత్యము కాదు. (పంచేంద్రియ జ్ఞానం చేత తెలియబడుతున్నవన్నీ కేవలం మిథ్య అని ఎలాగ అనగలం?) ఇది నిజం కూడా కాదు. (తను లేనప్పుడు ఏమి ఉందో ఎలా తెలియటం? తను లేకపోతే ఈ సృష్టి అసత్యమన్నమాట.)

జీవుడు ఉదయించగానే ఈ విశ్వంఅంతా (అతడికి సంబంధించినంతవరకూ) ఉదయిస్తుంది. క్రమ పరిణామంగా తెలియబడుతుంది. జీవుడు మరణించగానే ఒక్కసారి అంతా శూన్యమే. జీవుని ఈ ఈక్షణాశక్తియొక్క అస్తిత్వ రాహిత్యాల వల్లనే ఉన్నది- లేనిది- అన్న భావం కలిమి, లేమి అన్న ఊహ కలుగుతున్నాయి. ఈ భావం జీవుని భ్రమ. నిజమూ కాదు- అవాస్తవమూ కాదు. ఈ భ్రమ జీవుని మనసు ఆక్రమించి అల్లరి చేస్తూ ఉన్నది.

ఈ మనసు- మతి యెటువంటిది?- భావ మాత్రం చేత ఎంత దూరమైనా పరిగెట్టగలదు. ఎంత దూరమైనా చూడగలదు. భావం లేకపోతే మతికి అంతా అంధకారమే- అగమ్యగోచరమే. ఈ భ్రమించిన మనో బుద్ధుల చాటున జనన మరణాలు సంభవిస్తున్నవి. (నిజంగా చావు పుట్టుకలు అన్నవి లేవు. అది భ్రమ. శక్తి ద్రవ్యరాశిగానూ, ద్రవ్యరాశి శక్తిగానూ పరివర్తనం చెందుతున్నది అంతే అని శాస్త్రజ్ఞుల వాదం. $E = MC^2$ అన్న Albert Einstein సిద్ధాంతాన్ని తిరగవేస్తే $M = \frac{E}{C^2}$ అవుతుంది. C అంటే శక్తి సర్వస్వం. M అంటే ద్రవ్యరాశి సర్వం. C^2 కాంతి వేగాన్ని కాంతి వేగంతో గుణిస్తే వచ్చే లబ్ధం వేగంగా గల కాంత్యుత్తర పదార్థ శక్తి) జననమరణాలు సత్యమని నమ్మించే గుణం బుద్ధికీ జ్ఞానేంద్రియాల ద్వారా కలుగుతున్న వికారమే (Distortion) కాని సత్యం కాదు.

అస్తిత్వానికి వస్తే ముందు తాను (జీవుడు) ఉంటే ముల్లోకాలూ ఉన్నవి. తానే లేకపోతే ఏమి ఉన్నది? ఏమీలేదు జగత్సర్వం తానే అయినాడు శ్రీవేంకటేశ్వరుడు. ఆయనలోనే ఉన్నవాడు ఈ జీవుడు. ఇరువురూ అన్యులుగా భాసించినప్పటికీ ఏకస్థులే. ఈ సృష్టి ఈ భ్రమలు అన్నీ ఆ తిరుమలేశుని ఇచ్ఛవల్ల కల్గుతున్నవని జీవుడు ఆ విషయం గ్రహించవలసినదనీ నరపరంగా అర్థం.

ఇక నారాయణపరంగా—

ముందు, అన్నిటికన్నా ముందు ఏముంది? ఈ సృష్టి ఉందా? అసలు తాను ఉన్నాడా నారాయణుడు? ఇది నిజమా, కల్లా? రెండూ కాదు. రెండూనూ. ఋగ్వేదంలో నాసదాసీ సూక్తం ఉన్నది

ఓం 'నాసదాసీన్నోసదా సీత్తదానీం నాసీద్రజో నోవ్యోమా ఉ పరోయత్
కిమావరీవః కుహకస్య శర్మన్నంభః కిమాసీద్గహనం గభీరం'
"నమృత్యురాసీదమృతం నతర్హి నరాత్ర్యా అహ్న ఆసీత్ ప్రకేతః"

సృష్టికి పూర్వం ఏమి ఉన్నది? ఏమీలేదు. ఎందువల్ల? ఈ ప్రశ్నోత్పత్తికికూడ అవకాశంలేక ఏమీలేని స్థితి-నిఃస్థితి=నిస్స్థితి ఉన్నది. ఈ నిస్స్థితినుండి నారాయణుడు = సంకల్పశక్తిగలిగిన బ్రహ్మసామర్థ్యం-ఆవిర్భవించాడు. (ఈ బ్రహ్మసామర్థ్యం ఉపసంహృతమై తిరిగి నిస్స్థితి ఏర్పడుతుంది. సర్వమూ అందు లయిస్తుంది. ఆకాశంకూడా లయిస్తుందని శంకరుల ఉవాచ. The State of Absolute Negation. Negation i s the Origion of Creation అని ఆధునిక భౌతికశాస్త్ర విజ్ఞానం చెప్తున్నది.)

నారాయణుడు సంకల్పించగా మనసు ఏర్పడి, అందునుండి పంచభూతములు ఏర్పడి జగన్నిర్మాణ సామాగ్రి ఏర్పడింది.

"తస్మాద్వా ఏ తస్మాదాకాశ స్సంభూతః ఆకాశాద్వాయుః వాయోరగ్నిః అగ్నే రాపః అద్భ్యః పృధివీ పృధివ్యా ఓషధయః ఓషధీభ్యోన్నమ్ అన్నాత్పురుషః" అని తైత్తిరీయోపనిషద్వాక్యం. విరాట్పురుషుడైన నారాయణుని సంకల్పం చేత ఆయన కామన ప్రకారంగా చేతనా చేతన జగత్సృష్టి ఏర్పడ్డదని నారాయణోపనిషత్తు చెప్తున్నది. "ఓం అథపురుషోహవై నారాయణో కామయతా ప్రజాస్సృజేయేతి-నారాయణాత్ప్రాణో జాయతే మనస్సర్వేంద్రియాణిచ. ఖంవాయుర్జ్యోతిరాపః పృథివీ విశ్వస్యధారిణీ" ఇత్యాది ఉపనిషద్వాక్య ప్రమాణాలననుసరించి అసలు నారాయణుడు లేడు. నిస్స్థితి మాత్రమే ఉన్నది. ఈ జగమంతా నిస్స్థితిలోంచి వచ్చిన బ్రహ్మసామర్థ్యం అనే నారాయణుని సంకల్పంనుండి ఉద్భవించింది. మరి ఇదంతా ఏమిటి? నిజమా-కల్లా అంటే ఇదంతా సాపేక్షంగా -నిజము సాపేక్షంగా మిధ్య. గజం మిధ్య అంటే పలాయనం కూడా మిధ్య అన్న శ్రీశంకరుల ప్రతిపాదన ఇటువంటిదే. సాపేక్ష సత్యాసత్యాల సంధ్యాసమయంలో సర్వచరాచర విశ్వమూ సంచరిస్తున్నదని శంకరులు సెలవిచ్చిన విశేషమిదే.

జగదుత్పత్తి క్రమవివరణ చిత్రిపన్నంలోని పురుషసూక్తంలో పేర్కొన బడ్డది. పురుషసూక్త పూర్వచర్చ నాసదాసీ సూక్తంలో కూర్చబడ్డది. పల్లవిలోనే ఈ రెండింటి సారాంశాన్ని సూచనాప్రాయంగా, వక్రోక్తిగా, రహస్యంగా చెప్పిన అచతుర్వదనుడైన బ్రహ్మ పదకవితాపితామహుడు.

ముందుగా ఆ నిస్థితిలో ఉదయించే నారాయణుడు కనుదెరచితే-సంకల్పిస్తేనేగదా ఈ సృష్టి ఏర్పడింది. ఆ నారాయణుడు- కన్ను మూస్తే-వికల్పిస్తే సృష్టి అంతా ఆయనలో లీనమౌతున్నది. ఘనద్రవవాయ్వాకాశ తదితర రూపమైన పదార్థ వస్తువులన్నీ తమ అస్తిత్వాన్ని కోల్పోయి. సృష్టికర్తృత్వతత్వంలో ఐక్యమవు తున్నాయి. నారాయణుని కనురెప్పమరుగులోనే-అవిరాట్పురుషుని సంకల్పముల ఛాయలో సృష్టియొక్క అస్తిత్వనాస్తిత్వములు ప్రకటితమౌతున్నవి. శ్రీమన్నా రాయణుని మనోభావాలకు అనుగుణంగా-ఆయన సంకల్పేచ్ఛా నిరిచ్ఛలనుబట్టి జగ త్సర్వం ఉన్నది-లేదు అన్న-విషయం జిజ్ఞాసువులైన బ్రహ్మజ్ఞానులకు-తోస్తున్నది

ఆయన సంకల్పమాత్రంచేత అనంతమైన విశ్వాంతరాళాలలోకి కోట్ల కోట్ల కాంతి సంవత్సరాల సుదూర వైశాల్యాలకు ఈ సృష్టి విస్తరిస్తున్నది. సంకల్ప రాహిత్యంచేత తన అస్తిత్వాన్నంతటినీ కోల్పోయి కాంతిహీనమైన అంధకారబంధుర నాస్తిత్వంలోనికి ఈ సృష్టి జారిపోయి లయిస్తున్నది.

ఆ అనంతస్వరూపుని యిష్టానిష్టాల మీదనే సృష్టిలోని సర్వప్రాణుల పుట్టుకలూ, మరణములూ నిర్ణీతమైఉన్నవి. ఈ విషయం ఎరుగని ప్రాణులు తమ జననజీవన మరణాలకు మూలం వేరే ఏదో అని భ్రమిస్తున్నారు. అటువంటి భ్రమలు కల్గజేసే సృష్టికర్త మాయా మహాత్మ్యం ఇది.

నారాయణుడుంటేనే సృష్టి-లేకపోతే ఏమీలేదు. -నాసదాసీత్-అని ఋగ్వేదం వచించినట్లు. ఈ నారాయణుడెవరు-ఆయనే శ్రీవేంకటేశ్వరుని యాత్మ! ఆయనే శ్రీవేంకటేశ్వరుని సమగ్రస్వరూపం! ఆ నారాయణుడే శ్రీవేంకటేశ్వరుడు. ఈ సం కీర్తనలో పైన పేర్కొనబడ్డ విషయమంతా ఈ సంకీర్తనా. ఇది పాడే, చదివే వినే వారితో సైతం అంతా శ్రీమన్నాయణుడే-అతని సంకల్పమే ఈ సర్వమూ— 'యఏవంవేద ఇత్యుపనిషత్' అని సంకీర్తనాచార్యులు నాసదాసీన్నారాయణోపని షత్తులను సంకీర్తనగా సంతరించి, ఆంధ్రవేదసామగానం ఆలపించారు అన్నమాచార్యులు.

హంసధ్వని - ఆది

తానేకాకెవ్వరు మాకు - దాతయుదైవము
లోనబెట్టుకొని మాకు - లోనైనవాడు

చదివించి, కూడువెట్టి - జారకుండ నిల్లు గట్టి
బెదురులేని బుద్ధి - పిన్ననాడే చెప్పి
యెదిరినడిగి ద్రవ్య - మిది గొమ్మనుచునిచ్చి
పదిలమై మమ్ము - బాలించువాడు

మోహవియోగమ్ము - మోహానురాగమ్ము
దేహవిభాగంబు - దెలిసిన కలికి
ఐహికమున వేంకటాచ - లాధీశుడై సర్వ
దేహరక్షకుడై - తిరుగుచున్నాడు

అన్నమాచార్యులు దశావతారవర్ణనలో పాటించిన వైవిధ్యం, కల్పించిన వైచిత్రీ అపూర్వమైనవి. ఆయన దశాధిక విధాల వర్ణించిన దశావతార సంకీర్తనలలో దశగుణిత దశావతారుడైనాడు శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వరూప శ్రీమహా విష్ణువు. అల్ప శబ్దంలో అనల్పార్థాన్ని ధ్వనింపజేసే మహాకవి కవితావైదగ్ధ్యమూ, తల్లిదండ్రులకు తనయెడగల ప్రేమాభిమానాలగూర్చి ఆప్యాయంగా, ముద్దు ముద్దు మాటలలో చెప్పుకొనే చిన్న అమాయకపు బాలకుని మౌగ్ధ్యమూ, విష్ణుతత్వాన్ని ఆమూలాగ్రం ఆకళింపు జేసుకొన్న జ్ఞానయోగి భక్తిస్నిగ్ధతా ఈ సంకీర్తనంలో తొణికిసలాడుతున్నవి.

పాండురంగ మహాత్మ్యంలో రసజ్ఞశేఖరుడు తెనాలి రామకృష్ణుని దశావతార వర్ణనమొక సీసపద్యం వున్నది. ఆ పద్యంలో అవలంబింపబడిన విధానంకూడా అత్యంత రమణీయమైనది.

సీ॥ నీటిలో జివుకక నిలిచి క్రుమ్మరుపూన్కి
    కఠిన కర్పరపు చక్కని బిగువు
దంష్ట్రనెత్తిన మహీతలపుగాడుపు జీర
    యురుదారు కలనయం దుదయమగుట
పరులకు తనకట్ల బలిమి చూపు విధంబు
    పులిమిన నెత్రు గుగ్గిలపు నూనె
ద్వీపాంతరమునకు దెగువమైబను పెంపు
    చేముట్టు నాగంటి జీని తగులు
సౌగతాగమ మాలిమి శాస్త్రసరణి
వల్లు వల్లస చిత్ర ధావనముగల్గు
నిన్నుదరిసేసి భవవార్ధి నిస్తరించి
దరిదరియకున్న గలదె ముదము

శ్రీమహావిష్ణుని దశవతారాల ఓడగా చిత్రించాడు రామకృష్ణుడు.
పద్యతాత్పర్యమిది.

శ్రీమహావిష్ణువు ఒక పెద్ద నావ. ఆ నావ నీటిలో చివికిపోకుండా, నానినా చెక్కుచెదరకుండా తిరుగుతూ ఉంటుంది. (మీనావతారం) దాని చక్కనిగట్టి చట్రంలో బిగింపబడి (వీపు కఠినం-కూర్మావతారం), భూమిని కోరతో పైకెత్తినట్లు అనావ తెరచాప రెపరెపలాడుతుంది (వరాహావతారం) కొయ్యస్తంభాలవల్ల నావ రూపు దిద్దుకుంటుంది. (నృ సిం హా వ తా రం)

తన కట్టుబడి - మూడడుగులు నాకు సర్వజగమూ అన్న మాట - ఎంతటి బలం గలదో బలికి చూపించిన వామనుడని ధ్వని - పూర్వకాలంలో నావలను పెద్ద పెద్ద కొయ్య దుంగలు చేర్చి బలమైన మేకులతొ కట్టి బిగించేవారు. నావలోని కొయ్యదుంగల కట్టుబడికీ వామనుడి మాటకట్టుబడికీ అభేదం. నావ అడుగుభాగాన, (పక్కలా ఉన్న ఉపరితలాలకూ, మేకులవంటి లోహపు వస్తువులకీ తడి అంటి తుప్పు పట్టకుండా గుగ్గిలం నూనె వాడేవారు అది ఎఱ్ఱగా ఉంటుందేమో (FRENCH POLISH) రక్తం వరద కట్టించిన పరశురామత్వపు సూచన, ద్వీపాంతరయానం చేసేది నావ ద్వీపాంతరం (శ్రీలంకకు) వెళ్ళి జయించిన వాడు శ్రీరాముడు. నాగలంగరు నాగేటివలెఉంటుంది బలరాముడని వక్రోక్తి, పడవపాట గీతాగానమైంది శాస్త్రాన్ని గీతగా బోధించిన శ్రీకృష్ణుడు, గుఱ్ఱపు స్వారీలాగ చిత్రమైన కుదుపుల నావ అది. (కల్క్యవతార ధ్వని) అలాటి నావనైన నిన్ను ఆశ్రయించి (ఎక్కి) సంసార సముద్రాన్ని దాటి, నీతో ఐక్యత చెందడమే బ్రహ్మానందం-

ఆ శ్రీవేంకటేశ్వరుడే కాక మాకు ఇంకెవ్వరు తల్లీ తండ్రీ. గురువూ మిత్రుడూ మాసర్వస్వమూ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు, ఆశ్రీమహావిష్ణువు తనలోనే మమ్మందరినీ ఉంచుకొని, మాఅందరి యందూ తానే నెలకొని ఉన్నాడు. అంటూ, వల్లవిలో తిక్కన సోమయాజులు మహాభారతం శాంతిపర్వములో చెప్పిన భీష్మోక్తమైన విష్ణు మంత్ర ప్రభావ వివరణా ఘట్టంలో పద్యాన్ని పొదిగారు ఆచార్యులు.

హరియందేనును నాయం
దరయంగా హరియుగలము హరినాకునునా
హరికేను ననశ్వరులము
హరిప్రసాదోదయము మహత్తర మహిమన్:— ఈ పద్యంలో ఉన్నట్లుగానే జీవాత్మ పరమాత్మ లిద్దరూ ఒక్కటే. కానీ వారు రెండుగా భాసిస్తారు. ఇక్కడ 'హరి' 'నేను' అన్న పదాలకు పారమ్యమైన రూపం ఒక్కటే 'హరి'. ఈవిషయాన్ని సదాశివ బ్రహ్మేంద్రయతి ఒక కీర్తనలో ఇలా చెప్పారు.

తద్వజ్జీవత్వం బ్రహ్మణి తద్వజ్జీవత్వం
యద్వత్తోయే - చంద్ర ద్విత్వం
యద్వన్ముకురే - ప్రతి బింబత్వం ॥ తద్వజ్జీవత్వం

ఏవిధంగా నరస్సునీటిలో చంద్రుడు రెండుగా గోచరిస్తాడో, ఎలాగైతే అద్దంలో ముఖం చూచుకుంటే మనకు ప్రతిబింబం గోచరిస్తున్నదో అదే విధంగా బ్రహ్మ మొక్కడే ఒక్కడే. 'అంతర్బహిశ్చ నారాయణః' నిరంజనో నిష్కళంకో నిర్వికల్పో నిరాఖ్యాత శ్శుద్ధో దేవ ఏకో నారాయణః నద్వితీయో ఽ స్తికశ్చిత్ - యఏవం వేద సవిష్ణురేవభవతి, సవిష్ణురేవభవతి' అన్న నారాయణోపనిషద్గానం అప్రయత్నంగా సహజధారా శుద్ధంగా ఈ సంకీర్తన పల్లవిలో అమర్చారు అన్నమాచార్యులు.

చదివించి - సోమకాసురుడెత్తుకొని పోయిన వేదవిజ్ఞాన సర్వస్వాన్ని వెతికి తెచ్చి యిచ్చి మాకు చదువు చెప్పించిన మీనావతారవిష్ణువు.

కూడువెట్టి - శరధి మథింపజేసి, హరిభక్తులైన దేవతలకు అజరామరమైన దివ్యాహారాన్ని, అమృతాన్ని తెచ్చియిచ్చిన కూర్మావతార విష్ణువు. (మేమూ (జగత్తంతా) హరిభక్తులమే, మాకూ యిచ్చాడు అమృతం హరి పదధ్యానామృతం, హరినామగానామృతం.)

జారకుండ నిల్లుగట్టి - ఈభూమి సముద్ర పతనం కాకుండా గాపాడిన వరాహస్వామి

బెదురులేనిబుద్ధి పిన్ననాడే చెప్పి - ముల్లోకాలనూ గెలిచి, గడగడ లాడించిన హిరణ్యకశిపుడంటే ఏమాత్రమూ భయములేని బుద్ధిని గర్భస్థ శిశువుగా ఉండగానే నారదునిచే చెప్పించిన నృసింహావతార విష్ణువు.

యెదిరినడిగి - శత్రువైన బలిని మూడడుగుల నేల దానమిమ్మన్న వామనావతార వర్ధిష్ణువు:

ద్రవ్యమిది గొమ్మనుచునిచ్చి - బ్రాహ్మణులందరికీ భూమినంతా దానమిచ్చిన పరశురామరూప శ్రీమహావిష్ణువు.

పదిలమై మమ్ము పాలించువాడు - జగత్తంతటికీ శ్రీరామరక్షగా రాజ్యమేలిన శ్రీరామ ధర్మవర్తి ష్ణువు.

మోహవియోగంబు - నిత్యం తీర్థయాత్రలకేగే బలరామ నిర్మోహచరిష్ణువు.

మోహానురాగంబు - విశ్వమంతటినీ మోహింపజేసే కృష్ణావతార రమాలంకరిష్ణువు.

దేహవిభాగంబు - స్త్రీశరీరం, పురుషదేహమూ కూడా కలిగిన కల్క్యవతార జిష్ణువు.

అతడే నేడు శ్రీవేంకటాచలపతియై జగద్రక్షణా ధురంధరుడై ప్రపంచ మంతా వ్యాపించి ఉన్నాడు.

అన్నమాచార్యుల ఈ దశావతార సంకీర్తనం తర్వాత కవులకు రామకృష్ణుని వంటి వారికి, ఆదర్శమూ మార్గదర్శకమూ అయినదనటం సత్యదూరం కాజాలదు.

మోహన రవళి - ఆది

పిల్లంగ్రోవి పట్టు మంటా - చెదరే చీని మా
గొల్లవారి పిల్లగ్రోవి - కోరోచల్లా

పాడుమంటా దండెమీటె - బలుమారును దా
వేడుక నెవ్వెతె పాట - వినివచ్చెనో
వాడలో జల్లలమ్మే - వనిత నింతే శ్రుతి
గూడినే బాడేటి చల్ల - కోరోచల్లా

చేరి నన్నునాడు మంటా - క్కునొక్కిసీతా
గారవాన నెవ్వెతాట - గని వచ్చెనో
మారుకు మారాడేటి - మంద వారముమేము
కోరికినాడేటి చల్ల -కోరో చల్లా

కిన్నెర మీటుమంటా - గెలసిని నన్ను
కిన్నెర మీట్లనేది - గిలిగించెనో
కన్నుల కలికి వేం - కట పతిపై వెట్టి
గొన్న కిన్నెర గుబ్బల - కొరో చల్లా

గొల్లపడుచుల పెరుగు చల్లమ్మేపాట ఈ 'కొరోచల్ల' పాట. 'కొనరో' అన్న పదంలో కొ + న = కో, అయి గొల్లెతల గ్రామ్యశైలిలో 'కోరోచల్ల' - 'కొనరో చల్ల'కు రూపంగా ఏర్పడినట్లుంది నాచిన్నప్పుడు మా అమ్మమ్మగారుపాడే ఒక పాట- కర్తృత్వం తెలియదు - అందులో ఒక గోపిక పెరుగు అమ్మదామని 'పెరుగో పెరుగో' అనబోయి, 'గోవింద దామోదర మాధవ' అని అరుస్తూ వీధులన్నీ తిరిగిందని మధురమైన ఊహ. తోడిరాగంలో అని జ్ఞాపకం, పాట పల్లవి అనుపల్లవి మాత్రం స్మృతిలో ఉన్నవి.

గోవింద దామోదరా - మాధవయని

గోపకన్య పెరు - గమ్మనే

భావించి పెరుగో పెరుగో యనబోయి

బాలకృష్ణుని మీది మోహవశముచే ॥గోవింద

చిన్నికృష్ణుని బాల్యక్రీడను చిత్రించిన మనోజ్ఞమైన సంకీర్తనమిది. ఇందులో నాయిక ముగ్ధ గోపిక - బాలకృష్ణుని క్రీడలు వర్ణిస్తూ చల్లలమ్ముతోంది ఆమె. తన మురళిని పట్టుకొమ్మని బెదరిస్తున్నాదమ్మా మా యాదవకుల మురళి (చల్లమ్మా కొనండి పెరుగమ్మా కొనండి)

పాట పాడమని తంబుర మీటుతున్నాడే కొంటె కృష్ణయ్య, ఎవతె పాట అతని చెవులలో ఇంకా మార్మోగుతోందో గానీ, చల్ల పెరుగులమ్ముకునే దానను నేనేం పాడతాను. తంబురశ్రుతితో పాడినా నాపాట చల్లపాటే। చల్లమ్మా చల్ల। పెరుగమ్మా పెరుగు।

నృత్యమాడు — చిందులువేయమని నా చెక్కిలి నొక్కుతున్నాడే చిలిపి గోవిందుడు. ఎవతె నృత్యం చూసి వచ్చాడో యేమో గంతులు వేయమంటున్నాడు. మేంగొల్లవారం. మాటకు బదులు మాట మాత్రం ఆడగలం. ఈ ఆటలు గెంతులు మాకేమి తెలుసు. నాకు తెలిసిన ఆట అల్లా చల్లలమ్మే ఆటే చల్లమ్మా చల్ల। పెరుగమ్మా పెరుగు ।

కిన్నెర వాయించమని ఒత్తిడి చేస్తున్నాడు నన్ను, ఈ వేంకటపతికి అందమైన కన్నులు గల ఎవరైె తన వలువ చన్నుగుబ్బలపై ఇతని చేత వెట్టి చాకిరీ చేయించుకుంటూ, కిన్నెర మీటుల్లాంటి చక్కిలిగింతలు పెట్టిందో యేమో! చల్లో యమ్మ చల్ల। పెరుగోయమ్మ పెరుగు। అంటూ ఈ 'కోరోచల్ల' పాటలో తన మనసులోని గుట్టంతా రచ్చకెక్కించు కున్నది పాపం ఆ మాయ తెలియని గొల్ల కన్నె, ఆగోపికా, తానూ మధురభక్తి ముగ్ధ ప్రేమలలో బింబ ప్రతిబింబాలు గనుక సంకీర్తనాచార్యులు రమణీయమైన ఈ జానపద గీతాన్ని సరసమధురంగా సంతరించారు.

శ్రీరాగము - ఝంప

వలపులధికము సేయు - వైభవములు
తలపులధికము సేయు - దలపోతలు

కోపమధికము సేయు - కోరికలు
తాపమధికము సేయు - తమకంబులు
కోపంబు తాపంబు - గూడ నధికము సేయు
యేపయిన మోహముల - నేమందమే

మచ్చికధికము సేయు - మన్ననలు
యిచ్చలధికము సేయు - నీరసములు
మచ్చికలు నిచ్చలును - మగుడ నధికము సేయు
నెచ్చరిక కూటముల - నేమందమే

అందమధికము సేయు - నైక్యములు
పొందులధికము సేయు - పొలయలుకలు.
అందములు పొందులును - నలర నధికము సేయు
నెందు నరుదగు శ్రీ వేంక - టేశు కృపలు

అలమేల్మంగా శ్రీవేంకటేశ్వరుల అన్యోన్య దాంపత్యం ఈ సంకీర్తనలోని వస్తువు, నిత్యయౌవన అలమేల్మంగ. పాతకొత్తలు లేని త్రికాలస్వరూపుడు ఆ స్వామి. వారిరువురి ప్రత్యేక వైభవాలూ పరస్పరం వలపులని హెచ్చిస్తున్నవి. వలపు తలపులు ఎన్ని తలచినా పాతగిల్లక (వారు నిత్యులు కాబట్టి) కొత్తతలపులు ఉత్పన్న మౌతూనే ఉన్నాయట పుంఖాను పుంఖాలుగా 'నవతా దూరః పురాణతా నువగతా' అంటారు తిక్కనగారు కొత్త పాతలు లేని పరతత్వాన్ని.

పరస్పరం వారిద్దరకూ ఎన్నో ముచ్చట్లున్నాయి. అవి తీర్చుకొనే వ్యవధి లేదు (వారిద్దరూ కాలరహితులేగద) తీరని ముచ్చట్లవల్ల కోపాలు వస్తున్నాయట. కోపాలవల్ల తమకములు, (అతిశయించిన తీరని కోర్కెలు) అధికమైన తాపాన్ని కలుగజేస్తున్నవి. కోపతాపాల రెండింటినీ రెండింతలు చేస్తున్న వీరి పరస్పరమోహానురాగాల నేమనవచ్చు? ఏమనగలం? ఏమని వర్ణింపగలం?

వారిద్దరకూ పరస్పర గౌరవాదరణలున్నవి వాటివల్ల వారిమధ్య మైత్రి ఇనుమడిస్తున్నది. తమ ఇచ్ఛలన్నిటికీ పూర్తి ఇష్టాపూర్తి కాకపోయినందున వారికి అలసటా; నీరసమూ వచ్చాయి, కాని ఆ నీరసం, అలుపూ వల్ల యిచ్ఛలు యింతకు యింతయ్యాయి గాని ఏమాత్రం తగ్గలేదుట. వారుభయులకు పరస్పర మైత్రినీ, మర్యాదలనూ మాటిమాటికీ ఉజ్జృంభితం చేసే, ఒకరికొకరు హెచ్చరించుకొని కలసే కలయికల నేమనవచ్చు? ఏమనగలం? ఏమని వర్ణింపగలం?

వారి ఐక్యత ఉన్నదే అది వారుభయుల సౌందర్యాలనూ శతగుణితం చేస్తున్నది, వారి పరస్పరమైన అందాల పోటీలో పొలయలుకల వల్ల వారి సంభోగ శృంగారం సహస్ర గుణితమై అలరుతున్నది. అరుదైన వేంకటేశుని దయవల్ల ఇలా జరుగుతోంది గాని ఏమనవచ్చు? ఏమనగలం? ఏమని వర్ణింపగలం వారికి వారేసాటిఅంటూ అనన్వయాలంకార రసాభరణాన్ని అలమేల్మంగా శ్రీవేంకటేశ్వరులకు అలంకరించారు అన్నమాచార్యులు.

నవరసకన్నడ - ఆది

నవరసములదీ - నళినాక్షి
జవగట్టి నీకు - జవిసేసీనే

శృంగార రసము - చెలియ ముఖమ్మున
సంగతి వీరర - సముగోళ్ళ
రంగగు కరుణా - రసము పెదవులను
అంగపు కుచముల - అద్భుత రసము

చెలి హాస్యరసము - సెలవుల నిండి
పలుచని నడుమున - భయరసము
కలికి వాడి - కన్నుల భీభత్సరసము
అలవగు జంకెనల - నదె రౌద్రంబు

సతి రతి మరపుల - శాంతరసంబదె
అతి మోహము పది - యవ రసము
హితవుగ శ్రీవేంక - టేశ గూడితివి
సతమై యీమెకు - సంతోషరసము

నవరసాల నిత్య నవరసామృతవర్షిణీ సంకీర్తనమిది. రసబ్రహ్మస్వరూప అలమేలుమంగ. నవరసములూ ఆమె శరీర సౌందర్యంలో అంగాలై అమరి ఉన్నవి.

ఈ నవరస వర్ణనకు సౌందర్యలహరిలో శంకరులు శంకుస్థాపన చేశారు. సౌందర్యలహరిలో 51వ శ్లోకం గమనించండి.

శివే శృంగారార్ద్రా తదితరజనే కుత్సనపరా
సరోషా గంగాయాం, గిరిశ చరితే (నయనే) విస్మయవతీ
హరాహిభ్యో భీతా సరసిరుహ సౌభాగ్య జననీ
సఖీషుస్మేరాతే మయి జనని దృష్టిస్స కరుణా'

ఈ శ్లోకంలో భరత మత ప్రకారం నిర్వికారం అయినందున శాంతరసం చెప్పబడలేదు. అమ్మా – నీ చూపు శివునియెడ శృంగారరసమై, అన్య పురుషులయెడ బీభత్సమై, గంగపట్ల వీరరసమై, శివుని చరితలవల్ల ఆశ్చర్య రసయుతమై, హరుని మేన పాములవల్ల జనించిన భయరసమై, ఎఱ్ఱని తామరల రక్తిమచేత రౌద్రమై, నీ చెలికత్తెలయెడ స్మితహాస్యరసమై, నాపై కరుణారసమై అలరుతున్నది అని తాత్పర్యం. శంకరాచార్యులే అన్నమాచార్యులన్న వాదానికి ఇది ఒక బలమైన సాక్ష్యాధారం. అన్నమయ్య పలుకుతున్నారు— ఈ నళినాక్షి అలమేల్మంగ నవ రసాకార—— శంకరులు అమ్మవారి చూపుపై ఈ రసములను రాశిపోయగా, అన్నమయ్య అలమేల్మంగ రూపునే నవరసాలరాశిని చేశారు—నవరసాలు ఈమెలో మూర్తీభవించి వేంకటపతీ। నీకు చవులూరిస్తున్నవయ్యా. ఈమె ముఖంలో శృంగారరసము, ఈమె వాడి గోళ్ళలో వీరం, అధరామృతంలో కరుణారసం, వర్ణన కలవిగాని అలమేల్మంగ చను గుబ్బలలో అద్భుతరసం, ఆమె సెలవి నవ్వులలో హాస్యం, సన్నని ఆమె నడుమున భయానకం (స్తన జఘన భారం వల్ల భయం అని ధ్వని) ఆమె అసహనపు కంటి చూపులలో బీభత్సరసం, ముడిచిన ఆమె భ్రుకుటిలో రౌద్రం, రతి మరపుల శాంతం శ్రీవేంకటేశునిపై గల అత్యంత మోహమనే ధశమ రసం కూడా ఈమెలో సాకారములైనాయి శ్రీవేంకటేశా। ఆమెకు ప్రీతిగా నీవిప్పుడు కలసినవాడవు. ఆమెకు సంతోషము శాశ్వతంగా కలిగినది. ఈ నవరసాకార నీ సరసాలలో రసాకారయైనది. ఆ రసమే నీవు. నీవే బ్రహ్మవు. రసమే బ్రహ్మ 'రసోవైసః' అని రసోపాసన కావించారు సంకీర్తనాచార్యులు.

లలిత

అన్నమాచార్యుల

1 ఉదయరవి చంద్రిక-రూపకం

జయలక్ష్మి వరలక్ష్మి - సంగ్రామ వీరలక్ష్మి
ప్రియురాలవై హరికి - బెరసితివమ్మా

పాలజలనిధిలోన - పసనైన మీగడ
మేలిమి తామరలోని - మించు వాసన
నీలవర్ణు నురముపై - నిండిన నిధానమవై
యేలేవులోకములు మ - మ్మేలవమ్మా

చందురుతోడబుట్టిన - సంపదల మెఱుగవో
కందువ బ్రహ్మలగాచే - కల్పవల్లి
అందిన గోవిందునికి - అండనేతోడునీడవై
ఉందానవు మాయింటనే - ఉండవమ్మా

పదియారు వన్నెలతో - బంగారు ప్రతిమా
చెదరని వేదముల - చిగురుబోడి
యెదుట శ్రీవేంకటేశు - నిల్లాలవైనీవు
నిదులనిలచే తల్లి - నీవారమమ్మా

అన్నమాచార్యుల ఆంధ్రవేదంలో అలవోకగా అమరి అలరిన శ్రీసూక్త పురస్సర లక్ష్మీస్తవ సంకీర్తనమిది

జయలక్ష్మివి, వరలక్ష్మివి, విజయలక్ష్మివి నీవు శ్రీమహావిష్ణునకు ప్రియ భామవై ఒప్పినదానవు.

క్షీరసాగరంలోని సారమంతా మూర్తీభవించినదానవు నీవు. చతుర్దశాది సహస్రదళ కమలాలలోనూ తత్సుగంధ వైభవము నీవేనమ్మా- అని ఇక్కడ ఆయన పొదిగిన శ్రీసూక్త మంత్రం ఇది.

గంధ ద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాంకరీషిణీం— నీలమేఘశ్యాముని వక్షస్థలంపై కొలువై, నీవు జగమంతా పరిపాలిస్తున్న లక్ష్మీ- మమ్ము దయజూడ వమ్మా అని పైన చెప్పిన మంత్రంలోని ఉత్తరార్థం ఇక్కడ అలంకరించారు.

ఈశ్వరీగ్ం సర్వ భూతానాం తా మిహోపహ్వయేశ్రియం

చంద్రుడు, ఐరావతం కౌస్తుభం మొదలైన ఎన్నో ఐశ్వర్య రూపాలు ఆవిర్భవించాయి పాలకడలిలో—వాటన్నిటిలో శ్రేష్ఠమైన సంపల్లతవు నీవు- చన్ద్రాం హిరణ్మయీం లక్ష్మీం అన్న మంత్రం అలంకరింపబడింది—బ్రహ్మను కావాదే కల్పవృక్షానివి నివు. విష్ణుహృన్నివాసవై, నిత్య విష్ణు విలసితవై ఉన్న నీవు మా యింటనే ఉండవమ్మా అని-

ఆర్ద్రాం పుష్కరిణీ పుష్టిం పింగళాం పద్మమాలినీం
చన్ద్రాం హిరణ్మయీం లక్ష్మీం జాతవేదో మమావహ'

ఇత్యాది మంత్రార్థాలనూ-నిత్యంసాపద్మహస్తామమవసతుగృహే సర్వ మాంగళ్యయుక్తా అన్న మంత్ర శ్లోక భావాన్ని నిండించారు.

పదియారు వన్నెలతో బంగారు ప్రతిమా: అన్న సంబోధనలో శ్రీసూక్తంలోని ప్రథమ మంత్రం 'ఓం హిరణ్యవర్ణాం హరిణీం సువర్ణ రజతస్రజాం

చన్ద్రాం హిరణ్మయీ లక్ష్మీం జాతవేదో మమావహ' ఇమిడింది. చివరి చరణంలో పద్మప్రియే పద్మిని పద్మహస్తే పద్మాలయే పద్మదళాయతాక్షీ

విశ్వప్రియే విష్ణు మనోనుకూలే, త్వత్పాద పద్మంమయి సన్నిధత్స్వ అన్న మంత్ర శ్లోకం నెలకొల్పబడ్డది. శ్రీసూక్తానికీ, ఈ కీర్తనకూఉన్న తేడా అల్లా శ్రీసూక్తం సంస్కృతంలో, ద్వితీయా విభక్తిలో ఉంది. ఈ కీర్తన తెలుగులో సంబోధనా ప్రథమా విభక్తిలో అలరింది.

ముఖారి (రేకు) - ఆది

ఆహో సాధు త - వాగమనం
బహుళవైభవైః - ప్రతివచనైఃకిం

తతోపసరమి - ధ్యా శఠవచనై
రితస్త వైర్మమ - హితం కిం
బతమమదేహా - త్ప్రాణస్త ధాపి
గత ఏవైతత్ - కారణమిహకిం?

సంవృతిచేలం - జహిచపలత్వం
సంవాదేమే - సతతంకిం
త్వంవామమచి - త్తంసాంత్వయసి
కింవా కురుమమ - ఖేలనమిహకిం?

అతిబిభేమి - భవదాచరణాదిహ
చతుర వేంకటా - చలరమణా
సతీం మామను - సరసికిమర్థం
రతిరాజవిభవ - రచనమిదంకిం?

అన్నమాచార్యులు తన సంస్కృత సంకీర్తనలను స్వచ్ఛందంగా, స్వతంత్రంగా సరస్వతీకరించారు. ఆంధ్రవేదస్రష్టకు అమరవాణి ఎంత కరతలామలకంవలె ఉన్నదో, తన శృంగార పదాలలోని తెలుగు తేటల తేనెమాటలను, సంస్కృతంలోకి ఎక్కించి గీర్వాణభాషకు ఏవిధంగా తెలుగు ఒరవడి తెచ్చారో ఆయన సంస్కృత కీర్తనలు సందర్శించే భాగ్యవంతులకి తెలుస్తుంది.

ఈకీర్తనలో నాయిక ముగ్ధ కలహాంతరిత శ్రీవేంకటాచలపతితో అంటున్నది. వచ్చావా? (ఆశ్చర్యం) మంచిది వస్తేవచ్చావుగానీ, గొప్పగొప్ప కల్లబొల్లి కబుర్లు చెప్పకు.

నాదారికి అడ్డుగా నిలువకు లేలే. తొలగు నీ మిథ్యాశఠ వచనాలతో, దొంగ పొగడ్తలతో - నాకేంపని - నేను జీవచ్ఛవంలా బ్రతుకుతున్నాను (నీవు నాచెంతనే ఉండని కారణాన) చెప్పవోయి ఇందుకు కారణమేమంటావు? ఎవరంటావు?

నాతో మాట్లాడేటప్పుడు ఒళ్ళు దగ్గర పెట్టుకో - ఈ చిలిపి వేషాలేమిటి - నా చీరకొంగు విడిచిపెట్టు. నీవల్లనే నాకీమనస్తాపం అంటాను. నీవా నన్ను ఊరడించేవాడివి. నీవల్ల కాదు (మమచిత్తస్య సాంత్వనే త్వమసమర్థయేవ) నీవేమి చేసినా ఏమీలాభంలేదు. నీచేష్టలకి నేను ముచ్చట పడగలననుకొంటున్నావా?

నీవాలకం, నడవడీచూస్తే నాకు భయం వేస్తున్నది. నీవేమో గొప్ప చతురుడవు. నేర్పరివి. మీదుమిక్కిలి శ్రీవేంకటాచలపతివి, నావెంట వెంట రావద్దంటే వస్తున్నావెందుకు? నీ మన్మథవైభవపు రంగవల్లులు, స్మర సంక్రాంతి ముగ్గులు పెట్టడానికా ఎందుకు వస్తున్నావు?

రామక్రియ - ఆది

నతుమమతావ - న్మాన స్త్వదీయ
నితాంతహితసర - ణింనమామి

నవదతు భవాన్ జ - నార్దన ఘనరతి
వివాదవచనం - వృధా వృధా
తవమృదు వేదసు - ధామయవచనై
ర్వివిధావశ పద - వీం వహామి

న భజతుమాం కరు - ణానిధే భవ
ద్విభవ వినయశ్చ - వృధా వృధా
త్రిభువన సుఖకర - దివ్యరూపతే
ప్రభుతయా పరా - భవం భజామి

నచలతు వేంకట - నాధమాంవినా
విచరణమపితే - వృధా వృధా
సుచరిత్ర స్త్వం - సుభగ స్త్వం త్వాం
కుచయోః పులకాం - కురైర్ధరామి

ఈ సంకీర్తనలో నాయిక ప్రౌఢ. శ్రీవేంకటేశ్వరుని గతిశక్తి (Dynamic-Kinetic Energy) తానే అని చెప్పుకొన్న స్వాధీన భర్తృక స్వాతిశయ సానునయ సరసోక్తుల సంకీర్తనమిది. నాయిక అలమేల్మంగ స్వామివారికి సెలవిస్తున్నది.

నీ అనంతమైన ఉపకార బుద్ధికి నమస్కారం: నాకు నీపైన ఏమీకోపం లేదు.

ఓజనార్ధనా (జగదుపకారివి గదా ఒక్క ఉపకారం ఒనరించు.) మన పెను కలయికల కలహపు మాటలు ఉచ్చరించకు. అమాటలు వ్యర్థం. వ్యర్థం. అయినా నీపలుకులు మృదు మధురములై [illegible]గమామృత వర్షిణులై అనేక విధాల నన్ను వశం తప్పేటట్టు చేస్తున్నవి. ఇలాగ నన్ను అవశను చేయకు.

వినయాల నయ నటనతో నన్ను అలరిద్దామని భ్రమింప జేయ ప్రయత్నించకు. ముల్లోకాలకూ సుఖమిచ్చే దివ్యరూపంగల నీవు నాకు మాత్రం బాధయే కలుగ జేస్తున్నావు. కరుణ నీ సొత్తుగదా పాపం. నీప్రభుత్వం - గొప్పతనం - చేత నేను పరాభవం పొందుతున్నాను. నువ్వు చాలా గొప్పవాడివే కానీ నామనసెరిగి మనలటం లేదు నీవు

తిరువేంకటాచలపతీ: కదలకు. (స్థిరంగా నాచెంతనే ఉండు) నేను లేకుండా నీవెంత తిరిగినా వ్యర్థమే (నేను నీశక్తి స్వరూపను) నచ్చారిత్రుడవు జగన్మోహనుడవు, నిన్ను అవలీలగా నా కుచముల పులకలపై మోయగల దానను. (ఆనందంతో పులకరించే నాయెదపైన భరిస్తాను.) అలమేల్మంగకు తనపతిపై గల సర్వ తంత్ర స్వాతంత్ర్య సామర్థ్యాలను సంస్థాపించటంలో శ్రీశంకరుల సౌందర్య లహరి లోని ప్రథమ శ్లోకానికి సమన్వంధంగా సాగింది ఈ సంకీర్తన

'శివశ్శక్త్యా యుక్తో యదిభవతి శక్తః ప్రభవితుం
నచేదేవం దేవః నఖలుకు శలస్పంది తుమపి'

పరమశివుడు శ్రీదేవిని కలసితే జగత్తంతా సృష్టించగలడు. ఆమె చెంత లేకపోతే జడత్వం వాటిల్లి అటూ ఇటూ కదలలేని అశక్తుడు ఆయన అని శంకరులు అమ్మవారి శక్తి స్వభావాన్ని సన్నుతించారు. శంకరులు మధ్యమ పురుషలో చెప్పిన విషయాన్ని అమ్మవారి మాటగా ఉత్తమ పురుషలో ఉద్ఘాటించారు అన్నమాచార్యులు.

ఖ్యాందావనసారంగి – ఆది

రీతిగౌళ – ఆది

నాలం వాతవ - నయవచనం
చేలం త్యజతే - చేటీ భవామి

చల చల మమ సం - సద్ఘటనే కిం?
కులిశ హృదయ బహు -గుణ విభవ
పులకిత తను సం - భృత వేదనయా
మలినం వహామి - మదం త్యజామి

భజ భజ తే ప్రియ - భామాం సతతం
సుజన స్త్వం నిజ - సుఖ నిలయ
భుజరేఖారతి - భోగి భవసికిం
విజయీభవ మ - ద్విధిం వదామి

నయనయ మామను - నయన విధంతే
ప్రియకాంతాయాం - ప్రేమభవం
భయహర వేంకట - పతే త్వం మ
త్ప్రియోభవసి శో - భితా భవామి

ఈ సంకీర్తనలో నాయిక ఈర్ష్యాకషాయిత - కలహాంతరిత శ్రీవేంకటపతిపై ఆమెకు ప్రగాఢమైన ప్రణయ ప్రేమ. శ్రీవారు మాత్రం రాత్రి అంతా అన్య నాయికానక్తి రక్తి కట్టించి వచ్చారు. నాయికను మరపించి మభ్యపెట్టే మాటలు మొదలు పెట్టినపుడు ఆమె నగం కరిగిన కోపంతో, నగం తరగని తాపంతో అన్న ఎత్తిపొడుపు పల్కులివి-

నీ కల్లబొల్లి కబుర్లు చాలవా? నీకు దాస్యం చేస్తానుగాని నా కొంగు విడువు.

వజ్రంవలె కఠిన హృదయంగలవాడా! దగ్గరగా వస్తావెందుకు? పోపో దూరంగా పో. నీకై ఎంత త్యాగం చేశాను నేను! నీ గుణ సంపదలచే పులకరించి, చెమరించిన నా ఈ తనువు మలినమౌతున్నది

మంచివాడవే! వెళ్ళవయ్యా వెళ్ళు! నీ ప్రియభామనే ఏలుకో పో! నీవనుభవించిన సుఖానికి ఉనికి పట్టులైన నీ భుజముల మీద గుర్తులు (శంఖచక్ర సంజ్ఞలు) నీవు రతి భోగివయ్యావని చాటుతున్నాయిలే. నీకు రతి భోగిత్వంలో విజయోస్తు! నీకు విజయమగుగాక! యివన్నీ యికనెందుకులే నా రాతను నేను నిందించుకోవలె. (నిన్నని ఏమి ప్రయోజనం?)

తొలగు, తొలగు నన్ను ఊరడిద్దామని చేసే నీ ప్రయత్నం నీవంటే (గుడ్డి) ప్రేమ ఉన్న కాంతలకు నచ్చు బాటౌతుందేమోకానీ ఈ నీ పప్పులు నా దగ్గర ఉడకవు. నీవు (యికముందైనా నీ అన్యభామాసక్తి త్యజించి) నాకే (నా ఒకర్తెకే) ప్రియుడవైతే మన ప్రేమ తేజోవంతమౌతుంది' అంటున్న నాయిక మాటల్లో

హరిః ఓం సహనావవతు సహనౌభునక్తు సహవీర్యం కరవావహై
తేజస్వినావధీతమస్తు మావిద్విషావహై ఓం శాంతిశ్శాంతి

శ్శాంతిః' అన్న వేదోక్త శాంతి మంత్రాన్ని పూలమాలలోని దారంవలె, పాలలో కరగిన పంచదారలా పరిధవిల్లజేశారు పదకవితాపితామహులు. కలహాంతరిత శృంగారనాయికా కలహశాంతి మంత్ర సంకీర్తనమా ఇది?

కృష్ణవేణి - ఆది

సదయ మానస సరో - జాత మాదృశవశం
వదముదా హం త్వయా - వంచనీయాకిం

జలధి కన్యాపాంగ - చారు విద్యుల్లతా
వలయ వాగురి కాంత - వనకురంగ
లలిత భవదీక్షావి - లాసమన సిజబాణ
కులిశ పాతైరహం - క్షోభణీయాకిం ?

ధరణీ వధూపయో - ధరకనక మేడనీ
ధర శిఖర కేళిత - త్పర మయూర
పరమ భవదీయ శో - భన వదన చంద్రాశు
తరణి కిరణైరహం - తాపనీ యాకిం ?

చతుర వేంకటనాధ - సంభావ యసి సం
ప్రతియదా తత్ప్రకా - రం విహాయ
అతిచిర మనాగత్య - హంత సంతాపకర
కితవ కృత్యై రహం - ఖేదనీ యాకిం?

దయగల మనసు దామరలుగల నావంటివాళ్ళను మభ్యపెట్టి లోబరచుకొనే మాట నేర్పరికాదా? హాస్యానికైనా, ఆటగానైనా నీవు నన్ను వంచింపవచ్చునా? నీచే వంచింపదగిన దాననా నేను అని స్వామియందు అవ్యాజానురాగంతో, విరహతాపం చెందిన ఒక నాయిక, శ్రీ భూదేవులకన్న అన్య అయిన భామ పల్కిన నెయ్యపు పల్కులివి.

జలధికన్యయైన లక్ష్మీదేవి సుందరమైన కంటి కొనచూపుల విద్యుల్లతా వలయపు ఉచ్చులో చిక్కుకొని ప్రకాశిస్తున్న వనకురంగమా - అడవిజింకల రాజా! అని సంబోధన. లలితములైనప్పటికీ నీ చూపులనే మన్మధుని తూపుల వజ్రాయుధ ఘాతములతో క్షోభపెట్టదగినదానినా నేను?

భూదేవి కుచములనే బంగారుకొండలపై ఆటలాడు నేర్పరి నెమలీ! (అని సంబోధన) శోభస్కరమైన నీ మోము నుండి వెడలే వెన్నెలతో నాపాలిట సూర్యుని (ఎండగాపుతో) కిరణములతో నన్ను తపింపజేయవచ్చునా? తపింపబడదగినదాననా నేను?

చతురుడవైన శ్రీ వేంకటపతీ! ఇప్పటిదాకా నాతో ప్రవర్తిస్తున్న నీ వైఖరి మార్చుకో. (ఎప్పుడూ నా చెంతరాక నాకు బాధ కల్గజేస్తున్నవాడా) కపటకృత్యము లొనర్చకు. బూటకపు ప్రేమ చూపకు. అటువంటి వాడిచే నేను బాధింపదగ్గదాననా? అంటూన్న ఈ శృంగార నాయిక మాటల చాటున అన్నమాచార్యుల మనసు సొగసు తొంగిచూస్తున్నది.

హిందోళ - ఆది

హరిరసమ వి - హారీ సతు
నరసోయం మమ - శ్రమసంహారీ

దయానివృత - తను ధారీ సం
శయాతిశయ - సంచారీ
కయావ్యజిత వి - కారీ
క్రియావిముఖ - కృపాణధారీ

సదా మిధ్యా - జ్ఞానీ సతు
మదాలి మతాభి - మానీ
తదాశ్రిత సం - ధానీ సతు
తదాతదా చిం - తాశయనాని

పరామృత సం - పాదీ
స్థిరానందా - స్వేదీ
వరాలాపవి - వాదీశ్రీ
తిరువేంకటగిరి - దివ్యవినోదీ

అన్నమాచార్యులు అందంగా చెక్కిన దశావతారశిల్పాలు అపూర్వ సాహితీ కళానల్పాలు. సంస్కృతంలో సంకీర్తనాచార్యులు సంతరించిన దశావతార సంకీర్తనమిది.

అతడు హరి. సరసుడు. (రసమే ఆహరి, రసమే బ్రహ్మ) నా శ్రమలను పోగొట్టేవాడు. గరుత్మంతునెక్కి విహరించేవాడు.

1. ఆ హరి దయాంబరతనుధారి. దయ అనే పొలుసుల చేత ఆవరింపబడిన శరీరం కలవాడు. (మీనావతారమని ధ్వని)
2. అతిశయించిన సంశయాలకు అందరాని సంచారము ఆ హరిది. అమృతోద్భవం సందేహాస్పదమైనప్పుడు కూర్మమై అమృత లబ్ధికి కారకుడై సంశయాతీతంగా వర్తించినవాడు. (కూర్మావతారం)
3. వికారాకారమైన వరాహమైనప్పుడు ఎంత ప్రయత్నించినా ఆ వికారాన్ని జయించలేక, వదిలించుకొనలేకపోయినవాడు అని చలోక్తి. (వరాహావతారం)
4. కత్తులకు బదులుగా గోళ్ళు అమరినందున పని లేని కత్తులను ధరించినవాడు. (నారసింహావతారం)
5. దొంగవటువుగా అవతరించినవాడు. (వామనావతారం)
6. క్షత్రియులను సంహరించి, భ్రమరకీటన్యాయంగా ఆస్థానాలలో బ్రాహ్మణులను భూభర్తలుగా నొనర్చిన పరశురామావతారం.
7. శరణాగత రక్షణ ప్రతిజ్ఞా ప్రజ్ఞా ధురీణుడైన శ్రీరాముని అవతారం.
8. అప్పుడప్పుడు (మద్యపు మత్తులో లేనప్పుడు) చింతాగ్రస్తుడయ్యే బలరాముడని ధ్వని.
9. పరమామృతమైన పర విషయ విద్యాబోధ జేసిన గీతా ప్రవక్త శ్రీకృష్ణావతారుడు.
10. శాశ్వతానంద ప్రతిష్టాపనకై శ్రమించిన కల్కి- శ్రుతిగీత గానములచే విశేషంగా కీర్తింపబడ్డ ఆ హరి తిరువేంకటగిరిపై దివ్యమైన వినోదార్థం నెలకొనియున్నవాడు.

ఆహిరి - ఆది

కరేణ కిం మాం - గృహీతుంతే
హరే ఫణీశ - య్యా సంభోగ

జలేతవ సం - చరణ మిహాధః
స్థలే భవనం - తవ సతతం
బలేరూప - ప్రకటనమతులా
చలేస్థానం - చలచలరమణా

పదే భువన - ప్రామాణ్యం తవ
హ్రదే ప్రచురవి - హరణమదం
ముదే మునీనాం - మోహనం తనుం
మదే తవనర్మచ - మాం విసృజ

స్మరేవిజయ - స్తవ విమలతురగ
ఖురే రతి సం - కుల రచనా
పురే తవ వి - స్ఫురణం వేంకట
గిరేః పతేతే - ఖేలా ఘటిత

ఇది మరొక దశావతార సంకీర్తన. నాయిక శ్రీహరితో అంటున్నది— ఓ శేషతల్ప శయన సఖీ ! హరీ ! నీవు నా పాణిగ్రహణం ఆచరించడం దేనికి ? నా చెయ్యి పట్టుకోవడం ఎందుకు ?

నీవు నీట్లో తిరుగాడుతావు. (మత్స్యానివి) నీటి క్రిందే ఇల్లుకట్టుకొని ఉంటావెప్పుడూ (కూర్మానివి గదా) బలవత్తరమైన రూప ప్రకటన నీది. మొరటు వాడివీ వరాహానివీ గదా (నీ బలంముందు నేను నలిగిపోతానేమో). పెద్ద స్తంభంలో దాక్కుంటాను. (నృహరివి) పోవయ్యా మగడా నా చేయెందుకు పట్టుకుంటున్నావు?

నీ పాదం ప్రపంచమంతా కొలవగల పెద్ద కొలబద్ద. (వామనావతారం) సరస్సులో విహరించే పరశురాముడవు. మునులకు మోదంకల్గించే మోహనతనుధారివి శ్రీరాముడవు నీవు. నీ రహస్యమంతా నీ మద్య ప్రీతిలో ఉన్నది. (బలరాముడని ధ్వని).

మన్మథ సామ్రాజ్య చక్రవర్తివి, శ్రీకృష్ణుడవు. నీ గొప్ప అశ్వపు గిట్టలలో శ్రీకృష్ణావతారపు శృంగార ప్రావీణ్యం నెలకొల్పిన కల్కివి. తిరుమలపై నీ పైడి దేవాలయంలో వెలుగొందుతున్నావు. శ్రీవేంకటపతీ! ఇవి అన్నీ నీ లీలావిలాసాలు— నా చెయ్యెందుకు పట్టుకుంటున్నావు ? అంటూ ఆ శృంగార నాయిక-అలమేల్మంగ- స్వామిని చెయిబట్టనీక ఆ స్వామి ఎదపైన స్థిరనివాసమేర్పరచుకొన్నది.

గాన మూర్తి-ఆది

చేకొంటి నిహమే - చేరిన పరమని
గైకొని నీవిందు - గలవే గాన

జగమున గలిగిన - సకల భోగములు
తగిన నీప్రసా - దము లేయివి
అగపడు నేలది - యక్షర పంక్తులు
నిగమ గోచరపు - నీమంత్రములే

పొదిగొని సంసార - పుత్ర దారలిల
వదలని నీదాస - వర్గములే
చెదరక యే పొద్దు - జేయునాపనులు
కదిసి నియ్యాజ్ఞా - కైంకర్యములే

నలుగడ మించిన - నాజన్మాదులు
పలుమరులిటు నీ - వంపులివి
యెలమిని శ్రీవేంక - టేశ్వర నీవిక
వలసినవ్వుడీ - వరములు నాకు

శ్రీవేంకటేశ్వర చరణకమల సమర్పిత హృత్కమలులైన అన్నమాచార్యులు తన సర్వస్వమూ-తననూ, తనవారినీ, తన భోగభాగ్యాలన్నిటినీ శ్రీస్వామికి కైంకర్యం చేసి, 32వేల సంకీర్తనలను సరస రసామ్నాయంగా సంతరించి, స్వామికి సమర్పించి ఆయనకే శరణుజొచ్చి సాకల్యమైన శరణాగతి చేసిన వైఖరి ఈ సంకీర్తనంలో కన్పడుతున్నది.

నీవు ఇహంలోకూడా ఉన్నావుగదా అని ఇదే పరమూ, పరమార్ధ సాధనమూ అని స్వీకరించాను. ఈ జగత్తులో నాకు గలిగిన సకల భోగములూ నీ వరప్రసాదాలే. నాకు గోచరించే ఈ 56 అక్షర వర్ణక్రమాలూ వేదాలలో దర్శనమిచ్చే నీ మంత్రాలే నా సంసారిక జీవనంలో గల్గిన భార్యలు. సంతానం-అంతా నీ దాస దాసీజనమే. నేనపుడు ఏమి ఒనర్చినా ఆయా కర్మలన్నీ నీ ఆజ్ఞమేరకు (నన్ను సృజించినది, పెంచినది, కరుణించిగాచినది నీవేగనుక) నీకు కైంకర్యమైనవే (యద్యత్కర్మకరోమిత త్తదఖిలం శంభోతవారాధనం అన్న శంకరుల మాట పునరుద్ఘాటితమైంది) నేనెత్తిన ఈ జన్మ నీ సంకల్పమే (నాచే సంకీర్తనలు ఒనరించుకొందామనీ, నా పదకవితా, గానమూ విందామనీ నీవే యివన్నీ ఏర్పరచావు. నాది అంటూ ఏముంది?) కర్త-కర్మ-క్రియా అన్నీ నీవే- నేను చేసినదేమిటి? నాకేమీ అక్కరలేదు. **నీవేనేనైనప్పుడు నాకేమి యిక-నాకు అవసరమైనప్పుడు శ్రీవేంకటేశ్వరా అవసరమైన వరములిద్దువుగాని అన్న అన్నమాచార్యుల ప్రౌఢమైన శరణాగతిని చూస్తే కవిబ్రహ్మ తిక్కనగారు 15 పర్వాల మహాభారతమూ పూర్తి చేసి**

'పరమపదాప్తి హేతువగు భారత సంహిత శౌనకాదిభూ
సురవరు లింపునన్ గరగు చొప్పున జెప్పిన, వారుమోదనం
భరిత తబొంది యక్కథకు బ్రాతిగనర్చితుజేసిరెమ్మెయిన్
హరిహరనాధ సర్వభువనార్చిత నన్నయ జూడుమెప్పుడున్

అన్న పద్యం స్ఫురిస్తుంది. 'నిత్యమూ నన్ను దయజూడు'మన్నారు కవి బ్రహ్మ 'దయతో ఆదరిస్తూనే ఉన్నావు'అన్నారు పదకవితాబ్రహ్మ.వారుఇద్దరూకూడా వారికేమి వరాలు కావాలో చెప్పలేదు ఎందువల్ల? కవిబ్రహ్మ సోమయాజులూ, పదకవితాబ్రహ్మ అన్నమాచార్యులూ ఉభయులూ సిద్ధ పురుషులు, పరిపూర్ణులు. నిష్కామధన్యులు అని ఘంటాపథంగా చాటి చెప్పవచ్చు.

రేవతి - ఆది

నానాటి బ్రదుకు - నాటకము
కానక కన్నది - కైవల్యము

పుట్టుటయు నిజము - పోవుటయు నిజము
నట్ట నడిమి పని - నాటకము
ఎట్ట నెదుట గల - దీ ప్రపంచము
కట్ట కడపటిది - కైవల్యము

కుడిచేదన్నము - కోక చుట్టెడిది
నడుమంత్రపు పని - నాటకము
ఒడి గట్టుకొనిన - ఉభయకర్మంబుల
గడిదాటిన పుడె - కైవల్యము

తెగదు పాపము - తీరదు పుణ్యము
నగి నగి కాలము - నాటకము
ఎగువన శ్రీవేంక - టేశ్వరుడేలిక
గగనము మీదిది - కైవల్యము

జగత్తు అంతా మిధ్య అని వేదాలు ఉద్ఘోషిస్తున్నాయి. నరుల దినదినపు జీవన విధానమంతా మాయ అనే తెరవెనుక జరుగుతున్న నాటకమే. నైసర్గిక దృష్టితో చూడగలిగింది ఈ నాటకం మాత్రమే. జ్ఞాన దృక్కులతో, అంతర్ముఖమైన దృష్టితో మాత్రమే కైవల్య మార్గం గోచరిస్తుంది.

మానవ దృష్టికి, పంచేంద్రియ జ్ఞానానికి గోచరించేది ఆధిభౌతికమైన సాపేక్షమైన సత్యం. అందువల్ల జనన మరణాలు (ఈ పరిధిలో) సత్యమే. జన్మాది మరణ పర్యంతం జరుగుతున్నది మట్టుకు నాటకమే. మనకు ప్రత్యక్షంగా ద్రయీమానమై గోచరిస్తున్నది భౌతిక సృష్టి. దీనికన్న అతీతమైనది తురీయమైనది కైవల్యము.

ప్రాణికిగల క్షుద్బాధాదులు, మానవులకుండే వస్త్రధారణాది వ్యామోహాలు— ఇవన్నీ జనన మరణాల మధ్య జరుగుతున్న పనులు- ఇవన్నీ నాటకమే. మాతృ గర్భంలో ఉండగానే మూటగట్టుకొన్న ప్రారబ్ధ, సంచితములనే ఉభయ కర్మలవల్ల ఏర్పడే నిర్దిష్ట పరిధిని దాటగలిగితేనే కైవల్యము- లేనియెడ జీవునకు నాటకమే మిగులుతుంది.

ఇక మూడవ కర్మ-ఆగామి-ఉన్నది. దానివల్ల వచ్చే చిక్కులున్నవి. ప్రారబ్ధ సంచిత కర్మలు క్షయం కానీకుండా అడ్డువస్తున్నదది. శ్రీవేంకటేశ్వరుడనే ఆశ మున్నది. ఆ తిరు వేంకటాచలపతి జగదీశ్వరుడు. ఆయనను చెందగలిగితే ఆ పీదట పొందగలిగినది కైవల్యమే. తన సర్వస్వమూ జీవులాస్వామికి అర్పిస్తే వారి వారి ప్రారబ్ధ సంచిత ఆగామి కర్మలు పూర్ణమై పరిపక్వమై ముక్తి లభిస్తుంది. లేకపోతే ఈ చర్విత చర్వణపు జనన మరణాల సంధిలో జీవుడు గింజుకుంటూనే ఉంటాడు యుగాంతందాకా అని అద్వైత వేదాంతపు జ్ఞాన వైరాగ్య మార్గాన్ని నిర్ధారించారు అన్నమాచార్యులు.

వలజి - రూపకం

ఇన్ని రాసుల యునికి - యింతి చెలువపురాశి
కన్నెనీరాశి కూటమి - కలిగినరాశి

కలికి బొమవిల్లుగల - కాంతకును ధనూరాశి
వెలయు మీనాక్షికిని - మీనరాశి
కులుకు కుచకుంభముల - కొమ్మకు కుంభరాశి
చెలగు హరిమధ్యకును - సింహరాశి

చిన్ని మకరాంకపు పయ్యెద - చేడెకు మకరరాశి
కన్నె ప్రాయపు సతికి - కన్నెరాశి
వన్నెమైబెడి దులదూగు - వనితకును తులారాశి
తిన్నని వాడి గోళ్ళస - తికి వృశ్చికరాశి

ఆముకొను మొరపుల - మెరయు నతివకు వృషభరాశి
జామిలి గుట్టు మాటల - సతికి కర్కాటకరాశి
కోమలపు చిగురు మోవి - కోమలికి మేషరాశి
ప్రేమ వేంకటపతి గలిసే - ప్రియ మిధునపురాశి

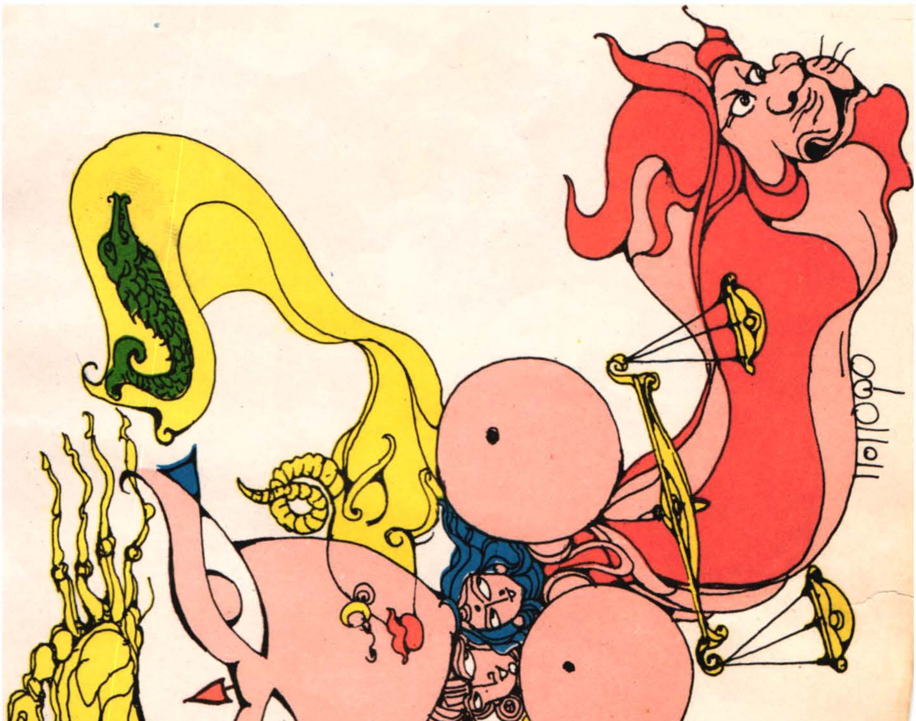

అన్నమాచార్యుల అసమాన కవితావైభవం, అనన్యకల్పనా వైదగ్ధ్యమూ ఆపాతమధురమైన ఊహాచిత్రీకరణమూ శాస్త్ర విషయ పరిజ్ఞాన పరిపాకమూ ఈ సంకీర్తనలో ముమ్మరించి మెరుగులీనుతున్నాయి.

జ్యోతిశ్చక్రంలో ద్వాదశరాసులున్నవి.. అవి మేష వృషభ మిధున కర్కాట సింహ కన్యా తులా వృశ్చిక ధనుర్మకర కుంభ మీనాలు. అలమేల్మంగ జగత్స్వరూపిణి గనుక ఈ (జ్యోతిశ్చక్రమంతా) ద్వాదశరాసులన్నీ ఆమెలోనే ఉన్నవిగనుకా ఆమె చెలువములన్నింటి రాశీ అయినది. శ్రీ స్వామికీ, ఆమెకూ జాతకాలు సరిపోయాయి. స్వామి రాశి కూటమితో ఆమె రాశి మైత్రి పాటిస్తున్నదట. జన్మకాలంలో చంద్రుడేరాశిలో ఉంటే అది జన్మరాశి అవుతుంది. చంద్రుడేరాశిలో వున్నా రాసులన్నీ అలమేల్మంగలోనే ఉన్నాయి గనుక స్వామివారి రాశితో రాశిమైత్రి తప్పనిసరిగా కలుగుతున్నదంటున్నారు సిద్ధాంతి అన్నమయ్యగారు.

1. విల్లువంటి కనుబొమలుగల కాంత ఆమె గనుక ధనూరాశి ఆమెలో కలిగింది.
2. అలమేల్మంగ కన్నులు మీనములవలె ఉన్నాయిగనుక మీనరాశి ఏర్పడిందామెలో.
3. ఆ లావణ్యవతికి కదలుతూ కులుకుతూన్న కుచముల కుంభములున్నవి గనుక కుంభరాశి ఆమెలో దర్శనమిస్తున్నది.
4. ఆమె కృశించిన సన్నని నడుము సింహంనడుములాగ ఉన్నందున సింహరాశి ఆమె యందు ద్యోతితమౌతున్నది.
5. అలమేల్మంగమ్మ పయ్యెద - గాలికి అల్లల్లాడుతూ- మన్మధుని జెండా- మొసలి చిన్నెలున్న మరుని పతాకంవలె ఉన్నందున మకరరాశి నంతరించబడ్డది.
6. నిత్యయౌవన, కాలరహిత ఆ అలమేల్మంగ. కనుక కన్యారాశి ఆమెను ఆశ్రయించింది.
7. మేలిమి బంగారంతో సాటూగే మేనిరంగుల ఆమెలో తులారాశి నిస్తులమైనది.
8. నన్నని పొడవైన వాడిగోళ్లు గలది గనుక ఆమెలో వృశ్చికరాశి వెల్లివిరిసింది.
9. గాఢమై, అతిశయించిన రిషభాద స్వరాలు మధురంగా ఆమె గొంతులో ధ్వనిస్తున్నందున ఆమెలో వృషభరాశి ఒనరింది. సరిగమపదనిలలో 'రి' రిషభం వృషభధ్వని సంకేతం అని సంగీతశాస్త్రం: శుద్ధ, చతుశ్రుతి షట్శ్రుతి భేదాలు మూడు రిషభంలో.
10. కర్కాటకం, ఎండ్రకాయ, బొరియల్లో నివసిస్తుంది గుట్టుగా. అలమేల్మంగ మృదుమధుర మంద్ర స్వనంతో ప్రణయ రహస్యపు పలుకులొలికిస్తుంది స్వామితో. అందువల్ల ఆమె కర్కాటక రాశికి కాణాచైనది.
11. మేషం - మేక- ఆకులూ చిగుళ్ళూ మేస్తూ ఉంటుంది. మేకకు ముఖాన చిగుళ్ళుంటాయట. అలమేల్మంగకు అధరాలే చిగురులైనవి కనుక ఆమెలో మేషరాశి మిడిసిపడుతున్నది.
12. శ్రీ వేంకటపతీ! నీవు ప్రేమతో ఆమెను కలసి కల్యాణమాడితే మిధునరాశి ఏర్పడక ఏమౌతుంది అంటూ అలమేల్మంగా శ్రీ వేంకటేశ్వర కల్యాణానికి మంగళతూర్యాలు మ్రోగిస్తున్నారు అన్నమాచార్య దైవజ్ఞులు.

లతాంగి - ఆది

ఫాలనేత్రానల - ప్రబల విద్యుల్లతా
కేళీ విహార ల - క్ష్మీ నారసింహా

ప్రళయ మారుత ఘోర - భస్త్రికా పూత్కార
లలిత నిశ్వాస డో - లా రచనయా
కులశైల కుంభినీ - కుముద హిత రవిగగన
చలన విధి నిపుణ ని - శ్చల నారసింహా

వివర ఘనవదన దు - ర్విధహసన నిష్ఠ్యూత
లవ దివ్యపరుష - లాలా ఘటనయా
వివిధ జంతువ్రాత - భువన మగ్నోకరణ
నవనవ ప్రియగుణా - ర్ణవ నారసింహా

దారుణోజ్జ్వల ధగ - ద్ధగిత దంష్ట్రానల వి
కార స్ఫులింగ - సంగక్రీడయా
వైరి దానవ ఘోర - వంశ భస్మీకరణ
కారణ ప్రకట వేం - కట నారసింహా

శ్రీ వేంకటేశ్వరునిపై అన్నమాచార్యులు చెప్పినన్ని కీర్తనలు ఏ యితర దైవంమీదా చెప్పలేదు. వాటితర్వాత అత్యధిక సంఖ్యలో చెప్పినవి నరసింహస్వామిపై కీర్తనలే. శ్రీమన్శఠగోపయతి వద్ద అన్నమయ్య పుచ్చుకొన్న మంత్రరాజం నృసింహమంత్రమే. ఈ సంస్కృత సంకీర్తనలో ప్రతిచరణమూ ఒకే సమాసంలో ఏర్పడటం విశేషం! సంకీర్తనాచార్యుల సంస్కృత భాషాధికారానికి సంకేతం.

లక్ష్మీనారసింహా! నుదుటనున్న అగ్నిరూపమై ప్రబలమైన విద్యుల్లతతో శోభిల్లే లక్ష్మీనారసింహా!

ప్రళయకాలపు ఝంఝామారుతంతో సమానమైన భయంకరమైన ఫూత్కారమనే లలితమైన ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములచే కులపర్వతాలను, భూమి, చంద్ర, రవి గగనాదులను ఉయ్యాలలూపుతూ నిశ్చలంగా ఉన్న లక్ష్మీనారసింహా!

తెరచిన నీ ఘనమైన ముఖం నుండి వెలువడే దుస్సహమైన అట్టహాసంవలన ఉమిసిన-దివ్యమూ, తీవ్రమూ అయిన- లాలాజలలవఘటనచేత, సమస్త చరాచర జగత్తునూ లయింపజేయగల నిత్యనూతనమైన గుణాలకు సముద్రమా! లక్ష్మీ నారసింహమా!

దారుణమై అత్యుజ్జ్వలమై ధగద్ధగాయమానంగా మెరుస్తున్న దంతాల నుండి ఉదయిస్తున్న జ్వాలల నుండి వెదలుతున్న నిప్పురవ్వల లీలచే అవలీలగా శత్రువులైన ఘోర రాక్షసుల వంశాలను భస్మీకరించే కారణనైపుణ్యంవల్ల తెలియబడుతున్న శ్రీ వేంకటగిరి విహారీ! శ్రీలక్ష్మీనరకేసరీ! అని సంబోధిస్తూ ఉగ్ర లక్ష్మీనరసింహ మూర్తికి ఈ సంకీర్తన సమర్పించారు అన్నమాచార్యులు.

వకుళాభరణం - రూపకం

తెప్పగా మర్రాకు మీద - తేలాడు వాడు
ఎప్పుడు లోకములెల్ల - నేలేటి వాడు

మోత నీటిమడుగులో - ఈతగఅచినవాడు
పాతగిలే నూతిక్రింద - బాయనివాడు
మూతిదోసి పట్టి మంటి - ముద్దపెల్లగించు వాడు
రోతయైన పేగుల పే - రులు గలవాడు

కోడికూత నోరివాని - కుఱ్ఱతమ్మునైన వాడు
బూడిద బూసిన వాని - బుద్ధులవాడు
మాడవన్నె తేడివెంట - మాయల బడినవాడు
దూడల నావులగాచి - దొరయైనవాడు

ఆకసాన బారేవూరి - అతివల మానములు
కాకు సేయుహాడు తుర - గముపైవాడు
ఏకమై వేంకటగిరి - నిందిరా రమణి గూడి
యేకాలము బాయని - యెనలేని వాడు

ప్రళయ జల వలయంలో వటపత్రంపై తేలియాడుతున్న సర్వలోకాల నిత్య రక్షకుని దశావతార స్తోత్ర సంకీర్తనం ఇది.

మోతనీటి మడుగులో ఈత గలచినవాడు :- ప్రళయాంబుధిలో మీనమై సోమకాసురాహృతమైన శ్రుతులను తిరిగి తెచ్చిన మీనావతార శ్రీమహావిష్ణువు.

పాతగిలే నూతిక్రింద బాయనివాడు :- కూర్మం (తాబేలు) పురాతనమైన నూతులలో నివసిస్తుంది. క్షీర సాగరం పాత నూయిగా, ఆ తాబేలు కూర్మావతార విష్ణువుగా చిత్రితం.

మూతి దోసి పట్టి.... :- తన దంష్ట్రితో భూమిన్ధలిని సముద్రంలో పతితం కాకుండా పైకెత్తి రక్షించిన వరాహావతార విష్ణువు.

రోతయైన పేగుల పేరులగలవాడు :- హిరణ్యకశిపుని గుండె చీల్చి, ప్రేవులు హారమాలికలుగా అలంకరించుకొన్న నర సింహ విష్ణువు.

కోడికూత నోరివాని కుట్ట తమ్ముడైనవాడు :- అహల్యా వంచనకై కోడిలాకూసిన ఇంద్రుని చిన్న తమ్ముడు వామనుడని వక్రోక్తి.

బూడిదబూసినవాని బుద్దుల వాడు :- విభూతి రేఖలు దాల్చిన పరశురాముడు.

మాదవన్నె లేడివెంట మాయల బడినవాడు :- బంగారు లేడి వెంటబడిన శ్రీరామచంద్రుడు.

దూడల నావులగాచి దొరయైనవాడు :- గోపాలకుడైన బలరాముడు.

ఆకసాన బారేవూరి-కాకుసేయువాడు :- గొల్లకన్నెల మనోమానచోరుడైన గరుడాధి రూఢుడు— శ్రీకృష్ణుడు.

తురగముపైవాడు :- గుఱ్ఱమెక్కి-కూర్చున్నవాడు. కల్క్యవతారము. దశావతారములెత్తిన ఇతడే శ్రీవేంకటగిరిపై ఇందిరాదేవితోకలసి శాశ్వతుడైన, అద్వితీయుడైన శ్రీమహావిష్ణువు.

నాట - ఆది

మర్ద మర్ద - మమబంధాని
దుర్దాంతమహా - దురితాని

చక్రాయుధ రవి - శత తేజోఽంచిత
నక్రోదసహ - స్రప్రముఖా
విక్రమక్రమా - విస్ఫులింగ కణ
నక్రహరణ హరి - సవ్యకరాంకా

కలితసుదర్శన - కఠినవిదారణ
కులిశకోటిభవ - ఘోషణా
ప్రళయానల సం - భ్రమవిభ్రమకర
రళితదైత్యగళ - రక్త వికీరణా

హితకర శ్రీ వేంక - టేశ ప్రయుక్త
సతతపరాక్రమ - జయంకర
చతురోఽహంతే - శరణం గతోస్మి
యితరాన్ విభజ్య - యిహమాంరక్ష

హరి సుదర్శనచక్రంపైన చెప్పబడ్డ సంకీర్తనమిది. నూరు సూర్యులతేజంగల చక్రాయుధమా! జ్వాలామాలికలతోకూడిన వేయి శ్రేష్ఠమైన ముఖములుగల చక్రమా! విక్రమించే క్రమపు సంరంభంలో నిప్పులు వెదజల్లుతూ (గజరాజుని పీడించుతున్న) మొసలిని సంహరించిన చక్రమా! శ్రీ విష్ణుని నిత్యనూతనమైన కరమందు అమరిన చక్రమా! నా బంధములను నశింపజేయి. శమింపరాని నా పాపాలన్నిటినీ నాశన మొనర్చు! సుదర్శనమనే నామం అలరిన చక్రమా! కఠినమైన పర్వతాలను తుత్తునియలుచేసే కోటి వజ్రాయుధాల తీవ్రఘోషతో వెలయుచక్రమా! ప్రళయాగ్ని సంభ్రమమా ఇది అవే విశ్రాంతినొనర్చుతూ తెగనరికిన రాక్షసుల కుత్తుకల నుండి రక్తధారలను వెదజల్లు సుదర్శనమా! లొంగిరాని నా అఘములనూ, బంధాలనూ నశింపజేయి. సంహరించు. జగద్హితమొనర్చే శ్రీ వేంకటేశ్వరుచేత ప్రయోగింపబడి నిత్యమైన పరాక్రమం కలిగి, సర్వతోజయముగల చక్రమా! నేను చతురుడనై నీ శరణుజొచ్చాను. నేను హరిభక్తుడను నన్ను రక్షించు. హరి భక్తేతరులను హరించు. సంహరించు. అని సంకీర్తన తాత్పర్యం.

ఈ సంకీర్తనలో సుదర్శనచక్ర మంత్రం నెలకొల్పినారు సంకీర్తనాచార్యులు. సుదర్శన కవచంలో సుదర్శనచక్ర మూలమంత్రమూ, లక్ష్మీప్రాప్తి ప్రయోగ మంత్రమూ, శత్రునాశన ప్రయోగమంత్రమూ, మోహనమంత్రమూ, ఆకర్షణ మంత్రమూ – అయిదు విధాల మంత్రములు చెప్పబడ్డవి. వైష్ణవంలో విష్ణువు ఆయుధాలైన కౌమోదకీ గదకూ, శార్ఙ్గ ధనువుకూ, నందక ఖడ్గానికీ, పాంచజన్య శంఖానికీ, సుదర్శనచక్రానికి-వేర్వేరు ప్రత్యేక పూజోపాసనలూ మంత్ర తంత్ర క్రియలూ ఉన్నవి. నిత్యనాథసిద్ధకృతమైన రసరత్నాకరంలోని మంత్రఖండంలో చక్ర, ఖడ్గ మంత్రాలు ప్రత్యేకంగా చెప్పబడ్డాయి. అహిర్బుధ్న్య సంహితలో పార్వతీదేవికి పరమేశ్వరుడు సుదర్శన సహస్రనామ స్తోత్రం చెప్పినట్లు ఉన్నది. కూరనారాయణుడనే కవి మయూర సూర్యశతకంతో పోటీగా సుదర్శన శతకం రచించాడు అపామార్జన మూల మంత్రంలో పేర్కొనబడ్డ సుదర్శనచక్రమంత్రం ఇది. 'ఓంనమో భగవతే శ్రీ సుదర్శనాయ మహా చక్రరాజాయ మాం రక్షరక్ష మమశత్రూన్నాశయనాశయ దరదర దారయ దారయచ్ఛింది చ్ఛింది భింది భింది జ్వల జ్వల జ్వాలయ జ్వాలయ సహస్రకిరణాన్ ప్రజ్వల ప్రజ్వలశిఖా ఉత్క్షేపయోత్క్షేపయ దహనాత్మక చటచట చాటయ చాటయ గర్జయ గర్జయ త్రాసయ త్రాసయ చూర్ణయ చూర్ణయ పరప్రయుక్తానాం మంత్రాణా మష్టోత్తరశతం స్ఫోటయ-స్ఫోటయ పరశక్తీః పేషయ పేషయ పర మంత్రాన్ సంహర సంహర మాంరక్ష సహస్రారహుంఫట్‌స్వాహా'. ఈ మంత్రాన్నే సరళీకరించి ఈ సంకీర్తనలో ప్రతిష్ఠించారు అన్నమాచార్యులు.

శ్రీహరిప్రియ

హరి కాంభోజి – ఆది

నిత్యపూజలివివో - నేరిచిన నోహో
ప్రత్యక్షమైనట్టి - పరమాత్మునికి

తనువే గుడియట - తలయే శిఖరమట
పెను హృదయమే - హరిపీఠమటా
కనుగొన చూపులె - ఘన దీపములట
తన లోపలి యం - తర్యామికిని

పలుకే మంత్రమట - పాదైన నాలికే
కలకలమను పిడి - ఘంటయట
నలువైన రుచులే - నైవేద్యములట
తలపులోపల నున్న - దైవమునకు

గమన చేష్టలే యం - గ రంగ గతియట
తమి గల జీవుడె - దాసుడట
అమరిన వూర్పులే - యాల వట్టములట
క్రమముతొ శ్రీవేం - కట రాయనికిని

శంకరులు శివమానసిక పూజాస్తోత్రంలోని ఈ శ్లోకంలో

ఆత్మాత్వం గిరిజామతిః పరిచరాః ప్రాణాః శరీరం గృహం
పూజాతే విషయోప భోగ రచనా నిద్రా సమాధి స్థితిః
సంచారః పదయోః ప్రదక్షిణ విధిః స్తోత్రాణి సర్వాగిరో
యద్యత్కర్మ కరోమి త త్తదఖిలం శంభోతవారాధనం'

అన్నట్లు ఈ సంకీర్తనను సంతరించారు సంకీర్తనాచార్యులు. (ఆయనే శంకరులు గదా) నా ఆత్మ నీవు, నా మతి పార్వతి, నా పంచ ప్రాణాలు పరిచారకులు. నాకేయే విషయాలయందాసక్తి కలిగినదో అవన్నీ నీకు పలుపూజలు. సమాధి స్థితిని చేరినది నేను నిద్రించినప్పుడు. నా పాదాలు భూమిని సంచరించినదంతా నీకు ప్రదక్షిణములే. నా పలికిన పలుకులన్నీ నీ స్తోత్రములే. నేనెప్పుడు యెక్కడ ఏయే కర్మలొనరిస్తే అవన్నీ నీకు నే చేసే ఆరాధనలే' అని శ్లోక తాత్పర్యం. శ్రీ శంకరులు ప్రథమా విభక్తిలో చెప్పిన శ్లోకం అన్నమాచార్యులు షష్టీకరించారు శ్రీవేంకటేశ్వరునకు అన్వయించి—

నాకు జగత్తంతా తిరువేంకటేశుడే సాక్షాత్కరిస్తున్నాడు. ఆయనకు నిత్యమైన పూజలు చేయనేర్చాను నేను. నా దేహమే శ్రీవారి ఆలయం. నా శిరము ఆ గుడి శిఖరం. నా హృదయమే శ్రీహరికి పీఠం. నా అంతర్ముఖ బహిర్ముఖ దృష్టులు 'అంతర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణు'నకు దీపములు; నా పలుకే మంత్రము- ('అన్ని మంత్రములు యిందే- ఆవహించెనూ. వెన్నతో నాకు గలిగే-వేంకటేశు మంత్రము' అన్నారు వేరొక కీర్తనలో) నా నాల్క కల కలరవాలు చేసే పిడిఘంట పెద్ద గుడి గంట నీకు- నా రసనవు షడ్రస గ్రసనం, నా తలపు నవరసవిలసనం, నా భావమంతా నిండిన స్వామికి నైవేద్యములు.

నా నడకలే ఆ దేవునకు ప్రదక్షిణాలు-నక్షుడైన నాలోని జీవుడే. పంచప్రాణాత్మకమైన జీవుడే-ఆ హరికి దాసుడు. నా ఉచ్ఛ్వాస నిశ్శ్వాస క్రియలన్నీ ఆ పంచభూతాత్మకుడైన పరమాత్మునికి వింజామరలు అని తన జీవన జీవక్రియా సర్వస్వం శ్రీవేంకటేశ్వరునకు నిత్యమానసిక పూజగా, త్రికరణ శుద్ధార్చనగా సమర్పించి శ్రీహరిని తనలో ఐక్యమొందించుకొని, అలరినారు అన్నమాచార్యులు. శ్రీ శంకరుల శ్లోకానికి ఈ సంకీర్తనకూఉన్న సామ్య సామీచీన్యాలు గమనార్హములు.

మాయామాళవగౌళ - చతురశ్ర ఏక

తందనాన ఆహి - తందనానపురె
దందనాన భళా - తందనాన

బ్రహ్మమొక్కటే పర - బ్రహ్మమొక్కటే
బ్రహ్మమొక్కటే పర - బ్రహ్మమొక్కటే

కందువగు హీనాధి - కములిందు లేవు
అందరికి శ్రీహరే - అంతరాత్మ
ఇందులో జంతుకుల - మింతా నొక్కటే
అందరికి శ్రీహరే - అంతరాత్మ

నిండార రాజు నిద్రించు - నిద్రయునొక్కటే
అండనే బంటు నిద్ర - అదియునొకటే
మెండైన బ్రాహ్మణుడు - మెట్టు భూమి యొకటే
చండాలు డుండేటి - సరి భూమి యొకటే

కడగి యేనుగుమీద - గాయు నెండొకటే
పుడమి శునకము మీద - బొలయు నెండొకటే
కడు పుణ్యులను పాప - కర్ములను సరిగావ
జడియు శ్రీవేంకటే - శ్వరు నామ మొక్కటే

అన్నమాచార్యులు అద్వైతి అన్న మాటను ఈ సంకీర్తనలోని అద్వైతతత్వం బలపరుస్తున్నది. బ్రహ్మమొక్కటే పరబ్రహ్మమొక్కటే అని ఉద్ఘాటించారు అన్నమాచార్యులు. 'ఏకంసత్-విప్రా బహుధావదంతి' అని తత్ప్రమాణం.

సృష్టిలో ఉన్న న్యూనాధికతలు, ఎక్కువతక్కువలులేని చోటు ఒక్కటే-పశుపక్షిమత్స్యాది జీవకోటికి సమత్వం సిద్ధించేది భగవత్సన్నిధిలో మాత్రమే. ఆ శ్రీహరి జగదంతరాత్ముడు గనుక జగత్తంతా ఒక్కటే.

రాజుకీ సేవకునికీ - తదితర పశుపక్ష్యాదులకూ-ఆహార నిద్రాభయమైథునాలు తుల్యాలు. ఈ విషయాన్ని గుర్తించేవారు పండితులని భగవద్గీతలో శ్రీకృష్ణ పరమాత్ముని ప్రబోధం.

"విద్యావినయ సంపన్నే బ్రాహ్మణేగవిహస్తినీ
శునిచైవశ్వపాకేచ పండితాస్సమదర్శినః" అన్నగీతావాక్యార్థమిదే.

ఏనుగు మీద గాసినా, కుక్కపైన ప్రసరించినా ఎండ ఒక్కటే. 'గర్భేష్వం భోరుహాణాంశిఖరిషుచ శితాగ్రేషుతుల్యం పతంతః' అని సూర్యశతకం. తామర బొడ్డులోనూ, పర్వతశిఖరపు వాడి అగ్రంపైనా తుల్యంగానే పడుతుంది సూర్యకాంతి.

పుణ్యులైనా పాపకర్ములైనా ఎవ్వరైనాగానీ వారికి ఐహికాముష్మిక రక్షణ నిచ్చేది, ఇవ్వగలిగినది శ్రీవారితిరునామమే, శ్రీవేంకటేశ్వరుడే బ్రహ్మం-పరబ్రహ్మం. అదీ ఇదీ ఒక్కటేఅంటూ తందనానల చిందులువేస్తూ అద్వైతాన్ని అందలమెక్కించారు అన్నమాచార్యులు.

సావిత్రి - ఆది

సకలం హేసఖి జానామి త
త్ప్రకట విలాసం - పరమందధసే

అలిక మృగమద మయ - మషీకలనో
జ్జ్వలతాం హేసఖి - జానామి
లలితం తవ ప - ల్లవిత ఘనసి ని
శ్చలతర మేఘ - శ్యామందధసే

చారుకపోల - స్థల కరాంచిత వి
చారం హేసఖి - జానామి
నారాయణ మహి - నాయక శయనం
శ్రీరమణం తవ - చిత్తేదధసే

ఘన కుచ శైలా - గ్రస్థిత విధుమణి
జననం హేసఖి - జానామి
కనదురసా వేం - కటగిరి పతే
ర్వినుత భోగసుఖ - విభవందధసే

సఖీ నాయికా సంభాషణ ఈ సంకీర్తనలోని వస్తువు. నాయికతో చెలికత్తె అంటున్న మాటలివి. ఓ సఖీ ! నాకంతా తెలుసు. నీ మనస్సు అంతా నారాయణుడే నిండి ఉన్నాడని తెలుసు. జగత్తంతా ప్రకటింపబడిన మహిమల రూపం గల వాడతడు. ఆ పరమాత్ముని ధ్యానిస్తున్నావు.

చెలీ! నీ లలాటమునందు కస్తూరి పూత శ్యామల వర్ణంలో జాజ్వల్యమానంగా ఉన్న వైనం తెలుస్తున్నది. అతి కోమలమూ, లలితమూ అయిన నీ మనస్సులో నీలమేఘశ్యాముని నిలిపినదానవుగదా! నీ మనసులో నిశ్చలత్వం వహించి ఉన్న నీల జలదశ్యాముని కాంతులే పైకి విస్తరించిన నీ నుదుట కస్తూరిపూతల నల్లనిరంగు మెరుగులు అని నా ఊహ.

సతీ ! నీవు చెక్కిట చెయిజేర్చి అలవోకగా వాలిన విషయ రహస్యంకూడా నే నెరుగుదును. శేషతల్పంపై చెక్కిట చెయిజేర్చి శయనించే శ్రీమహావిష్ణువును నీ చిత్తంలో నిలిపి ఉంచావుగదా— ఆయన ప్రభావం నీపై ప్రసరించి, క్షీర జలధి శయనుడి శయ్యా భంగిమ నీ కమరింది.

లలనా ! నీ ఘన కుచ పర్వతాలలో చంద్రకాంత మణి శిలలు ఉద్భవించిన సంగతి నేనెరిగినదానను- నీ కుచచూచుకకాఠిన్య రహస్యం నాకు తెలుసు. (విరహతాపాన్ని పోగొట్టే గుణం చంద్రకాంత మణి శిలలకుంటుందని కవి సమయం-అలంకారశాస్త్రం) మెరుస్తున్న కౌస్తుభమణి కాంతులీనుతున్న వక్షస్థలంగల శ్రీవేంకటగిరివిభుని జగద్విఖ్యాతమైన భోగ సౌఖ్యాల వైభవాన్ని (ఆ స్వామితోడి పొందుల జ్ఞాపకపు వైభవాలను) నీ మదిలో ప్రతిష్ఠించు కొన్నావు. అందువల్లనే నీయందు విరహపుదాయలు తొణకటం లేదు' అని అలమేల్మంగకు చెలికత్తెయై, రసజ్ఞ మనోజ్ఞ వచనాలు చిలికించారు అన్నమాచార్యులు. **నిన్ను భావించినయట్లు- అన్న కాంభోజిరాగ సంకీర్తనలో భావమూ ఈ సంకీర్తనలోని భావమూ సరిచూచి, తులజూచినట్లయితే అన్నమాచార్యుల భావుకతలోని పరమ** వైభవం మనకు ప్రత్యక్షాన మొనరిసుంది.

సామ — ఆది

సందెకాడ బుట్టినట్టి - చాయల పంట యెంత
చంద మాయ జూడరమ్మ - చందమామ పంట

మునుపు పాలవెల్లి - మొలచి పండిన పంట
నినుపై దేవతల - నిచ్చ పంట
గొనకొని హరి కన్ను - గొనచూపుల పంట
విను వీథి నెగడిన - వెన్నెలల పంట

వలరాజు పంపున - వలపు విత్తిన పంట
చలువ పున్నమి విర - జాజర పంట
కలిమి కామినితోడ కారు కమ్మిన పంట
మలయుచు దమలోని - మట్టి మాని పంట

విరహుల గుండెలకు - వెక్కసమైన పంట
పరగ చుక్కలరాశి - భాగ్యము పంట
అరుదుగ తూరుపుకొండ - నార బండిన పంట
యిరవై శ్రీవేంకటేశు - నింటిలోని పంట

ఆంధ్ర సాహిత్యంలో ఆధ్యాత్మికచంద్రుని ఉదయింపజేసినది ఇద్దరే. వారు అన్నమాచార్యులూ ధూర్జటి మహాకవీ. ధూర్జటి పద్యానికీ అన్నమయ్య పాటకీ ఉన్న సామ్యం మనోజ్ఞమనోహరమైనది. శ్రీకాళహస్తీశ్వర మహాత్మ్యంలో ధూర్జటి పద్యం-

ఉదయగ్రావము పానవట్టమభిషేకోదప్రవాహంబు వా
ర్ధి దరధ్వాంతము ధూప ధూమము జ్వలద్దీప ప్రభారాజి కౌ
ముది తారానివహంబు లర్చిత సుమంబులా తమోదూర సౌ
ఖ్యదమై శీతగభస్తి బింబ శివలింగం బొప్పె ప్రాచీ దిశన్

తూర్పున చంద్ర బింబమనే శివలింగం పొద్దుపొడిచింది. తూర్పుకొండ పానవట్టమైంది ఆ శివలింగానికి-సముద్ర జలమంతా రుద్రాభిషేక మొనరించిన జలరాశి. కొంచెం కొంచెంగా మిగిలి ఉన్న చీకటి అగరువత్తుల పొగయై అలరింది ఆ చంద్రుని వెన్నెలల దీప్తులు దీపములయ్యాయి. ఆకాశమంతా పరుచుకున్న నక్షత్రాలు శివార్చన చేసిన మల్లెపూవులై వెల్లివెరిసినవి. అజ్ఞానతిమిరం తొలగి జ్ఞానాంకురమై రసోదయమై జగత్తుకు బ్రహ్మానందం అనుభవమైంది. ధూర్జటి పలుకులు నమకచమక సామ్రాజ్యపట్టాభిషేక మంత్రములయ్యాయి- మార్గకవితాశైలిలో.

అన్నమాచార్యులు ఆధ్యాత్మిక శృంగార చంద్రునిపంట ఈ దేశికవితా సంకీర్తనంలో పండించారు. సంధ్యాకాలంలో పుట్టిన ఈ చందమామ పంటను చూడండి ఎన్ని కళలతో వెలుగుతున్నదో అంటూ ఆ పంట ఎంతటి పవిత్రమైనపంటయో పలుకుతున్నారు

క్షీర జలధిని మొలకెత్తి పండిన పంట అది. జ్యోతిశ్చక్రంలో గ్రహాలకు అమరులకు-అనుదినపు పంట. (చంద్రమంగళ, గజకేసరి, అనఫ, సునఫ దురుధర చంద్రాధియోగాలు చంద్రునివల్ల కలుగుతాయని జ్యోతిష శాస్త్రం) శ్రీమహావిష్ణుని కరుణాకటాక్ష వీక్షణలపంట ఆకాశంలో చల్లని వెలుగు వెల్లియల ఈ వెన్నెలపంట

మన్మథుడు పుత్తెంచగా జగత్తులో అందరి మనసులలో వలపు పంటకు విత్తనమైన వలపునారుపంట. చలువ పున్నమల-కార్తీకపౌర్ణమి రాత్రులలో కన్నెలు జాజరపాటలు పాడే పంట. లక్ష్మీదేవి తోడబుట్టి, శ్రీసతితో వామనగుంటలాడిన సిరి పంట, రసాన్వేషులకు, చిల్పిపాసులకు అతూల్పంగా ఆరంభమై అత్యున్నతంగా పెరిగే భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యముల మట్టిచెట్ల పంట ఈ చందమామ పంట

విరహిజనులకు విరహతాపం పెచ్చించే పంట. నక్షత్రముల భాగ్యమైన పంట. (చంద్రుడు ఏ నక్షత్రంలో పూర్ణుడౌతాడో ఆ నక్షత్రం పేరు ఆ మాసానికి వస్తుంది. మన పంచాంగం చాంద్రమానం. ఉదా-కృత్తికాతారలో పౌర్ణమి అయితే కార్తీకమాసం. చిత్రలో పౌర్ణమి అయితే చైత్రం ఇత్యాది గ్రహింపవలె) సక్ప్రతుగా తూర్పున పండే పున్నమి పంట (పౌర్ణమి నెలకు ఒక్కసారే వస్తుంది) శ్రీవేంకటేశ్వరుని ఆ తవారింట్లో పండి-ఆ స్వామి యింటికి అరణమై నతమైన పంట అని సాహిత్యపరంగానూ, సహస్రార కమలాలలో ఉన్న లక్ష్మీనారాయణులపై కాంతులు జల్లే నిత్య కళాసహిత నిత్యపూర్ణ చంద్రుడని శ్రీవిద్యాయోగతంత్రపరంగానూ భావం

ఈ వెన్నెలపంట పాటకు మంత్రం కూడా ఉన్నది 'ఓం హ్రీం చంద్రికే హంసాక్లీంస్వాహా' ఇది చంద్రికామంత్రం-అమృతసిద్ధికై సాధకులు వినియోగిస్తారు

భూపాలం – అది

అదివో అల్లదివో - హరి వాసము
పదివేలశేషుల - పడగలమయము

అదె వేంకటాచల - మఖిలోన్నతము
అదివో బ్రహ్మాదుల - కపురూపము
అదివో నిత్యనివాస - మఖిలమునులకు
అదె చూడుడదె మ్రొక్కు - డానందమయము

చెంగట నల్లదివో - శేషాచలము
నింగినున్న దేవతల - నిజవాసము
ముంగిట నల్లదివో - మూలనున్న ధనము
బంగారు శిఖరాల - బహు బ్రహ్మమయము

కైవల్యపదము వేం - కటనగమదివో
శ్రీవేంకటపతికి - సిరులయినది
భావింప సకల సం - పద రూపమదివో
పావనములకెల్ల - పావనమయము

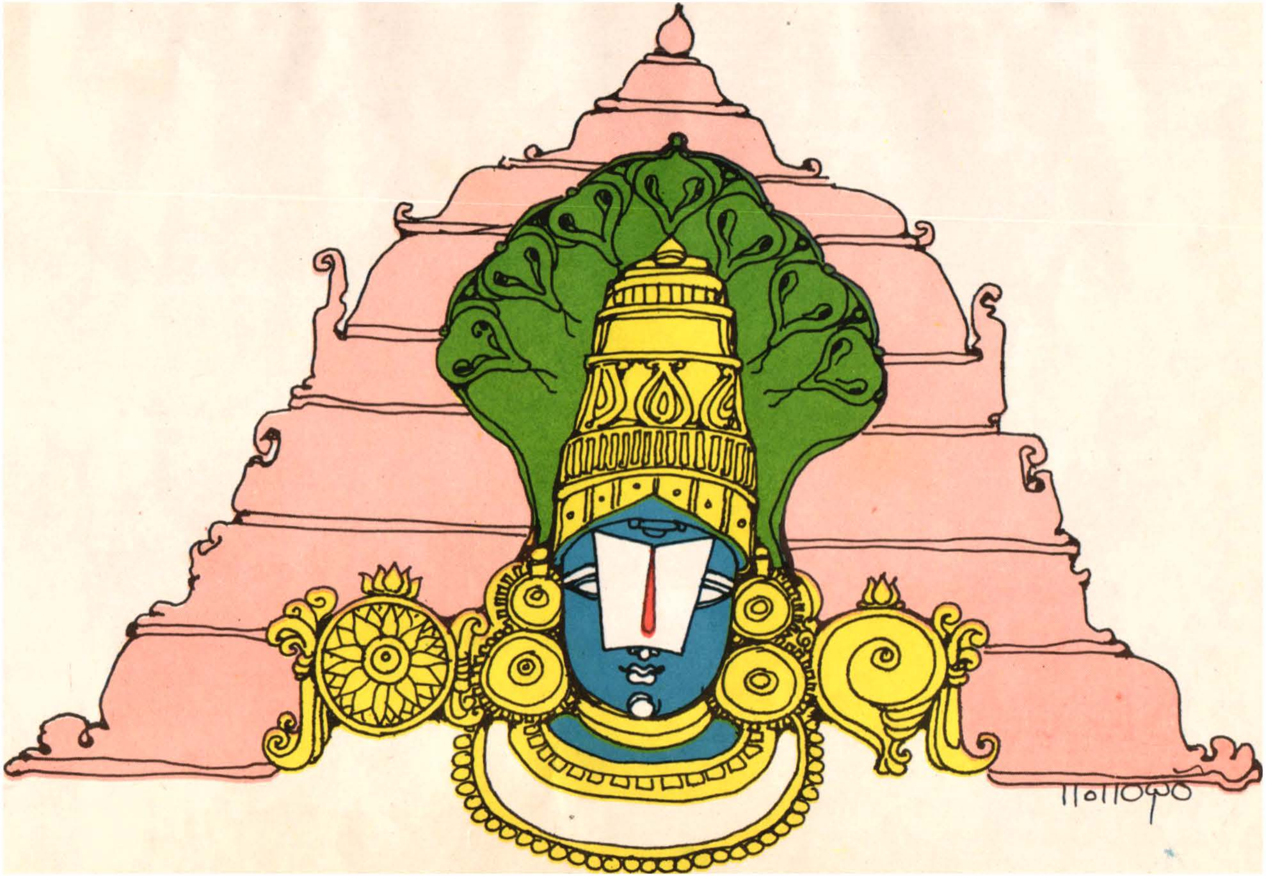

అన్నమాచార్యులు శ్రీవేంకటగిరిని పొడగని, భక్తిపారవశ్యంతో, భావ పారమ్యంతో పలికిన పదమిది. శ్రీ వేంకటగిరి వైకుంఠంగా, ఏడుకొండల నిమ్నోన్నత శిఖరాలు అనంతుని మణిఫణాళిగా గోచరించాయి ఆ పరమభాగవతునికి.

అత్యున్నతమైన వేంకటాచలము, బ్రహ్మాదులకు సైతం అపురూపమై, అలవి కానిది. మునులందరికీ నెలవు ఇది. ఈ శేషాచలమే దేవతలందరికీ నివాసస్థలం. ముందరే ఉన్నది ఈ కొండపైన తిరుమందిరంలో దాగిన పెన్నిధి ఈ వేంకటగిరి బంగారు శిఖరాలు పలుబ్రహ్మల శిలాకారాలు. ఐశ్వర్యమంతా క్రోడించి, ప్రోదిచేసి ముద్దయై, శ్రీ వేంకటేశ్వరునికి, శ్రీనివాసునికి నివాసమైన శ్రీనివాసమిది. పరమపావనమైనది. పావనకరమైనది. ఇదే కైవల్యపదం. దర్శించండి— సాష్టాంగ దండప్రణామాలు ఆచరించండి అని భక్త సక్త ప్రపంచానికి ఈ ఉద్గాత సంగీత సందేశం సంకీర్తనగా సంతరించారు సంకీర్తనాచార్యులు.

'వేం కటతీతి వేంకటః'- 'వేం' పాపాన్ని, 'కటతి'- త్రుంచేది అని వేంకట శబ్దార్థం. పాపనాశనం చేసే ఈశ్వరుడు శ్రీవేంకటేశ్వరుడు. శ్రీ వేంకటేశ్వర స్మరణ దర్శనాదులచే నరులు దురితదూరులౌతారు.

'యస్య స్మరణ మాత్రేణ జన్మ సంసార బంధనాత్
విముచ్యతే జగ స్తస్మై విష్ణవే ప్రభవిష్ణవే
ఓం నమోవిష్ణవే ప్రభవిష్ణవే' అని విష్ణు సహస్ర నామస్తోత్రం. ఎవ్వని స్మరించినంతమాత్రాన జన్మ సంసారాదిబంధాల నుండి విముక్తి లభిస్తుందో అట్టి విష్ణునికి, తనకుతానై ఆవిర్భవించే స్వయంభవిష్ణునికి ప్రణవపూర్వక నమస్కారం' అని భావం. శ్రీ మహావిష్ణువే శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు.

సావేరి - ఆది

ఎవ్వరెవ్వరి వాడో - యీ జీవుడు
ఎవ్వరికి నేమౌనో - యీ జీవుడు

ఎందరికి గొడుకుగా - డీజీవుడు వెనక
కెందరికి దోబుట్ట - డీ జీవుడు
ఎందరిని భ్రమయించ - డీ జీవుడు, దుఃఖ
మెందరికి గావింప - డీ జీవుడు

ఎక్కడెక్కడ దిరుగ - డీ జీవుడు, వెనక
కెక్కడో తన జన్మ - మీజీవుడు
ఎక్కడి చుట్టము తనకు - నీ జీవుడు, ఎప్పు
డెక్కడికి నేగునో - యీ జీవుడు

ఎన్నడును జేటులే - నీజీవుడు, వెనక
కెన్ని తనువులు మోవ - డీ జీవుడు
ఎన్నగల తిరువేంక - టేశు మాయలదగిలి
యెన్ని పదవుల బొంద - డీజీవుడు

అన్నమాచార్యుల తత్వచింతనాతత్వానికి తార్కాణం ఈ సంకీర్తన. ఈ జీవుడు ఎవరివాడు? ఎవరికి ఏమౌతాడు? ప్రాణం ఉన్నంతవరకూ ఎందరికో ఎన్నో అయ్యే జీవుడు మరణించగానే ఇక ఎవరికీ ఏమీ కాడు.

ఎన్నో ముందటి జన్మలలో ఎందరికో కొడుకయ్యాడు. ఇంకెందరికో తోడ బుట్టినవాడు. ఎందరినో తన బాంధవ్యంచేత భ్రమింపజేశాడు ఈ జీవుడు. విగత జీవుడై ఈ జీవుడు తనవారైనవారందరికీ దుఃఖం కలిగించాడు.

ఈ జీవుడు ఆధారహీనుడై, ఆత్మాకారుడై అనేక లోకాలలో ఉనికి వెతుక్కుంటూ తిరిగినవాడు. తన జన్మ ఎక్కడో ఎఱుగనివాడు. తనకు తెలియకే ఎన్నో జన్మలెత్తినవాడు. తానున్న దేహానికికూడా చుట్టముకాడు ఈ జీవుడు. ఆ శరీరం శైథిల్యంచెంది నశించగానే ఈ జీవుడి జగద్యానం మళ్ళీ ఆరంభం.

ఈ జీవుడు నాశనం లేనివాడు. నశించేది శరీరమేకాని ఆత్మకాదని భగవద్గీతా వాక్యం.

'నైనం ఛిందంతి శస్త్రాణి నైనం దహతి పావకః
నచైవం క్లేదయంత్యాపో. నశోషయతి మారుతః' ఈ జీవుడు ఆత్మాకారుడు. 'ఆత్మను శస్త్రం ఛేదించలేదు. అగ్ని దహించలేదు. నీరు తడి గావించలేదు. గాలి ఎండించలేదు'. ఇలాగ ఎన్నో జన్మలు ఎత్తుతూ, మరణించుతూ చర్వితచర్వణుడౌతాడు. ఈ జీవుని అవస్థావిశేషమంతా ఈ తిరువేంకటేశ్వరుని మాయ. ఆ స్వామి సంకల్పంచేత ఇదంతా ఇలా జరుగుతున్నది. ఆ శ్రీస్వామి కృప ఉంటేచాలు, ఈ జీవుడు ఎన్నో పదవులు- నిర్జరత్వం, అమరత్వం, బ్రహ్మసాయుజ్యం- అన్నీ పొందగలుగుతాడు. జీవుని పారమ్య తారమ్యాలు శ్రీరమ్యుని దయాధీనాలు అని రమ్యమైన తత్వసంకీర్తన సాగించారు సంకీర్తనాచార్యులు.

కర్ణాటక బేహాగ్ - ఝంప

పసిడి యక్షంతలివె - పట్టరో వేగమే రారో
దెపల బేరటాండ్లు - దేవుని పెండ్లికిని

శ్రీవేంకటేశ్వరునికి - శ్రీమహాలక్ష్మికిని
దైవికపు బెండ్లి ముహూ - ర్తము నేడు
కావించి భేరులు మ్రోసె - గరుడ ధ్వజంబెక్కె
దేవతలు రారో - దేవుని పెండ్లికిని

కందర్ప జనకునికి - గమలాదేవికి బెండ్లి
పందిరి లోపల - దలబాలు నేడు
గందమూ విడె మిచ్చేరు - కలువడాలు గట్టిరి
అందుక మునులు రారో - హరి పెండ్లికిని

ఇదె శ్రీవేంకటపతి - కలమేలు మంగకును
మొదలి తిరునాళ్ళకు - మొక్కేమునేడు
యెదుట నేగేరు వీరె - యిచ్చేరు వరములివె
కదలిరారో వరుష - ఘనుల పెండ్లికిని

శ్రీ వేంకటేశ్వరుని కళ్యాణానికి ముహూర్తం నిశ్చయమైంది. నేడే సుముహూర్తం. (నేడే కళ్యాణ ముహూర్తం అన్న మాటలో నిత్య కళ్యాణం ఆ స్వామికి అన్న ధ్వని) వధూవరులు అలమేల్మంగా శ్రీవేంకటేశ్వరులు. పెండ్లి పిలుపుల పురస్సరంగా పదకవితా పితామహుని శ్రీవేంకటేశ్వర కళ్యాణోత్సవాహ్వాన శుభలేఖార్థం ఈ సంకీర్తన. పెండ్లిపిలుపు-ఆహ్వానం దిక్పాలకుల పురంధ్రులకు-దెనల పేరంటాండ్లకు-అష్టదిక్కులా ఉన్న ముత్తైదువలకు ముచ్చటైన పిలుపు.

కళ్యాణముహూర్త సూచనగా భేరులు మ్రోగాయి. మంగళతూర్య ఘోషలు సాగాయి. వేద మంత్రాలు చెలరేగాయి. గరుడ ధ్వజం—టెక్కెపు కంబం—ధ్వజస్తంభం ఎక్కి రెపరెపలాడింది- దిక్పాలకులూ, నతులూ, దేవతలూ, దేవేరులూ అందరూ సువర్ణాక్షతలు జల్లవలె. రారండి-

మన్మధుని కన్నతండ్రికి, మా లావణ్యవతికి ఉద్వాహం- పందిరిలోపల-శ్రీవేంకటేశ్వరుని కళ్యాణమందిరంలో- తలంబ్రాలుపోసే వేడుకవేళయిది. కలువడాలు కట్టడమైనది. ఆహూతులందరికీ చందన తాంబూల సత్కారం. మదర్పిత చందన తాంబూలాది సత్కారాలు స్వీకరించమని సంకీర్తనాచార్యుల పిలుపు మునులందరికీ.

అదిగో అలమేల్మంగా శ్రీవేంకటేశ్వరులు. కళ్యాణానంతరం ఊరేగుచున్నారు. ఈ ప్రథమోత్సవానికై మ్రొక్కుతున్నాము మేమంతా- కళ్యాణపు వేడుకలలో అంతర్భాగంగా కోరినవారికి కోరినవెల్లా కొసరి కొసరి—వరదానమిస్తున్నారు జగజ్జననీ జనకులు. చేతనా చేతనమైన జగత్సర్వమూ ఈ జగత్కల్యాణాన్ని దర్శించ కదలిరమ్మనీ, అలమేల్మంగా శ్రీవేంకటేశ్వరుల కృపనుపొంది, ధన్యులై, అభీష్టప్రాప్తి జెందమనీ పెండ్లిపెద్ద, జగత్కల్యాణ కార్యకర్త, సంకీర్తనాచార్యులు, పదకవితాపితామహుడు, ఆంధ్రవేదద్రష్ట అన్నమాచార్యులు ఉల్లేఖింపజేసిన శుభలేఖ వివరం. శ్రీవారి కల్యాణ దర్శనప్రాప్తి ఈ శుభలేఖ అందినవారందరికీ సిద్ధించుగాక!

నాటకురంజి - రూపకం

కాసరటే పెంచరటే - కటకటా బిడ్డలను
నేనూ మీ .లెనే కంటి - నెయ్యమైన బిడ్డని

బాయట పారేసిన - పాలు వెన్నలను
చేయి పెట్టకుందురా - చిన్న బిడ్డలు
మీయిండ్ల జతనాలు - మీరు చేసికొనక
పాయక దూరేరేల - ప్రతిలేని బిడ్డని

మూసిన కాగు.నే యీ - ముంగిట పెరుగులూ
ఆసపడకుందురా - ఆడే బిడ్డలు
ఓసరించి మోసపోక - ఉండలేక మీరు
చేసేరింతేసి దూరు - చెప్పరాని బిడ్డని

చొక్కమైన కొప్పెరల - జున్నులూ చన్నులూ
చిక్కిన విడుతురా - చిన్నిబిడ్డలు
మిక్కిలి పూజలు చేసి - మెప్పించ తగదా
యెక్కువైన తిరువేంక - టేశుడైన బిడ్డని

మాతృవాత్సల్యం మహనీయమైంది. తమ పిల్లల అల్లరి చేష్టలను తల్లులు సమర్థిస్తూ ఉంటారు. తమ ముద్దు బిడ్డలపై నేరాలు ఎవరు చెప్పినా విని భరించలేరు. ఆ శిశు వ్యామోహ వివశయైన తల్లి సమర్థింపు, ఆ సమర్థింపులో సహజత్వం సర్వత్రా చక్కిలిగింతలు పెట్టే సంకీర్తనమిది. గోపికలన్నారు యశోదతో—

ఓయమ్మ నీ కుమారుడు
మా యిండ్లను పాలు పెరుగు మననీదమ్మా
పోయెద మెచ్చటికైనను
మాయన్నల సురభులాన మంజులవాణీ !

యశోద అంటున్నది శ్రీకృష్ణుని దుండగాల గూర్చి విన్నవించవచ్చిన గోపస్త్రీలతో- అమ్మల్లారా ఈ చిన్ని శిశువుపై యిన్ని నేరాలు చెప్తున్నారు. మీరు బిడ్డలను కనలేదా-పెంచలేదా ? ఏమి చోద్యం! చిన్నపిల్లలు అల్లరి చెయ్యరా ? నేనూ మీ వలెనే కన్నాను ఈ ముద్దుల ముత్యాన్ని.

పాలు వెన్నలు బయట పదేస్తే చిన్నపిల్లలు చేతులుపెట్టకుండా ఉంటారా ? మీ యింట్లో ఏర్పాట్లు మీరు సరిగా చేసుకొనడంమాని అద్వితీయుడైన మా కృష్ణుని దుయ్యబడతారెందుకు ?

మూసిన ముంతల్లో పెరుగు ముంగిట - ముందర సాక్షాత్కరిస్తే ఆటలాడే పిల్లలకు ఆశ ఉండదా ? మీకు ఇలా అల్లరి చేయించుకోవడం అభిమతం. కావాలని కృష్ణుని అల్లరికి మీరే యేర్పాట్లు చేసి, అల్లరి-అల్లరి- అని అల్లరి చేస్తున్నారు అనిర్వచనీయుడైన నా చిన్నికృష్ణుని.

(చవులూరించే) గిన్నెలలో జున్నులూ, మాత్పమూర్తుల చిక్కనై చక్కనైన రవికెలలో చన్నులూ చేతిక్కితే విడిచిపెట్టగలరా చిన్న పాపలు ? శ్రీవేంకటేశ్వరుడు తానే అయిన బిడ్డని మిక్కుటమైన పూజలు చేసి చొక్కింపజేయాలిగాని, నేరాలు చెప్పటమా ఆచరణీయం ? అంటున్న యశోదమ్మచేత మాతృత్వ మోహ వాత్సల్యాల నుండి జగన్నేతృత్వ జిజ్ఞాసగల తత్వవేత్త భావానికి తనపలుకులచే హనుమత్సముద్ర లంఘనం చమత్కారంగా చేయించారు సంకీర్తనాచార్యులు.

మధ్యమావతి - మిశ్రచాపు

వాడల వాడలవెంట - వాడెవో
నీడనుండి చీరలమ్మే - నేత బేహారి

పంచ భూతములనెడి - పలువన్నెనూలు
చంచలపు గంజితోడ - చరినేసి
కొంచెపు కండెల నూలి - గుణములనేసి
మంచి మంచి చీరలమ్మే - మారుబేహారి

మట మాయముల దన - మగువ పసిడినీరు
చిటిపొటి యలుకల - జిలికించగా
కుటిలంపు జేతలు - కుచ్చులుగా గట్టి
పటవాళి చీరలమ్మే - బలుబేహారి

మచ్చికజీవుల పెద్ద - మైల సంతలలోన
వెచ్చపు కర్మధనము - విలువచేసి
పచ్చడాలుగ గుట్టి - బలువేంకటపతి
యిచ్చకొలదుల నమ్మే - యింటిబేహారి

తెనాలి రామకృష్ణుని 'దశావతారములంటద' వంటిది ఈ సంకీర్తనలోని ప్రతి వస్తూ వమాలంకారం:-

శ్రీవేంకటేశ్వరుడీ కీర్తనలో నేత బేహారి - బట్టలునేసి, కుట్టి అమ్మే వ్యాపారి అయ్యాడు. వాదల వాదల వెంట - జగత్తంతా - నీదనుండి - తనమాయాఛాయలో తానుండి - మాయ అనే నీదలో ఉండి - చీరలమ్ముతున్నాడు

పంచభూతాలనే పంచరంగులు నూలును - చాంచల్యమనే గంజిపెట్టి పడుగూ, అరిషడ్వర్గపు గుణాలతో పేకా - నిలువూ అడ్డమూ - నేసి మంచిమంచి చీరలమ్ముతున్నాడు. వింత వింత శరీరాలను విక్రయిస్తున్నాడు జీవులకు.

ఆచీరలకు బంగారు జరీ పోగులకుచ్చులు ఏర్పడ్డాయట ఏమిటివి? కడు మాయగత్తె అయిన ఆయన ఇల్లాలు లక్ష్మీదేవి తన కోపపు కంటినీరు చిలికిస్తే ఆ పసిడిమగువ కన్నీళ్ళు బంగారు పోగులైనాయట. వాటితో కుటిలపు పనులు కుచ్చులుగా కుట్టి అమ్ముతున్నాట్ట జీవులకు ఆ మాయావ్యాపారి.

తనకు సహజమైన తన సృష్టిస్థితి క్రియానైపుణ్యంచేత నిర్వహించబడుతున్న జీవుల జననమరణాల అమ్మకపు కొనుగోళ్ళ అపవిత్రమైన సంతలలో - వారివారి కర్మ డబ్బుగా విలువగట్టి, వారివారి కర్మానుసారం వారికి అర్హమైన జన్మలు అనే ఉడుపులుకుట్టి యింటింటా దిరిగి అమ్ముతున్నాడట శ్రీవేంకటపతి రూపుదాల్చిన ఆమాయనేతల చేతలవాడు. ఆయన యిచ్చకొలంది, సంకల్పం మేరకు జీవుల జనన మరణ పునర్జనన పునర్మరణా లేర్పడు తున్నవని ధ్వని - ఈ 'అంగడి అమ్మకాల' ప్రయోగం కవిబ్రహ్మ తిక్కన సోమయాజులు కూడా కావించారు.

ప్రణమదవన విద్యా ప్రౌఢ సంరూఢ కాంతి

ప్రణుత చరణ పద్మా! పద్మజా దిత్యనత్పో

షణ చతురదయా విస్ఫారితాలోక లోకా

పణనిపుణ జనాంచద్భక్తి విక్రీతమూర్తీ! —

ప్రపంచమనే అంగడిలో నేర్పరులైన వారి భక్తి అనే సొమ్మునకు అమ్ముడు పోయిన స్వరూప స్వభావముగలవాడా! అని హరిహరాకార పరబ్రహ్మానికి సంబోధన. సూక్ష్మోక్తి కవిబ్రహ్మది. విశదోక్తి పదకవితాబ్రహ్మది.

వకుళాభరణం - రూపకం

మేదిని జీవులగావ - మేలుకోవయ్యా
నీదయే మాకెల్ల రక్ష - నిద్ర మేలుకోవయ్యా

తగు గోపికల కన్ను - దామరలు వికసించె
మిగుల సూర్యనేత్రుడ - మేలుకోవయ్యా
తెగువ రాక్షసులనే - తిమిరము విరియగా
నెగడిన పరంజ్యోతి - నిద్ర మేలుకోవయ్యా

ఘనదురితపు నల్ల - గలువలు వికసించె
మినుకు శశివర్ణుడ - మేలుకోవయ్యా
పనివడి వేదాలనే - పక్షులెల్లా బలుకగ
జనక యాశ్రిత పారి - జాత మేలుకోవయ్యా

వరలక్ష్మి కుచచక్ర - వాకము లొండొంటిరాయ
మెరయు దోషరహిత - మేలుకోవయ్యా
పొరసి నీవు నిత్య - భోగములు భోగించ
నిరతి శ్రీవేంకటేశ - నేడు మేలుకోవయ్యా

జీవులందరికీ రక్షకుడు శ్రీమహావిష్ణువు ఆయనే శ్రీవేంకటేశ్వరుడు. ఆస్వామికి నిద్రమేల్కొలుపు సంకీర్తనలో ఆధ్యాత్మ శృంగారాల కలగలుపు.

మేలుకోవయ్యా! నీ దయ మాత్రమే మాకు రక్ష-

'వనమాలీగదీశార్ఙ్గీ శంఖీ చక్రీ చ నందకీ

శ్రీమన్నారాయణో విష్ణుః వాసుదేవోభిరక్షతు' అని విష్ణు సహస్రనామ స్తోత్రంలో సంపుటి. జీవులందరినీ రక్షించవలె. మేలుకో.

గోపికల నయన పద్మాలు మిక్కిలి వికసించాయి. సూర్యనేత్రుడవు నీవు-మేలుకోవయ్యా! రాక్షసులనే చీకటిచే పలాయనం చిత్తగింపజేసే పరంజ్యోతివి నీవు-మేలుకోవయ్యా!

పనిగొన్న వేదాలనే పక్షులు పలుకగా, ఘనమూ, దురితమూ అనే వేదగాన తాళవేగ విశేషములు నల్లకలువలై (అలమేల్మంగ కన్నుగలువలై వికసించినవి అని ఊహ్యం. మరొక అర్థం చెప్ప వీలుకాదు.)వికసించినవి-ఘనం-జట-వనస- ఇవి వేద పాఠ ప్రయోగ విశేషాలు. అతివిలంబితం - విలంబితం, మధ్యమం - దురితం, అతి దురితం- ఇవి గానకళలో తాళానికి సంబంధించిన గతిభేదవిశేషాలు. మినుకు శశి వర్ణుడు- అన్నప్పుడు సహస్రారకమలంపైనున్న అమృతబిందునిష్యందియైన చంద్రుడని సూచన- జగజ్జననా! యాశ్రితులపాలి కల్పవృక్షమా! మేలుకోవయ్యా.

శ్రీ వరలక్ష్మి కుచములు చక్రవాకములై ఒండొంటితో రాచుకొంటున్నవి. పరస్పరం మీరుభయులూ సములుగనుక అసమతాది దోషాలేవీ లేవు. (సాముద్రిక శాస్త్రప్రకారం) నేనొనరించే నిత్య భోగ నిత్యపూజలు నిరతిశయ విధిగా స్వీకరించ సమయమైనది. మేలుకోవయ్యా అని నిత్యజాగ్రుతుడైన నిత్యునికి అనునిత్యజాగృతీ నిత్యసంకీర్తనను ఘనజటావననలం- దురితకాలపు దువాళులతో వెలయించారు అన్నమాచార్యులు.

మోహన - ఆది

సత్యభామ సర - సపు నగవు
నిత్యము హరిమది - నేనెలవాయ

రుకుమిణిదేవికి - రూపయవ్వనికి
సకల విభవముల - సౌమ్యతలు
చికురాంబరమున - చెదరిన యలకలు
వికచాబ్జ ముఖములు - వేయివేలాయె

తొడవుల శ్రీసతి - తొలుమెరుగులకీ
నడపుల మురిపెపు - నగుమోము
తడయక వారిధి - ద్రచ్చినహరికీ
బడలిక బాపను - పరమంబాయె

అనుదినమును నీ - యలమేలుమంగ
కనుగవ జంకెన - గర్వములు
దినదినములు నల - తిరువేంకటపతి
చనవుల సొబగుల - సంపదలాయె

లక్ష్మీ సహస్రనామస్తోత్రంలో, లక్ష్మీ అష్టోత్తర స్తోత్రంలో పేర్కొనబడ్డ విషయం శ్రీ మహాలక్ష్మీ శ్రీ విష్ణు హృదయవాసిని అని. అందుకు ప్రమాణాలు కొల్లలు: లక్ష్మీ సహస్రనామ ధ్యాన శ్లోకమిది.

సర్వజ్ఞాం సర్వ జననీం విష్ణు వక్షస్థలాలయాం
దయాళుమనిశంధ్యాయేత్సుఖసిద్ధి స్వరూపిణీం

లక్ష్మీ అష్టోత్తరంలోని వందన శ్లోకమిది.

మాతర్నమామి కమలే కమలాయతాక్షి
శ్రీ విష్ణు హృత్కమలవాసిని విశ్వమాతః
క్షీరోదజే కమల కోమలగర్భ గౌరీ
లక్ష్మీ ప్రసీద సతతం నమతాం శరణ్యే ।

శ్రీమహాలక్ష్మీ త్రిగుణాకారయై రుక్మిణీ సత్యభామలు తానేఅయి, అలమేల్మంగా కృతియై అలరినది. శ్రీవేంకటేశ్వరుడే శ్రీకృష్ణుడు. 'రుక్మిణీ సత్యభామాభ్యాం తదిదం కృష్ణమాశ్రయే' అని విష్ణు సహస్రనామ స్తోత్రపీఠిక తిరుమలపైన శ్రీవేంకటేశ్వరుడొక్కడే ఉన్నప్పటికీ పూర్వాశ్రమపు పురంధ్రులు రుక్మిణీ సత్యభామల సొబగుల సరవులకు ఆయన యెద నిలయమైనది. సత్యభామాదేవి సరసపు సెలవి నవ్వు స్వామి మనస్సులో హత్తుకొని నిత్యనూతనంగా విరాజిల్లుతున్నది.

రుక్మిణీదేవికి-నిత్య యౌవనరూప సౌందర్య వైభవ సర్వస్వస్నిగ్ధతతో వికసించిన ఆమె ముఖ కమలం, చెదరిన ఆమె తురుములోని అలకలలో దోబూచు లాడుతున్నందున తద్వదన కమలపునః పునర్దర్శనంవల్ల దశ గుణిత శత సహస్ర కమలోదయం స్వామి అలరింపుకై కలిగినదట.

లక్ష్మీదేవి మేని ఆభరణాల సొబగులను పొందిన ముచ్చటైన స్మిత ముఖం-క్షీరసాగరమధనంచేసి, కూర్మమై మందరగిరిని మోచిన హరికి కలిగిన అలసటను పోగొట్టి సేదదీర్చే అమృతౌషధం అయినది-అమృత సహోదరి నగుమోము అమృత మధనునికి అలసట తీర్చే అమృతౌషధం అయినది. అనునిత్యం ఈ అలమేలుమంగ కను బొమ వింటి వంపుల అతిశయం (సత్యభామగా, రుక్మిణిగా, శ్రీలక్ష్మిగా స్వామికి అలర్పింపులొనర్చి తానలరినందున గల్గిన అతిశయంవల్ల ఆమె కనుబొమలు పైకి లేచినవి అని చమత్కారం) శ్రీవేంకటపతికి దినదినపు చనవుల సొబగుల సంపద లైనవి అని అన్నమాచార్యులు రుక్మిణీ సత్యభామా శ్రీమహాలక్ష్మీ అలమేల్మంగలకూ శ్రీకృష్ణ శ్రీవిష్ణు శ్రీవేంకటేశ్వరులకూ అభేదం పాటించి మాలాదీపకాలంకార సువర్ణ సుమమాలా సంకీర్తనం స్వామికీ, స్వామి దేవేరులకూ, సాతార చంద్ర దశ శత సహస్రంగా సమర్పించారు.

మధ్యమావతి - ఖండ ఏక

రాజీవ నేత్రాయ - రాఘవాయ నమో
సౌజన్య నిలయాయ - జానకీశాయ

దశరథతనూ జాయ - తాటకదమనాయ
కుశిక సంభవయజ్ఞ - గోపనాయ
పశుపతి మహాధను - ర్భంజనాయ నమో
విశద భార్గవరామ - విజయకరణాయ

భరితధర్మాయ శూ - ర్పణఖాంగ హరణాయ
ఖరదూషణాదిరి పు - ఖండనాయ
తరణి సంభవసైన్య - దక్షకాయనమో
నిరుపమ మహావారి - నిధిబంధనాయ

హతరావణాయ సం - యమినాధవరదాయ
అతులితా యోధ్యాపు - రాధిపాయ
హితకర శ్రీవేంక - టేశ్వరాయ నమో
వితత వావిలిపాటి - వీరరామాయ

ఋగ్వేదంలోని రుద్రాధ్యాయంలో నమక చమక మంత్రాలున్నాయి. 'ఓం నమో భగవతేరుద్రాయ। నమస్తే రుద్రమన్యవ ఉతోత ఇషవేనమః నదుస్తే అస్తుధ న్వనే బాహుభ్యాముతతేనమః' మంత్రాలతో నమకపాఠం మొదలౌతుంది. 'నమో భవాయచరుద్రాయచ నమశ్శర్వాయచ పశుపతయేచ- 'నమోజ్యేష్ఠాయచ కనిష్ఠాయచ- నమో దుందుభ్యాయచాహనన్యాయచ- నమస్సోమాయచ రుద్రాయచ నమస్తామ్రాయచా రుణాయచ' ఇత్యాది మంత్రాలతో రుద్రునికి, శివునికి నమస్కారం అర్పిస్తూ జలా ద్యభిషేక సమర్పణ చేయటంవల్ల గృహస్థులకు సర్వాభీష్టసిద్ధి, సర్వాఘశుద్ధి లభిస్తుం దని వైదికమతరీత్యా సాయణాదిభాష్యకారుల ఉవాచ.

అన్నమాచార్యుల ఈ సంకీర్తనం నమకమంత్రానుసారమే అనడం సాహసం కాదని నా విన్నపం. రుద్రనమకంవలె ఈ కీర్తనకూడా చతుర్థీ విభక్తిలో సాగింది. రుద్రునికి బదులుగా శ్రీ రాముడు- శ్రీ వేంకటేశ్వరుని పూర్వావతార స్వరూపుడు- నెలకొన్నాడు. శ్రీ రామ గుణవిశేషాలు రుద్రగుణవిశేషణలయ్యాయి. రుద్రుని ధన్విగా నుతించినది ఋగ్వేదం. శ్రీ రాముని ధన్విగా, శివధనుర్భంజకమహామన్విగా నుతించినది అన్నమాచార్యుల ఆంధ్రవేదం.

సంకీర్తనాతాత్పర్యం ఇది- రాజీవనేత్రుని, రాఘవుని, సౌజన్యనిలయుని, జానకీ వల్లభుని కొరకై నమస్కారం. దశరథుని పుత్రుని కొరకు, తాటక దమను నకై, కౌశిక యాగాన్ని రక్షించినవానికై, ఈశ్వరుని విల్లు విరిచినవానికై, పరశు రాముని జయించినవానికై, ఈ నమస్కారం.

ధర్మాన్ని భరించినవానికై, శూర్పణఖ ముక్కు చెవులు ఎత్తుకొనిపోయిన వానికై, ఖరదూషణాదులైన రాక్షసులను ముక్కలు చేసినవానికై, కోతులసైన్యాన్ని సమర్థంగా నిర్వహించినవానికై, మహాసముద్రాన్ని నిరుపమానమైన విధంగా బంధిం చినవానికై ఈ నమస్కారం.

రావణుని వధించినవానికై, మునులెల్లరకూ వరములిచ్చినవానికై, అసమాన మైన అయోధ్యానగరాధిపతికై, జగత్తంతటికీ హితమొనర్చే శ్రీ వేంకటేశ్వరునకై శ్రీ వేంకటేశ్వరుని రూపాంతరమైన వావిలిపాటి వీరరామునకై ఈ నమస్కారం. 'నమోరుద్రేభ్యోయే పృథివ్యాం' అనే బదులు 'నమోరామేభ్యో' అని దిగ్దేవతా నమ స్కార మంత్రం సమర్పించటమే మిగిల్చారు అన్నమాచార్యులు ఈ ఆంధ్రవేద వీరశ్రీరామ నమక సంకీర్తనలో.

అమృతవర్షిణి - ఆది

అన్ని మంత్రములు యిందే - ఆవహించెను
వెన్నతో నాకు గలిగే - వేంకటేశు మంత్రము

నారదుడు జపియించె - నారాయణ మంత్రము
చేరె ప్రహ్లాదుడు నార - సింహ మంత్రము
కోరి విభీషణుడు చే - కొనె రామ మంత్రము
వేరె నాకు గలిగే - వేంకటేశు మంత్రము

రంగగు వాసుదేవ మం - త్రము ధ్రువుడు జపియించె
అంగవించె కృష్ణ మంత్ర - మర్జునుడు
ముంగిట విష్ణు మంత్రము - మొగి శుకుడు పఠించె
వింగడమై నాకు నబ్బె - వేంకటేశు మంత్రము

ఇన్ని మంత్రములకెల్ల - యిందిరానాధుడే గుఱి
పన్నిన దిదియే పర - బ్రహ్మ మంత్రము
నన్నుగావ గలిగెబో - నాకు గురుడీయగాను
వెన్నెల వంటిది శ్రీ - వేంకటేశు మంత్రము

అన్నమాచార్యుల అనుభవ వైభవమిది. అందరు దేవతలూ శ్రీవేంకటేశ్వరునందే నెలకొన్నారు. అన్ని మంత్రాలూ శ్రీవేంకటేశ మంత్రంలోనే ఆవహించిఉన్న ఈ శ్రీవేంకటేశ మంత్రం అన్నమయ్యకు వెన్నతో కలిగిందట ! ధన్యులైన ఆచార్యుల తల్లిదండ్రులు ఉగ్గుతో నిగ్గుదేర్చి పట్టించినదీ మంత్రమే

నారదులు నారాయణ మంత్రాన్ని జపిస్తూఉంటారు.'ఓం నమో నారాయణాయ' అని నారాయణాష్టాక్షరి. 'నారాయణాయ విద్మహే వాసుదేవాయ ధీమహి తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్' అని నారాయణ గాయత్రి. ప్రహ్లాద భక్తాగ్రేసరుడు నారసింహ మంత్రాన్ని చేరినాడు. 'ఓం శ్రీమద్దివ్య నృసింహాయ' అన్న మంత్రంలో బీజాక్షర జపరూపం నృసింహమంత్రం- ఓం వజ్రనఖాయ విద్మహే తీక్ష్ణ దంష్ట్రాయ ధీమహి, తన్నో నారసింగంహః ప్రచోదయాత్- ఇది నృసింహ గాయత్రి 'శ్రీరామశ్శరణంమమ' ఇది శ్రీరామ రక్షా మంత్రం. విభీషణుడు చేసిన శ్రీరామ శరణాగతి మంత్ర మిదే. ధ్రువుడు జపించిన వాసుదేవమంత్ర గాయత్రి— 'ఓం వాసుదేవాయ విద్మహే మహాహంసాయ ధీమహి తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్'— అర్జునుడు ఆశ్రయించినది కృష్ణ మంత్రం— ఓం క్లీం కృష్ణాయ గోపీజన వల్లభాయ నమస్స్వాహా!' 'ఓం వాసుదేవాయ విద్మహే దేవకీసుతాయ ధీమహి తన్నః కృష్ణః ప్రచోదయాత్' అని కృష్ణ గాయత్రీ మంత్రం. ధ్రువుడు సాధించినది విష్ణు మంత్రము. పైన చెప్పిన మంత్రాలన్నీ విష్ణు మంత్రాలే. ఆ విష్ణు మంత్రాలన్నిటికీ లక్ష్యం శ్రీమహావిష్ణువే. ఇదే పరబ్రహ్మ మంత్రం- (ఆనంద పరంబ్రహ్మేతి యోనిః-విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రం) ఇందరిని యిన్ని విష్ణు మంత్రాలు రక్షించినవి నన్ను రక్షించడానికే ఏర్పడినట్లున్న. అస్మదాచార్యుడు నా కనుగ్రహించిన మంత్రం శ్రీవేంకటేశ మంత్రం. వెన్నెల వంటిది ఇది. మనసుకెంతో ఆహ్లాదమొనర్చేది- అని బాహ్యార్థం. సహస్రదళకమలోపరి చంద్రుడు చిందించే బ్రహ్మానందానుభవజ్యోత్స్నలవంటిది అని గూఢార్థం.

'ఓం నమో వేంకటేశాయ' అన్న అష్టాక్షరీ మంత్రంలో తక్కిన మంత్రాలన్నీ ఇమిడి ఉన్నవి. అన్నమాచార్యుల మనోవాక్కర్మలలో స్థిరనివాసం ఏర్పడింది ఆ వేంకటేశ మంత్రానికి. శ్రీ వేంకటేశ్వర కరుణామృతవర్షిణీ విలాసం ఆ మంత్ర ప్రభావంవల్ల సంకీర్తనాచార్యులకు సతమైన సొమ్మై ఇమ్మైంది.

శంకరాభరణం - ఆది

అలరులు గురియగ - నాడెనదే
అలకల కులుకుల - నలమేల్మంగ

అరవిరి సొబగుల - నతివలు మెచ్చగ
అర తెర మఱుగున - నాడెనదే
వరుసగ పూర్వదు - వాళపు దిరుపుల
హరి గరగింపుచు - నలమేల్మంగ

మట్టపు మలపుల - మట్టెల కెంపుల
తట్టెడి నడమల - దాటెనదే
పెట్టిన వజ్రపు - పెండెపు దళుకులు
అట్టిటు జిమ్ముచు - నలమేల్మంగ

చిందుల పాటల - సిరి పొలయాటల
అందెల మ్రోతల - నాడెనదే
కందువ తిరువేం - కటపతి మెచ్చగ
అందపు తిరుపుల - అలమేల్మంగ

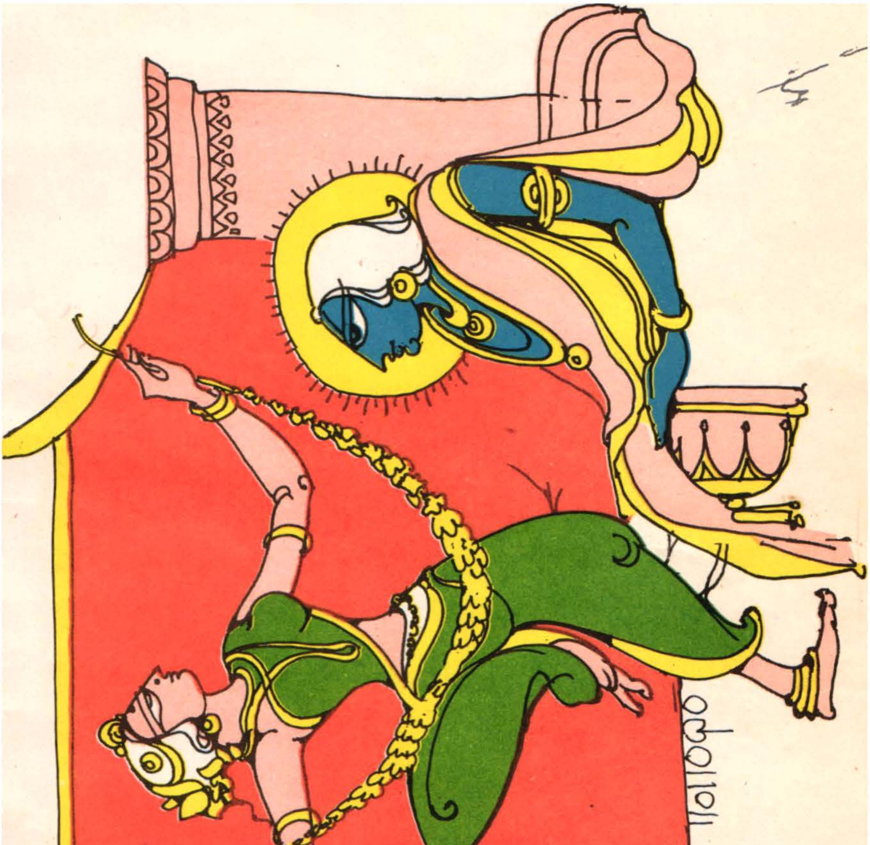

అలమేల్మంగ దివ్య నృత్య సంకీర్తనమిది. అలమేల్మంగ ఆడిన నాట్య ముద్రల అభినయ భంగిమల ఆట అన్నమాచార్యుల రసపు పూటల మాటల పాటగా పరిణమించింది. ఈ సంకీర్తనాగానం జరిగే యింట అలమేల్మంగ-శ్రీమహాలక్ష్మి నిత్య నృత్యమాడుతుంది. అథర్వణ రహస్యంలోని లక్ష్మీహృదయ మంత్ర స్తోత్రాన్ని ఈ చిందు విందుల పదంలో అందంగా పొందుపరచారు ఆంధ్రవేదస్రష్ట.

తన ముంగురులు చెలరేగుతుండగా, నల్లత్రాచు వంటి జడ నర్తించగా, అందాలు కురిపిస్తూ అలమేల్మంగ నృత్యమాడింది. వికసించిన ఆమె సొబగులు, ఆ అలమేల్మంగ ఒనపరితనాలు-అరహరియై కనరాగా, వనితలందరూ మెచ్చే రీతిని నగం తెర చాటున అలమేల్మంగ నృత్యమాడింది. అలమేల్మంగయే లక్ష్మి. వనితలందరూ మెచ్చేది సౌభాగ్యం. సౌభాగ్యం లక్ష్మీ స్వరూపం. అర తెర మఱుగున-తొయ్యలుల పయ్యెదల చాటున— బంగారు మంగళసూత్రం రూపై, నానుతాడై, మంగళసూత్రానికి కట్టిన తాళిబొట్టుగా ప్రసిద్ధిగాంచిన ముత్తైదువతనపు వైభవమై నృత్యమాడింది ఆ జగన్మాంగళ్య సౌభాగ్యలక్ష్మి. నాట్యశాస్త్ర క్రమానుసారంగా పూర్వదువాళపు తిరుపులతో- నాట్యారంభ వేళలో ఆచరించే— ప్లుతగతికి సమానమైన—రంగస్థలం అంతా త్రుటిలో చరించే వేగదాటిగల ఆంగికమైన అభినయ ప్రదర్శనలతో శ్రీహరి మనసు రసార్ద్రమౌ విధంగా ఆ లక్ష్మి లావణ్యవతి లాస్యమాడింది.

అభినయవేళ అలమేల్మంగ పాదాలంకారాలైన కెంపుల మట్టెలు- ఆమె మట్టమైన భంగిమలో ఆత్మ ప్రదక్షిణంగా తిరిగినప్పుడు చిందులువేసినప్పుడు వజ్రాల గండ పెండేరాల కాంతులతో ఒరసి నలుగడలా వెదజల్లబడి ఒనరుతున్నవి. నాట్యోచయుక్తమైన ధాతు మాతువుల గానంతో, తాళ లయబద్ధమైన అడుగుల నమరిన నర్తనా నైపుణ్యంతో, అందెలు ఘల్లు ఘల్లున మ్రోయగా అలరి, రసజ్ఞుడైన శ్రీ వేంకటేశ్వర రసహృదయం పరవశించగా, అందమంతా-జగత్సౌందర్య సర్వస్వం తామే అయిన నృత్య లీలా గతులతో అలమేల్మంగ నాట్యాభినయమాచరించింది. అన్నమయ్య పల్కిన పద కవితలలో అలమేల్మంగా నృత్యగానం సౌభాగ్య లక్ష్మీ సావాహన నర్తన మంత్రమై సాక్షాత్కరించింది. ఈ మంత్రఫలం- ఈ సంకీర్తనా గానబలం చేత దీనిని చదివే, గానం చేసేవారికి సౌభాగ్యమూ, భాగ్యమూ కూడా అలమేల్మంగా శ్రీ స్వాముల కృప వల్ల నిస్సందేహంగా సిద్ధిస్తాయి.

శుభాళి - ఆది

ఇందిరారమణు దెచ్చి - యియ్యరో మాకిటువలె
పొంది యీతని బూజింప -బొద్దాయనిపుడు

ధారుణి మైరావణు - దండించి రాముదెచ్చి
నేరుపున మించిన అంజ - నీతనయా
మోరనాగ పాశముల - గొట్టివేసి యీతని
కారుణ్యా మందినట్టి - ఖగరాజ గరుడా

నానాదేవతలకు - నరసింహుఁగంభములో
పానివట్టి చూపినట్టి - ప్రహ్లాదుడా
మానవుడై కృష్ణ - మహిమల విశ్వరూపు
పూనిబండి నుంచుకొన్న - పోటుబంట యర్జునా॥

శ్రీవల్లభునకు న - శేష కైంకర్యముల
శ్రీవేంకటాద్రి వైన - శేషమూరితీ
కైవసమైన యట్టి - కార్త వీర్యార్జునుడా యీ
దేవుని నీవేళయిట్టె - తెచ్చి మాకునియ్యరే

అన్నమాచార్యుల దేవతార్చనా విగ్రహాలు, విద్యానగరాన్ని విజయనగర గజపతులు ఆక్రమించినప్పుడో, యెప్పుడో ముష్కరులచే దొంగిలించబడ్డవి. అన్నమాచార్యుల ఆక్రోశం ఈ సంకీర్తనగా స్వరూపసిద్ధి చెందినది. పేరు పేరునా హరిభక్తులను పిలిచి తన దేవతార్చనా విగ్రహాలు వెతికితెచ్చే బాధ్యత అనుశాసనికంగా అభ్యర్థతం చేసిన సంకీర్తనమిది.

మా శ్రీవల్లభుని తెచ్చి ఇవ్వండి. ఆయనకు పూజలు చేసేవేళ అయినది—

పాతాళవాసియైన మైరావణుని సంహరించి శ్రీరాముణ్ణి వెతికితెచ్చిన హనుమంతా, ఇంద్రజిత్తు మాయలతో పన్నిన నాగపాశబంధాలచే అవశులై ఉన్న రామలక్ష్మణులకై ఆ నాగబంధాలను చీల్చి చెండాడిన గరుత్మంతా! దేవతలందరికీ నరసింహుని స్తంభంలో అవిర్భవింపజేసి చూపి ప్రతిజ్ఞాపాలనమొనర్చిన ప్రహ్లాదుడా! ఎందెందు వెదకి చూచిన నందందేకలడు చక్రి అన్నదే ప్రహ్లాదుని ప్రజ్ఞా (ప్రతిజ్ఞ) మానవాకృతియైన శ్రీకృష్ణుని, విశ్వరూపుని రథసారథిగా రావించుకొన్న మేటీ! కిరీటీ! మా శ్రీస్వామిని వెతికితెచ్చి మాకివ్వండి.

శ్రీవల్లభునికి అశేష సేవావిశేష రచన చేసిన శేషఫణీంద్రా! నీవే స్వామికై శ్రీవేంకటాద్రివైనావు. సహస్రకరాల కార్తవీర్యార్జునా! మీరందరూ ఈ దేవుని వెతికి తెచ్చి యివ్వండిమాకు అని అభ్యర్థనా శాసనమొనర్చారు అన్నమాచార్యులు. ఆయనకు ఆ విగ్రహాలు దొరికే ఉంటాయి.

భైరవి - ఆది

ఎంతపుణ్యమో - యిటు మాకుగలిగె
చెంతనే నీకృప - సిద్ధించబోలు

శ్రీపతి మీకథ - చెవులను వింటిమి
పాపములణగెను - భయముడిగె
తీపుగ తులసీ - తీర్థము గొంటిమి
శాపము దీరెను - సఫలంబాయె

గోవింద మిముఁగనుఁ - గొంటిమిప్పుడే
పావనమైతిమి - బ్రతికితిమి
తావుల మీపా - దములకు మ్రొక్కితిమి
వేవేలు గలిగిన - వేడుకలాయె

శ్రీవేంకటేశ్వర - సేవించితి మిము
ధావతి దీరెను - తనిసితిమి
వావిరి ముమ్మారు - వలగొని వచ్చితి
నీవారమైతిమి - నిలిచితి మిపుడు

అన్నమాచార్యుల మనోభావ పరిపాకం, ఆయనకు శ్రీవేంకటేశ్వరుని యెడ గల శ్రద్ధాది భక్తుల వర్ధిష్ణుతావైశద్యం, సరసంగా శరణాగతి చేసిన సరవీ, శ్రీస్వామితో ఆయనకున్న చనవూ ఒండొంటితో ఒరపుజెందినవీ సంకీర్తనలో.

నాకెంత పుణ్యం కలిగిందిస్వామీ! నీదయ నాకిక అత్యంత శీఘ్రంగా సిద్ధిస్తుందేమో!

శ్రీపతీ! నీగుణకథా శ్రవణం చేసిన నా చెవులేమి పుణ్యం చేసుకొన్నవో. నీ గుణగాన శ్రవణంచే నా పాపాలు పటాపంచలై పంచబంగాళమై పారిపోయాయి, భయంతీరింది. 'యఇదం శృణుయాన్నిత్యం యశ్చాపి పరికీర్తయేత్ — —

నభయం క్వచిదా ప్నోతి' అని విష్ణుసహస్ర నామస్తోత్రోత్తర పీఠిక. మధురాతి మధురమైన తులసీతీర్థాన్ని పావనమూ శుభమైన శ్రీవిష్ణు పాదోదకాన్ని పుచ్చుకొన్నందున మనస్తాప శాపంవిముక్తి యైంది. ఈజన్మ సఫలమైనది.

గోవిందా! నీ దర్శన మహాభాగ్యం సిద్ధించిన క్షణమందే పవిత్రీకృతుల మయ్యాము. బ్రతికాము. నీదర్శనార్థమే మా మనుగడల పరమార్థం, 'జీవేమ శరదశ్శతం నందామ శరదశ్శతం మోదామ శరదశ్శతం ప్రబ్రవామ శరదశ్శతగ్ం' ఆ పరమార్థసాధనకై శతవర్షాలు జీవింతుము గాత! అని యజుర్వేద మంత్రం. సుగంధ చర్చాన్విత మైన నీ అడుగు దమ్ములకు నమస్కరించాము. సంతోషమై పులకాంకురమైంది. అనవధికమైన ఆహ్లాదం మాకు కలిగినది

శ్రీవేంకటేశ్వరా! నిన్ను మాశక్తికొలది సేవించాము. మాకోరికలన్నీ తీరి శాంతించినవి. తృప్తి చెందాము. నీపై త్రికరణశుద్ధమైన వలపుతో వచ్చి, నీవార మయ్యాము. బ్రహ్మానంద పరమపట్టం నిశ్చలమై మాకు ప్రాప్తించినది. ప్రభూ! యింతా నీవల్లనే అనే అన్నమాచార్యులలోని భక్తుడు, సక్తచిత్తుడూ అయిన యోగీశ్వరుని జ్ఞానవైభవం చిదానందానుభవసారం చెన్నారిన సంకీర్తనారత్నమిది.

మోహన-రూపకం

దాచుకో నీ పాదాలకు - దగ నేజేసిన పూజలివి
పూచి నీకీరీతి రూపు - పుష్పములివియయ్యా

ఒక్క సంకీర్తనే చాలు - వొద్దికై మమ్ము రక్షింపంగ
తక్కినవి భాండారాన - దాచివుండ నీ
వెక్క సమగు నీ నామము - వెలసులభము ఫలమధికము
దిక్కై నన్నేలితి వివి - తీరని నాధనమయ్యా

నా నాలికపైనుండి - నానా సంకీర్తనలు
పూని నాచే నిన్ను - బొగడించితివి
వేనామాల వెన్నుడా - వినుతించనెంతవాడ
కానిమ్మని నాకీ పుణ్యము - గట్టితివింతేనయ్యా

ఈ మాట గర్వము కాదు - నీ మహిమేకొనియాడితిగాని
చేముంచి నా స్వాతంత్ర్యము - చెప్పినవాడగాను
నే మాన బాడేవాడను - నేరము లెంచకుమీ
శ్రీమాధవ నేనీదాసుడ - శ్రీవేంకటేశ్వరుడవయ్యా

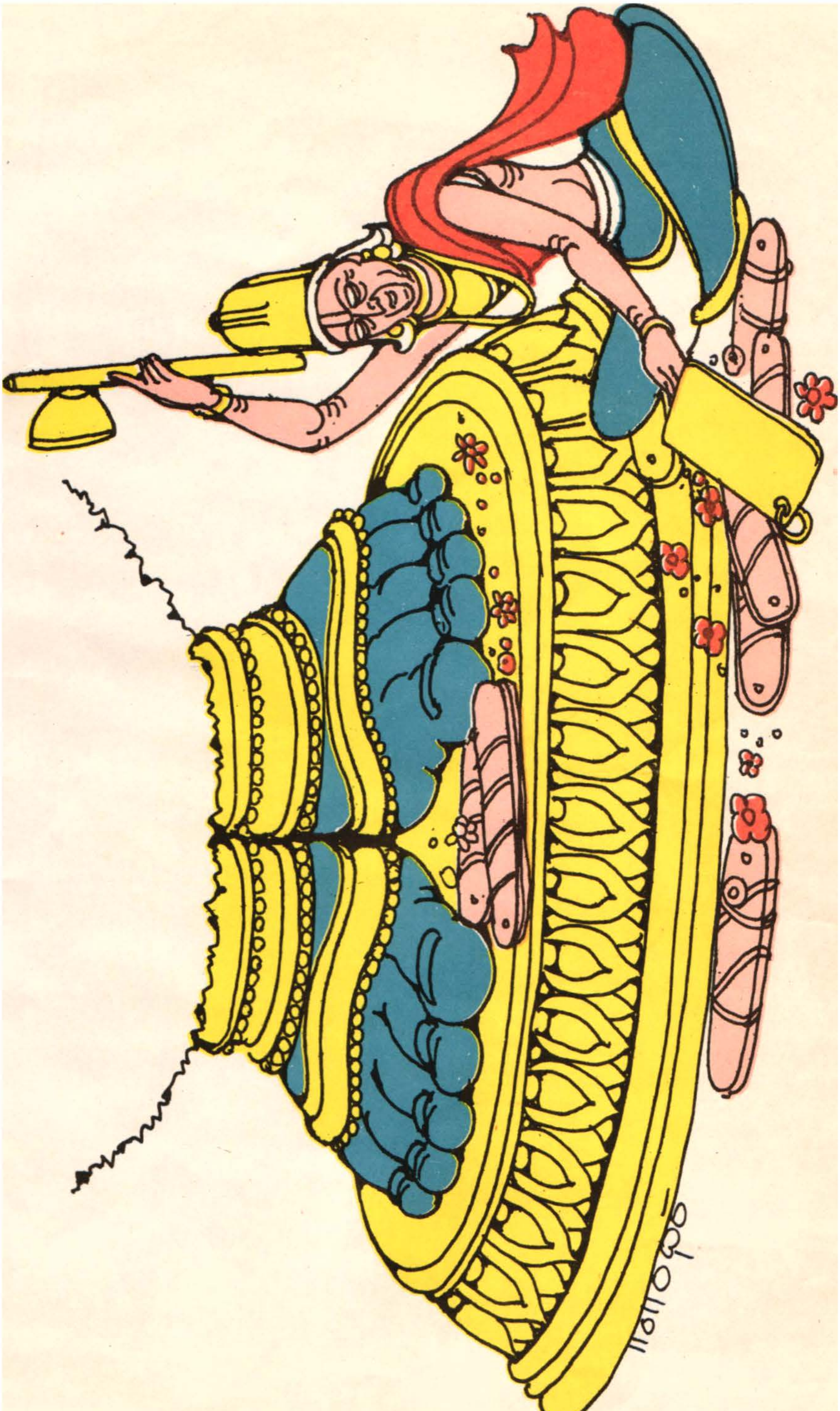

'శ్రీరామ రామరామేతి రమేరామే మనోరమే
సహస్రనామతస్తుల్యం రామనామవరాననే
శ్రీరామనామవరానన ఓం నమ ఇతి' అని పరమేశ్వరుడు

పార్వతీదేవికి చెప్పినట్లు విష్ణుసహస్రనామస్తోత్రంలో ఉత్తరపీఠికలో పేర్కొన బడింది. శ్రీవిష్ణుని వేయినామాలకు మించుమలె ఒక్క శ్రీరామ నామం చాలునట. కలిలో ఇతరపూజావిధులు అనవసరం. సంకీర్తనమొక్కటే చాలు- 'వేనామాల వెన్నుడా' అని సంబోధన. వేయి పేరులున్న నీకు నేను 32 వేల సంకీర్తనలు నివేదించాను. అవి నా ప్రజ్ఞేమీకాదు. నా రసనాసనంపై నీవుండి వీటిని పలికింప జేశావు. నేనెంతవాడినయ్యా నిన్ను పొగడగలందుకు. పోనీలేగదా అని ఈ పుణ్యం నాకు కట్టి పుణ్యం కట్టుకున్నావు కానీ నీవే భోక్తవు. నీవే భోజ్యానివి.

ఈ సంకీర్తనలు నీకై పూచిన, నీవు పూయించుకొన్న నానా జాతుల, నానా రీతుల జాతి పువ్వులు. సుస్వరవర్ణ మంత్రపుష్పాలు. ఇవి నా సంపద ఇవి నా సర్వస్వం. నీ శ్రీపదాలకు నేను జేసిన పదపూజలు. వీటిని జాగ్రత్తగా పదిల పరచు. ఒక్క సంకీర్తన చాలు నా జన్మ తరించడానికి. తక్కినవి అన్నీ నీ శ్రీభాండారంలో దాచుకో. రసజగత్కల్యాణానికి ఇవి మూలధనం.

"ఈ మాట నేను గర్వించి పలకటంలేదు. నీ మహిమే ఉగ్గడించానుకానీ, నా అంతట స్వతంత్రంగా నేను ఉద్వచించినదికాదు. నీ సంకీర్తనాగానం చేసే వాడిని. నా పూర్వపాపాదులు ఇవ్వడెందుకు. నీ దాసుడిని నేను. అయ్యా నీవు శ్రీవేంకటేశుడివి. సర్వదోష నివారక నామధేయుడవు: గ్రహించు" అని. ఆంధ్రవేదాదివక్త, పదకవితాపితామహులు అన్నమాచార్యులు తన సంకీర్తనా సామ్రాజ్య సర్వస్వం శ్రీవేంకటేశ్వర శ్రీపదార్చనగా కైంకర్య మొనరించి, ధన్యులై, తన కవితను విన్నవారినీ, తన పదములు పాడగన్నవారినీ ధన్యత నొందిస్తున్నారు.

బృందావని - ఝంప

క్షీరాబ్ధి కన్యకకు - శ్రీమహాలక్ష్మికిని
నీరజాలయకును - నీరాజనం

జలజాక్షి మోమునకు - జక్కవకుచంబులకు
నెలకొన్న కప్పురపు - నీరాజనం
అలివేణి తురుమునకు - హస్తకమలమ్ములకు
నిలువు మాణిక్యముల — నీరాజనం

చరణకిసలయములకు - సకియరంభోరులకు
నిరతమగు ముత్యాల - నీరాజనం
అరిదిజఘనంబునకు - నతివ నతనాభికిని
నిరతి నానావర్ణ — నీరాజనం

పగటు శ్రీవేంకటేశు - పట్టపురాణియై
నెగడు సతికళలకును - నీరాజనం
జగతి నలమేల్మంగ - చక్కదనముల కెల్ల
నిగుడు నిజశోభనపు - నీరాజనం

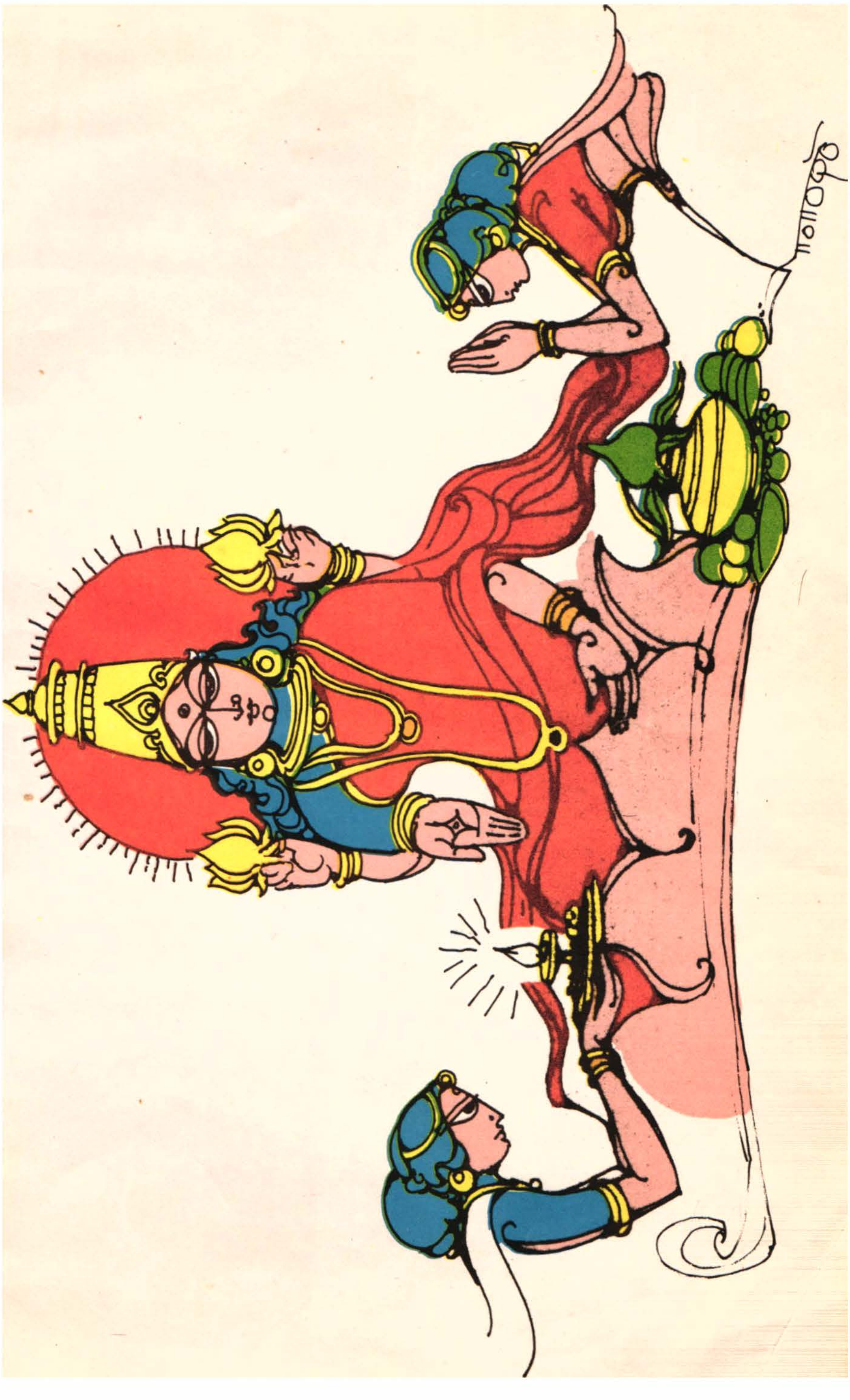

> శ్రీమహాలక్ష్మి 'ఈం' కారవాచ్య. 'తాం పద్మినీం
> ఈం శరణమహంప్రపద్యే' అని శ్రీసూక్త మంత్రం. ఈ 'నీరా
> జనం' అన్న పదంలో 'ఈ'కారమూ పూర్ణానుస్వారమూ
> పొదగబడ్డాయి. 'శ్రీం' లక్ష్మీబీజాక్షరం.

ఏ కారణంవల్లనో షోడశోపచారాల సంకీర్తనలో చేర్చక, కర్పూర నీరాజనాన్ని అలమేల్మంగకు ప్రత్యేకించారు అన్నమాచార్యులు. దేవతాస్తోత్రం కేశాది పాదాంతంగా చేయటం సంప్రదాయం. ఆ సంప్రదాయానికి ఉదాహరణ మనకు శ్రీలలితా సహస్రనామస్తోత్రంలో గోచరిస్తుంది. ఈ సంకీర్తనలో అన్నమయ్య సుప్రతిష్ఠితం చేసింది ఆ సంప్రదాయాన్నే. ఈ కీర్తన మంగళహారతి ఇచ్చే దృశ్యం మనకు కట్టెదుట నిలిపే పదచిత్రం.

శ్రీమహాలక్ష్మికి, క్షీరసాగర కన్యకు, నీరజాలయకు ఈ నీరాజనం. అచింత్య లక్షణాకారయైన ఆ జలజాయతలోచన ముఖపద్మానికి, చక్రవాకయుగళసదృశమైన ఆమె వక్షోజద్వయానికి తుమ్మెదలదండువంటి ఆ కొప్పు ఒనపరితనానికి, వరదాభయ ప్రదాలైన ఆ కమలాకరకమలాజితకమలాలకు, కమలాపతిప్రియమణులు, కెంపుల నిలువెత్తు నీరాజనం ('సమర్పయామి' అని అన్వయించుకోవలె.)

ఆమె చరణపల్లవాలలేకెంజాయలకు ఆమెరంభాసదృశోరువులకు నిత్యమైన ముత్యాల నీరాజనం, అరుదైన ఆమె కటిరమ్యతకు, నతగంభీరనాభికి వివిధవర్ణాల నీరాజనం.

శ్రీవేంకటేశ్వరునికి పట్టపురాణియై అలరారే సిరికళలకు ఇది నీరాజనం అలమేలుమంగ చక్కని అందాలన్నిటికీ అనంత జగదంత దిగంత శృంగార నిజ శోభన నీరాజనం.

ఈ సంకీర్తనాన్ని స్వరపరచి, మెఱుగులు దిద్దినవారు పూజ్యపదులు, శ్రీమాన్ రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు. బహుళ ప్రచారంలోకి వచ్చిన అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలలో ఆణిముత్యంవంటి ఈ సంకీర్తన ప్రతి యింటా హారతి యిచ్చేవేళ పాడితే అనిర్వచనీయానందైశ్వర్యాలు లభించటంలో సందేహంలేదు.

సురటి - ఆది

మంగళము గోవిందునకు జయ - మంగళము గరుడధ్వజునకును
మంగళము సర్వాత్మకునకు ధ - ర్మ స్వరూపునకూ జయ జయ

ఆదికి నాద్యైనదేవున - కచ్యుతున కంభోజ నాభున
కాదికూర్మంబైన జగ - దాధార మూర్తికిని
వేదరక్షకునకును సంతత - వేదమార్గ విహారునకు బలి
భేదికిని సామాదిగాన - ప్రియవిహారునకు

హరికి పరమేశ్వరునకు శ్రీ - ధరునకును కాలాంతకునకును
పరమ పురుషోత్తమునకు - బహుబంధ దూరునకును
సురముని స్తోత్రునకు దేవా - సురగణ క్షేమునకు గరుణా
కరునకును కాత్యాయనీనుత - కలిత నామునకు

పంకజాసన వరదునకు భవ - పంక విచ్ఛేదునకు భవునకు
శంకరున కవ్యక్తునకు - నాశ్చర్య రూపునకు
వేంకటాచల వల్లభునకు - విశ్వమూర్తికి నీశ్వరునకును
పంకజాకుచకుంభ కుంకుమ - పంకలోలునకు జయజయ

మంగళము విష్ణుదేవుడు
మంగళ మెమ్మెదలంప మధురిపుడుద్య
న్మంగళ మంభోజాక్షుడు
మంగళమఖిలము విహంగమధ్వజుడరయన్'

అని తిక్కనగారి మంగళం భీష్మ స్తవరాజ ఘట్టంలో. మంగళార్థం అన్నమాచార్యులు చాలా సంకీర్తనలు సంకలించారు షష్ఠ్యంతంగా చెప్పిన తిరు మంగళ సంకీర్తనమిది

గోవిందునకు, సర్వాత్మకునికి, గరుడధ్వజునికి ధర్మ స్వరూపునికి జయ మంగళం-జయజయ మంగళం.

ఆద్యాది దేవునికి, అచ్యుతునికి, అబ్జనాభునికి, ఆది కూర్మమై జగత్తంతటికీ ఆధారమైన స్వరూపం గలవానికి, వేద రక్షణ మొనర్చిన మీనావతారునికి, నిరంతర వేదోక్త పథగామికి, బలి గర్వమణచిన వామనునికి, సామగాన సంగీత ప్రియునికీ మంగళం-జయమంగళం. హరికి, పరమేశ్వరునికి, శ్రీ ధరునికి, మృత్యునాశన మొనర్చే అక్షరునికి, పరమ పురుషుడైన పురుషోత్తమునికి, అనేక బంధాలకూ అతీతునికి, దేవర్షులచే స్తుతింపబడువానికి, దేవదానవులందరిలోకీ శ్రేష్ఠుడైనవానికి, కరుణకు నిలయమైనవానికి, లలితా స్తోత్ర పాత్రునికి మంగళం-జయమంగళం.

బ్రహ్మాదులకు వరదానమొసగే, జనన మరణ దుఃఖపు పంకం తొలగించే భవ కారకునికి, భవునికి, శంకరునికి, అవ్యక్తునికి, ఆశ్చర్యంగొలిపే మూర్తి వైభవం గలిగిన శ్రీవేంకటాచల వల్లభుడైన విశ్వమూర్తికి, జగదీశ్వరునికి-శ్రీరమా కుచ కుంభాలపైనున్న కుంకుమ పంకంపై అంకిన ఇంకని పొంకపుటానక్తిగల శ్రీ స్వామికి మంగళం-జయజయ మంగళం అని మంగళ సంకీర్తన మొనరించారు సంకీర్తనాచార్యులు.

శ్రియః కాంతాయ కల్యాణ నిధయే నిధయేర్థినాం
శ్రీ వేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళం

అమృత మహానైవేద్య సమర్పణ

ఇంతకు నేర్చు నీకు నొక యింతటిలోన మదీయవాణి న
త్యంత విభూతి బెంపెసగునట్టి నినున్ గొనియాడఁజేఁతదా
నెంతటి పెద్ద నీ కరుణ నిట్లు పదస్థుడనైతి నింక ॥
న్నాంతర దుఃఖముల్ దొలగుసట్లుగజేసి సుఖాత్ముజేయవే ।

అన్నారు తిక్కన సోమయాజులు. ఆ మాటే అన్నమాచార్యులు 'దాచుకో నీపాదాలకు అన్న సంకీర్తనలో సంవదించారు. వారుభయులూ దర్శించినమార్గం మాదృశాదర్శం, మమాధ్యేయం.

సీకిచ్చితి వ్యాఖ్యాసమె
నాకవితగ నన్నమార్య నమృతపదల
క్ష్మీకాంతుల నీ కాంతులు
శ్రీ కాంతుడ ! నన్నుగావ జెలగిన కరుణల్

అమరముగ నమృతవర్షిణి
సమర్పణ మొనరించినాడ సద్భక్తిమెయిన్
అమృతమధనుడా ! నీకిది
యమరుత నలమేలుమంగ యధరామృతమై

నీలాంబరి - ఆది

అడుగుల తలనిడి - అలమటించిని
న్నడిగి కొనుచె నా - కణిమాదులు నీ యడుగుల॥

ఒడబడినయటు - ముడుపులు చెల్లిడు
నడవడియె నాకు - నవనిధులు నీ యడుగుల॥

అడిగిన నేవియు - నా కొనగవని
చిడిముడి బడను - చెదరను మదిని
యెడనెడ వేంకటాద్రి - శ్రీ సీతాపతి
కడదాకా నిను - గననీ చాలు యడుగుల॥

శ్రీవేంకటేశ్వర పరబ్రహ్మార్పణమస్తు ।

• • •

ఐ.వి. సీతాపతిరావు

జననం:	విజయ జ్యేష్ఠ శుద్ధ త్రయోదశి 25-6-1953
తల్లిదండ్రులు:	కీ॥శే ఇవటూరి లలితా నాగుబాయమ్మ కీ॥శే॥ ఇవటూరి వేంకట నరశింహారావు.
విద్య:	M.A. తెలుగు M.A. English, LL.B. DBM
వృత్తి:	పారిశ్రామిక పౌరోహిత్యం పారిశ్రామికవేత్త.
ప్రధమ రచన:	శతకృతి రత్నమాల 100 సంగీత కృతులు, స్వీయరచనలు (అచ్చులో)
ప్రధమ ముద్రిత గ్రంథం:	అన్నమాచార్యుల అమృతవర్షిణి
సాహిత్యాభిరుచి:	కీ.శే. దివాకర్ల వెంకటావధాని గారి 'భువనవిజయం'లో భట్టుమూర్తి పాత్రధారణ, 'శ్రీనాధుని ముత్యాలశాల'లో అన్నమాచార్య పాత్ర పోషణ. అన్నమాచార్యుల శ్రీ వేంకటేశ్వర పద కమలార్చనం.
సంగీతాభిరుచి:	అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలకు స్వర నిర్దేశనం. వేదగానంలో సంగీత ప్రామాణ్య ప్రతిపాదన. కర్ణాటక శాస్త్రీయ సంగీతంలో ప్రావీణ్యం. త్యాగరాజు, దీక్షితల్, అన్నమాచార్యులపై సంగీత, సాహిత్యోపన్యాస పురస్సర ప్రచారోపాసన.

అన్నమాచార్య సంకీర్తనలపై వెలువడుతున్న తొలి
సచిత్ర వ్యాఖ్యానాల సంకలనం.
ప్రధమ ముద్రణ లక్ష ప్రతులు.
తెలుగు ముద్రణ చరిత్రలో సరికొత్త రికార్డు
ఇది అన్నమాచార్య ట్రస్టు వారి ప్రచురణ.

Printed at Ramesh Printers & Publishers, Chikkadpally, Hyd-20. Phone : 68828